

Kárpátaljai Hírmondó

VII. évfolyam 2. szám, 2011. június

Kányádi Sándor

Noé bárkája felé

Be kell hordanunk, hajtunk mindent.
A szavakat is. Egyetlen szó,
egy tájszó se maradjon kint.
Semmi sem fölösleges.

Zuhoghat akár negyvenezer nap
és negyvenezer éjjel, ha egy
buboréknyi lelkiismeret-
furdalás sem követi a bárkát.

Mert leapad majd a víz.
És főlészárad majd a sár.

És akkor majd a megőrzött,
a meglévő szóból újra-
teremthetjük magát
az első búzaszemet
ha már ígérel élünk
tovább nem lehet.

“Bús düledékeiden, Husztnak romvára, megállék...”

“Verecke híres útján jöttem én...”

KÁRPÁTALJAI Hírmondó

VII. évfolyam, 2. szám
2011. június

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség
1052 Budapest,
Semmelweis u. 1–3.
Tel./fax: 06-1-267-0198
E-mail: karpataljaishozvetseg@t-online.hu

Felelős kiadó: Katona Tamás,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Főszerkesztő: Füzesi Magda
E-mail: magda.bereg@gmail.com

Szerkesztőbizottság:
Dr. Pomogáts Béla,
Dupka György,
Szöllősy Tibor,
Zubánics László,
Elbéné Mester Magdolna,
Schober Ottó.

Gazdasági felelős:
dr. Damjanovich Imre

A szerkesztőség címe:
1052 Budapest,
Semmelweis u. 1–3.

HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik negyedévente
450 példányban.

E lapszám megjelenését
a Kárpátaljai Szövetség tagjai
támogatták adójuk 1 százalékával.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlé-
sének és szerkesztésének jogát fenntartjuk,
azok recenzálását, visszaadását, levélben tör-
ténő megválaszolását, valamint más szerve-
zetekhez, intézményekhez való továbbítását
nem vállaljuk. A publikációkban közölt té-
nyekért és véleményekért minden esetben a
szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség
nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt publi-
kációkkal.

A tartalomról

<i>Vers mindenkinek.</i> Babits Mihály: Messze... messze...	3
<i>Szervezeti élet.</i> A Kárpátaljai Szövetség XXII. közgyűlésén	4
<i>ARákóczi-szabadságharcra emlékeztünk</i>	6
<i>Ez történt.</i> Rákóczi-napok a főiskolán	8
<i>Közös dolgaink.</i> Partnerkapcsolatok	9
<i>Hitélet.</i> Géczy Tihamér prédikációja	10
<i>Határok nélkül.</i> "Legyünk közösen nagyok!"	12
<i>Hírek, események.</i> Magas állami kitüntetések	13
<i>Szomszédolás.</i> Munkács város napja a budapesti Művészetek Palotájában	14
<i>A magyar hősök napján.</i> Trianoni megemlékezés	15
<i>Évforduló.</i> Drávai Gizella 100 éves lenne!	16
95 éve hunyt el Fincicky Mihály	17
<i>Gyökerek.</i> Sorsforduló kárpátaljai módra. Dr. Fábián István	18
<i>KÁRISZ-kollázs.</i> Lengyel János: Autólopás	20
<i>Kárisz: fiatalokról fiataloknak.</i> "Együtt veled" – hallgatói önkormányzat	21
<i>Épített örökségünk.</i> Régi dicsőségünk, a frigyesfalvi vasgyár	22
<i>Irodalom.</i> Weinrauch Katalin: Rahói vadvirágok	24
<i>Irodalom.</i> Füzesi Magda versei	27
<i>Híres szülötteink.</i> Kiss Ferenc irodalomtörténész	28
<i>Szárjól szájra.</i> Beregi családnevek nyomában. Egy szólásmondás története	30
Kis magyar nyomorúság? Debreceni Mihály jegyzete	32
<i>Mosolyogjunk.</i> Schober Ottó: Szegény ember vízzel főz	33
<i>Üzenet haza.</i> Kárpátaljai örökségem.	34
<i>Szerkesztőségünk postájából</i>	35
<i>Lapozó.</i> Könyvek a magyarságról	36
<i>Szemelvények kárpátaljai eseményekből</i>	37
<i>A Kárpátaljai Hírmondó galériája.</i> Garanyi József festőművész	39

Címlapfotók: Szemere Judit

Köszönjük a támogatást!

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége hálás köszönetét fejezi ki mindazoknak, akik már befizették a 2011. évi tagdíjat, és megrendelték a Kárpátaljai Hírmondót az idei évre.

Külön köszönjük Juhász Béla, dr. Székely Károlyné, dr. Fodor László, Szutor László, Zimányi Alajosné, dr. Dezső Éva budapesti lakosoknak, Antonikné Polónyi Katalin, dr. Kállainé Polónyi Margit (Kisvárdai), dr. Szepesi Erzsébet (Székesfehérvár), Gönczy Zsuzsa (Pilisborosjenő), dr. Ortutay György és Bíró Andrásné (Érd) kedves tagtársainknak a kiemelt összegű támogatást!

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége még márciusban pályázatot nyújtott be a Magyar Kulturális Alaphoz, de az elbírálásról még nem kaptunk tájékoztatást. Ezért is volt szükség arra, hogy a tagság hozzájárulását adója 1 százalékának felhasználásával jelentessük meg júniusi lapszámunkat, hiszen az előfizetésből befolyt összeg csak egy szám kiadását fedezi. Várjuk javaslatokat: az együttgondolkodás segítene kiutat találni.

A Kárpátaljai Hírmondónak immár a huszonegyedik száma jelenik meg. A lap létrehozói és szerkesztői köszönetüket fejezik ki mindazoknak, akik bármilyen összeggel támogatták a Kárpátaljai Szövetség fórumát. Hálásak vagyunk azon szerzőinknek is, akik tudomást szerezve a lapkiadás finanszírozásának nehézségeiről, tiszteletdíjukat felajánlották a postaköltségek fedezésére.

Bízunk abban, hogy lapunk a továbbiakban is betöltheti feladatát, hírt adhat a kárpátaljaiaknak a kárpátaljaiakról – határok nélkül. A folyóirat barátainak anyagi támogatását a jövőben is örömmel fogadjuk: a mai gazdasági helyzetben a felajánlott összegek a túlélés lehetőségével ajándékozzák meg a Kárpátaljai Szövetség folyóiratát.

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége

A Bercsényi Miklós Alapítvány köszönetét fejezi ki mindazoknak, akik felajánlásaikkal támogatták az alapítvány tevékenységét. Külön köszönjük a Viladent 98' Kft., dr. Fodor István, a Tollas Tibor Felnőtt Cserkészcsapat anyagi hozzájárulását. További gyümölcsöző tevékenységet kívánunk támogatóinknak.

A Bercsényi Alapítvány kuratóriuma

Kedves Barátaink, Tisztelt Tagtársaink!

A Kárpátaljai Szövetség ez évben is meghívja tagjait és vendégeit a kárpátaljaiak hagyományos **balatonföldvári találkozójára 2011. szeptember 9-10-11-re.**

Helyszín: Balatonföldvár, Somogyi Béla u. 5-7., Riviéra Park Hotel

Szeretettel várunk mindenkit és reméljük, hogy 2011-ben is örülünk egymásnak, emlékezünk, és sikerül megteremteni a hidat közöttünk és a fiatalabb nemzedék között, akik majd tovább viszik az igazi barátság, az összetartozás, a legnemesebb emberi kapcsolatok és a hazaszeretet tiszta eszméjét.

Részvételi díj:

- szövetségi tagjainknak	15.000 Ft/fő,
- nem tag vendégeink részére	16.000 Ft/fő,
- a helyszínen üdülési csekkel fizető tagoknak	16.200 Ft/fő,
- a helyszínen üdülési csekkel fizető nem tagoknak	17.200 Ft/fő,
- a szombati ebédért, tagok részére	9.000 Ft/fő,
- a szombati vacsorától, tagok részére	8.000 Ft/fő.

A 2 év alatti gyerekek ingyenes ellátást, a 2-12 év közöttiek 40%-os kedvezményt kapnak.

A **részvételi díjban** benne foglaltatnak a szokásos és rendhagyó szolgáltatások (2 éjszaka/fő szállás, 2 svédasztalos reggeli, 2 vacsora/péntek, **szombat ünnepi**, 1 ebéd/szombat/, **a szombati zene és a délutáni műsor**, valamint 2 napra az idegenforgalmi adó, amely életkorra való tekintet nélkül 330 Ft/ fő/nap és az őrzött parkolás díja /500 Ft/éjszaka/gépkocsi/).

Kérjük, hogy a résztvevők a részvételi díjat **augusztus 20-ig a Kárpátaljai Szövetségnek az OTP Bank Ny. Rt.-nél vezetett 11711034-20834951 számú bankszámlájára utalják át vagy csekken fizessék be bármelyik OTP bankfiókban vagy postán.** Ha módjukban áll, jelezzék, hogy kivel lennének szívesen egy szobában, mivel a szállodának csak 14 kétágyas szobája van, a többi általában 2 hálószobás apartman, 2+2 fő elhelyezési lehetőséggel.

A beérkezett befizetések és jelzett igények alapján lehetőség szerint biztosítjuk a szobákat. A **helyszínen fizetők** a szálloda recepcióján eszközölhetik befizetéseiket és kapnak elhelyezést a még rendelkezésre álló szabad szobákban. Tisztelettel kérjük Önöket arra, hogy a gördülékeny szervezés érdekében a befizetéseiket – ha lehetőség van rá – **átutalással** szíveskedjenek rendezni, ugyanis ebben az esetben módunkban áll a szobabeosztást igényeikhez igazítani. A befizetések alapján az étkezési jegyeket is a szálloda recepcióján kapják kézhez és a külön étkezést (**pénteki ebéd, vasárnapi ebéd stb.**) is náluk kell kifizetni, viszont ezzel kapcsolatos igényeiket a **szállodai szoba elfoglalásakor jelezni szíveskedjenek.**

A szobákat **2011. szeptember 9-én, pénteken a kora délutáni órákban lehet elfoglalni.** Tisztelt Barátaink, Kedves Vendégeink! Tájékozódni a Kárpátaljai Szövetség **06-1-267-0198-es telefonszámán vagy a 06-30-961-46-72-es mobilszámon Kövér Katalin elnökségi tagnál,** illetve a **karpataljaiszovetseg@t-online.hu e-mail-címen** lehet. A befizetési csekket vagy az OTP befizetési kivonatát szíveskedjenek külön kérés nélkül a recepció munkatársainak bemutatni.

Mindenkit szeretettel várunk.

Tisztelettel:

*a Kárpátaljai Szövetség elnöksége,
Zsók Enikő, a Riviéra Park Hotel vezérigazgatója*

Vers mindenkinek

Babits Mihály

Messze... messze...

Spanyolhon. Tarka himü rét.
Tört árnyat nyújt a minarét.
Bus donna barna balkonon
mereng a bitor alkonyon.

Olaszhon. Göndör fellegek.
Sötét ég lanyhul fütleget.
Szökőkút vize fölbuzog.
Tört márvány, fáradt mirtuszok.

Görögthon. Szirtek, régi rom,
kődöt pipáló bús orom.
A lég sűrű, a föld kopár.
Nyáj, pásztorok, fenyő, gyopár.

Svájc. Zerge, bércek, szédület.
Sikló. Major felhők felett.
Sötétzöld völgyek, jégmező:
Harapni friss a levegő.

Némethon. Város, régi ház:
emeletes tető, faváz.
Cégérek, kancsók, ó kutak,
hizott polgárok, szűk utak.

Frankhon. Vidám, könnyelmű nép.
Mennyi kirakat, mennyi kép!
Mekkora nyüzsgés, mennyi hang:
masina, csengő, kürt, harang.

Angolhon. Hidak és ködök.
Sok kormos kémény füstölög.
Kastélyok, parkok, lapdátér,
mért legelőkön nyáj kövér.

Svédhon. Csipkézve hull a fjord,
sötétkék vízbe durva folt.
Nagy fák és kristálytengerek,
nagyarcu szőke emberek.

Ó mennyi város, mennyi nép,
Ó mennyi messze szép vidék!
Rabsorsom milyen mostoha,
hogy mind nem láthatom soha!

Aktuális

A kettős állampolgárság ukrainai engedélyezését javasolja egy honatya

A kettős állampolgárság felvételének hivatalos engedélyezését javasolja az ukrán állampolgárok számára Gennagyij Moszkal, az ukrán parlament képviselője, aki szerint a kettős állampolgárság már létező valóság Ukrajnában – számol be az MTL.

Az ellenzéki Mi Ukrainánk–Népi Önvédelem (NU–NSZ) párt színeiben politizáló és a szervezett bűnözés és korrupció elleni parlamenti bizottság elnökhelyettesi posztját betöltő Moszkal nyilatkozatában közölte: a hatóságoknak hivatalos szinten el kell ismerniük, hogy Ukrajnában a gyakorlatban már régen létezik a

kettős állampolgárság. „Az Európai Unióba, az Egyesült Államokba, Kanadába, Izraelbe és a világ más részeibe különböző okokból áttelepült honfitársaink milliói régen felvették ezen országok állampolgárságát, miközben nem mondtak le az ukránról” – tette hozzá a honatya, aki korábban Kárpátalja megye kormányzója és Ukrajna helyettes belügyminiszteri tisztségét is betöltötte.

A számos ukrán hírportál által átvett nyilatkozat szerint Moszkal badarságnak nevezte a kettős állampolgárság tiltásának fenntartása mellett gyakran han-

goztatott érvet, amely szerint a kettős állampolgárság azzal fenyeget, hogy más államok erőt alkalmazhatnak Ukrajna területén állampolgáraik védelme ürügyén. Mint kifejtette, az ukrán külügyminisztérium adatai szerint 2007 és 2011 között az ukrán nagykövetség Moldáviában 6907 személynek adott ukrán állampolgárságot. Ettől azonban senkinek a fejében nem fordult meg, hogy Ukrajna katonai akciót indíthat Moldávia ellen állampolgárai védelmében – mutatott rá a politikus, hangsúlyozva, hogy a kettős állampolgárság Európa- és világszerte elfogadott gyakorlat.

Megmentik Aknaszlatinát

Köztudott, hogy Aknaszlatinán évek óta gondot okoz a bányamolnás. Ukrajna Miniszteri Kabinetje 149 millió 556 ezer hrivnyát különített el a településen bekövetkezett rendkívüli helyzet kezelésére. A pénzügyi támogatást a beomlások miatt veszélybe került víz- és áramellátás, valamint a csatornarendszer biztonságos zónába való áthelyezésére utalják ki. Ezenkívül 72 családi házból elköltöztetik a lakókat, valamint iskolát, óvodát és lakótelepet fognak építeni.

A KÁRPÁTALJAI SZÖVETSÉG XXII. KÖZGYŰLÉSÉN

**A Kárpátaljai Szövetség közgyűlésének elnöksége:
Katona Tamás, Papp Lászlóné és dr. Damjanovich Imre**

A Kárpátaljai Szövetség tagsága 2011. március 26-án tartotta meg rendes évi közgyűlését Budapesten a Magyarok Házának Széchenyi termében.

Dr. Damjanovich Imre, a Kárpátaljai Szövetség társelnöke, a fórum vezető elnöke nyitotta meg a közgyűlést, majd felkérte Katona Tamás elnököt, hogy tartsa meg beszámolóját.

Katona Tamás, a Kárpátaljai Szövetség elnöke miután köszöntötte az egybegyűlteket, beszámolt a szövetség 2010. évi munkájáról, illetve vázolta a 2011. évi feladatokat. A beszámolót a közgyűlés résztvevői előzetesen írásban kézhez kapták. A dokumentum a Kárpátaljai Szövetség honlapján is elolvasható.

Dr. Damjanovich Imre, a Kárpátaljai Szövetség társelnöke beszámolt a szövetség közhasznú tevékenységéről, gazdálkodásáról.

Papp Lászlóné, a Felügyelő Bizottság elnöke jelentést tett a Szövetség gazdálkodásának ellenőrzése során tapasztaltakról. Megállapította, hogy a beszámolási időszak alatt ügyvivők nem szegtek meg a pénzügyi feyelmet. Felhívta a figyelmet arra az örömdetes tényre is, hogy bár az árak évről évre emelkednek, a szövetség – a jó gazdálkodásnak köszönhetően – mégis évek óta közel ugyanolyan szinten tartja a működéssel kapcsolatos (pl. fénymásolási, postai) költségeket. Részletesen tájékozta-

tott a bécsi Szent István Egylettel való együttműködés eredményeiről. A Kárpátaljai Szövetség közreműködésével a Szent István Egylet tag-ságának jóvoltából immár több mint félszáz beregszászi,

Zubánics László fotókiállítása

munkácsi és ungvári szegény sorsú, kitűnő előmenetelű magyar középiskolás kap ösztöndíjat. Az idei támogatás összegét március közepén juttatta célba a Kárpátaljai Szövetség küldöttsége. Papp Lászlóné javaslatot tett arra, hogy a szövetségnek ezt a tevékenységét együttműködésként és ne átmenő pénzforgalommal járó támogatásként fogalmazzák meg az éves jelentésben, mivel a Szent István Egylet felajánlásával kapcsolatos teendők komoly feladatokat jelentenek a szövetség elnöksége számára. Javasolta továbbá, hogy a Kárpátaljai Hírmondó tájékoztasson arról, hogyan alakult azon fiatalok sorsa, akik középiskolásként a bécsi Szent István Egylet ösztöndíjában részesültek.

Dr. Damjanovich Imre, a közgyűlés vezető elnöke szavazásra bocsátotta a beszámolókat, amelyeket a fórum résztvevői egyhangúlag elfogadtak.

Ezután hozzászólások következtek. Dr. Vincze János biofizikus, nyugalmazott egyetemi tanár a Betyárvilág című havilap főszerkesztője arról tájékoztatót, hogy a folyóirat évkönyve hosszabb tanulmányt közöl az egykori munkácsi Árpád fejedelem Gimnázium történetéről. A tanintézet diákjai a közelmúltban Budapesten tartották fél évszázados érettségi találkozójukat.

Dr. Kövér László, a Hajdú-Bihar megyei Regionális Szervezet társelnöke Géczy Tihamérnak, a szervezet elnökének levelét olvasta fel, aki hajlott kora és megromlott

Tóth Antal József, a Kárpátaljai Szövetség 2009 márciusában megalakult, miskolci székhelyű Borsod-Abaúj-Zemplén megyei társszervezetének elnöke a közösség működéséről számolt be.

Laurszky Ernő a Nagy Imre Társaság, illetve a Magyar Pedagógiai Társaság nevében köszöntötte a közgyűlés résztvevőit. Örömet fejezte ki, hogy a Kárpátaljai Szövetség lapja, a Kárpátaljai Hírmondó hírt adott arról, hogy a Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalmopedagógiai Szakosztálya 2010 nyarán Vasvári-diplomával ismerte el földink, Bagu Balázs bátyúi tanár több évtizedes ifjúságnevelői tevékenységét.

Lelki hidat építve az anyaországi és a kárpátaljai tagtársak között, a budapesti dr. Szabó Józsefné Jobák Márta, számos szavalóverseny szép korúak kategóriájának díjazottja elszavalta Vári Fábiant László: „A tenger nevében” című költeményét.

Kutlán András, a Kárpátaljai Írók, Költők, Művészek Magyarországi Alkotóközösségének társelnöke arról szólt, hogy a tavalyi Magyar Országgyűlés által elfogadott határozat értelmében előreláthatólag már szeptemberben utazhatnak tanulmányi kirándulásra pályázati támogatással magyarországi diákok a Határtalanul! program keretében. Ennek kapcsán javasolta, hogy tagtársaink a saját szűkebb környezetükben kapcsolódjanak be a kirándulások szervezésébe, hiszen saját tapasztalataikkal segítséget tudnak nyújtani.

A közgyűlés résztvevőinek egy csoportja

A KÁRPÁTALJAI SZÖVETSÉG XXII. KÖZGYŰLÉSÉN

■ tani az iskoláknak, amelyeknek diákjai Kárpátalját szeretnék megismerni. Ő személy szerint lakóhelyén, Szentendrén szervezi a kirándulásokat, ezzel is népszerűsítve szűkebb páttriánkat. Szólt arról is, hogy ugyancsak Szentendrén, a Malom Múzeumban retrospektív kiállítást szervez neves kárpátaljai képzőművészek alkotásaiból.

Skulitý Csaba publicista az ukrajnai oktatási törvényeknek a kárpátaljai magyar tanintézetekre gyakorolt negatív hatására hívta fel a figyelmet, különös tekintettel arra, hogy egyre csökken a magyar tannyelvű iskolák tanulónak száma.

Báthory Katalin, a Kárpátaljai Szövetség egykori főtitkára arra szólította fel a tagságot, legyenek büszkék szülőföldjükre, amely jó útravalóval tarisznyázta fel a kárpátaljai magyarokat: a tapasztalat azt bizonyítja, hogy bárhová is kerüljenek, mindenütt megállják a helyüket. Hangsúlyozta: a fiatalok erejére, elszántságára és az idősebbek bölcsességére egyaránt szükség van a megmaradáshoz.

Dr. Halzl József, a több mint húsz évvel ezelőtt alakult Rákóczi Szövetség elnöke köszöntötte a közgyűlés résztvevőit és tájékoztatót közösgük azon programjairól, amelyekbe a kárpátaljai fiatalok is bekapcsolódhatnak. Ilyenek például az anyanyelvi táborok, a honismereti vetélkedők, illetve az '56-os megemlékezések. A Rákóczi Szövetség elnöke végezetül gratulált a Kárpátaljai Szövetség aktivistáinak az eredményekhez, további sikereket kívánva az elnökségnek.

A fórum résztvevői a közgyűlés után gyönyörködhetek Zubánics László „Kárpátalja várai és nevezetességei” című fotókiállításában, majd megtekintették a Károli Gáspár Egyetem égisze alatt működő Nagykőrösi Református Tanítóképző Főiskola Karácsony Sándor Színpadának műsorát, amelyet a 60 éves Vári Fábán László verseiből állított össze tanáruk, a Vári közsegen született Debreczeni Tibor Csokonai-díjas rendező.

Tudósítónk

**Fotó: DUTKAY LÁSZLÓ,
FÜZESI MAGDA**

Levél a közgyűléshez

Kedves Testvéreim!

Korom és egészségi állapotom miatt nem tudtam jelen lenni szövetségünk tavalyi közgyűlésén, és az idén sem lehetek közte. Dr. Kövér László társelnök barátom kérésére vettem papírra néhány gondolatot kis debreceni közösségünk dolgairol.

Összinté testvéri szeretettel köszöntöm a Kárpátaljai Szövetség XXII. közgyűlésének elnökségét, és valamennyi egybegyűltet. Isten gazdag áldását kérem munkátokra.

Annak idején áldott emlékü Benda István barátunk kezdeményezésére alakítottuk meg Debrecenben a Kárpátaljai Szövetség Hajdú-Bihar Megyei Regionális Szervezetét. Induláskor sok érdeklődő jelentkezett a Debrecenben élő, Kárpátaljáról elszármazott földijeink közül. A szervezet elég szép taglétszámmal létrejött. Időközben aztán a különböző körülmények miatt csökkent a létszám, de az úgynevezett „szentmag” a mai napig együtt van.

A kezdetektől probléma volt, hogy anyagi hiányában nem tudtunk összejöveleink megtartásához állandó termet bérelni. Jó idő múltán aztán az egyházmegye tanácstermében találtunk otthonra. Mivel a Debrecenben élő nyugdíjas lelkeseknek és lelkesözvegyeknek havonta tartok bibliaórát, engedélyt kaptam az egyházmegye elnökségétől, hogy minden hónap utolsó szombatján tagságunk e helyiségben tartsa rendezvényeit.

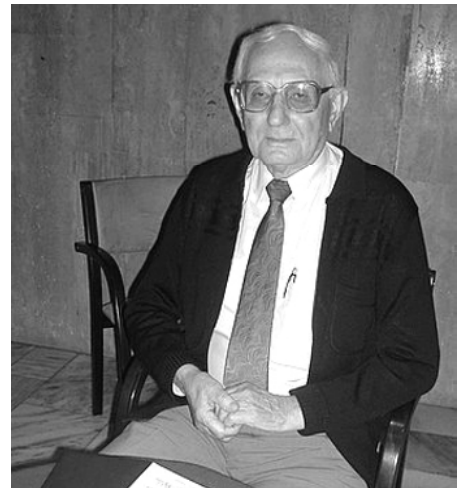
Két éve, amióta a lábaim meggyengültek, társelnök testvéreim, Kövér László és Balogh Miklós felváltva jönnek el értem otthonomba, hoznak-visznek, hogy jelen tudjak lenni közösségünk tanácskozásain. Minden alkalommal igei szolgálatban is részesítem az együttlevőket. Ezt annál szívesebben teszem, mivel az igehirdetés az egész életünk mindennapi és folyamatos része.

Összejöveleink megbeszéljük azokat a problémákat, amelyek nemzetünk életében jelen vannak. Biztatjuk egymást, hogy legyen erőnk ahhoz a szolgálathoz, amelyet a népünk életének jobbra fordulásáért kinek-kinek személyesen kell elvégeznie. Kedves alkalom, amikor egy-egy tagársunk születés- vagy névnapját ünnepeljük. Irodalmi „ajándék” is terítékre kerül ilyenkor: odaillő verssel vagy prózával köszöntjük az ünnepeltet.

Közösgük a társadalmi életben is megtalálta a helyét: nemzeti ünnepeink alkalmával, vagy a városi önkormányzat által

A beszámolóhoz hozzátartozik, hogy a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Főiskola felhívására reagálva a Kárpátaljai Szövetség Hajdú-Bihar Megyei Regionális Szervezetének tagsága Géczy Tihamér elnök személyes hozzájárulásával negyven, a Kövér házaspár és az általuk szervezett Szomszédügyi Önkéntes Csoport húsz cserépjegy árát adományozta a főiskola felújítására.

A társszervezet képviselőjében február 11-én nyolc személy vett részt a Salánkon megrendezett Rákóczi-emlékkonferencián, és koszorút helyeztek el a kárpátaljai Rákóczi-emlékhelyeken.

rendezett megemlékezéseken (március 15-én, június 4-én, augusztus 20-án, október 23-án) rendszeresen elhelyezzük a Kárpátaljai Szövetség koszorúját az emlékműveknél.

November 18-án a Kárpátaljáról a sztálini munkatáborokba elhurcolt testvéreinkre emlékezünk. Ahhoz, hogy részt tudjunk venni a szülőföldön tartott megemlékezéseken, a debreceni városi önkormányzat egy nyolcszemélyes mikrobuszt bocsát a rendelkezésünkre, amellyel el tudunk menni Beregszászba és Nagyberegre. Ilyenkor az önkormányzat is küld koszorúkat. Az egyiket a beregszászi emlékműnél helyezzük el, a másikat a szülőfalumba, Nagyberegre visszük. A nagybereg református templomot zsúfolásig megtölti a gyülekezet. Az emlék-istentisztelet végén, az igehirdetés után mindannyian kimegyünk a temetőbe, az elhurcoltak emlékjéhez, ahol a Nagyberegi Református Líceum diákjai tartalmas műsorral szolgálnak. Utána elhelyezzük a megemlékezés koszorúit.

Sajnos, egy szomorú eseményről is be kell számolnom: a közelmúltban 81 éves korában eltemették György Sándorné Csorba Katalin tagtársunkat.

Az Ige szavaival búcsúzom a közgyűlés résztvevőitől: Istennek népe „Áldjon meg tégedet az Úr, és őrizzen meg tégedet! Világosítsa meg az Úr az ő orcáját te rajtad, és könyörüljön te rajtad. Fordítsa az Úr az ő orcáját te read és adjon békességet néked”. (4 Mózes 6, 24-26)

Debrecen, 2011. március 25.

(Géczy Tihamér elnök beszámolóját dr. Kövér László, a Hajdú-Bihar Megyei Regionális Szervezet társelnöke olvasta fel a közgyűlésen).

300 éve írták alá a szatmári békét

Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület a szatmári béke aláírásának 300. évfordulója alkalmából április 28. és május 1. között Nagykárolyban és Szatmárnémetiben „A brezáni kiáltványtól a szatmári béke következményéig” címmel történelmi tanácskozást és kiállítást szervezett, majd a hagyományos nagymajtényi megemlékezésre került sor, ahol a békekötésnek a történelemre való hatását méltatták.

A program április 28-án a Nagykárolyi Polgármesteri Hivatal tanácstermében vette kezdetét, ahol Muzsnay Árpád, az EMKE alelnöke köszöntötte a konferencia résztvevőit és az érdeklődőket, majd egyperces nématiszteletadással emlékeztek azokra a kutatókra, akik az idei tanácskozáson már nem vehettek részt. Ezután Kovács Jenő, Nagykároly polgármestere tartott előadást.

Amásnap tanácskozás Szatmárnémetiben, a Szatmár Megyei Múzeum képzőművészeti részlegén, a Vécsey-házban folytatódott. Muzsnay Árpád köszöntője után Szócs Péter, a Szatmár Megyei Múzeum igazgatója és Pataki Csaba alprefektus beszélt a nagymajtényi fegyverletétel hatásáról a magyar történelemre. Délután a Szatmár Megyei Múzeum és a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Jósza András Múzeum közös kiállítással emlékezett a szatmári béke 300. évfordulójára. A kiállítás megnyitóján beszédet mondott Kövér László, a Magyar Országgyűlés elnöke is.

A harmadik napon a domahidai vasútállomás melletti emlékműnél Kelemen Hunor, az RMDSZ elnöke és Katona Tamás történész, a Kárpátaljai Szövetség elnöke tartott ünnepi beszédet.

A régiók üdvözlését Zubánics László, az Ukrajnai Magyar Nemzeti Tanács elnöke (Kárpátalja), valamint Beder Tibor, a Julianus Alapítvány elnöke (Székelyföld) tolmácsolták.

Vasárnap a rendezvénysorozat Tarpán, majd Tiszabökényben folytatódott. A tiszabökényi turulmadaras emlékmű mellett Muzsnay Árpád, Rezes Károly, a Nagyszőlősi Járási Közigazgatási Hivatal elnöke, megyei képviselő, Dupka György, a MEKK elnöke, valamint Katona Tamás történész elevenítette fel a korabeli történeteket. A rendezvény végén a jelenlévők kuruc dallamok hangjaira helyezték a tisztelet koszorúit az emlékmű talapzatán.

Tudósítónk

A NAGYSÁGOS FEJEDELEM SZÜLETÉSNAPJÁN

A Rákóczi Szövetség beregszászi városi szervezetének tagsága március 28-án méltatta a fejedelem születésének 335. évfordulóját. Az ünnepségre a Bethlen-Rákóczi kastély udvarában került sor, amely épület beregszászi tartózkodásai idején Rákóczi lakhelyeül szolgált.

A megemlékezés résztvevőit tárogatószó fogadta, Imre Béla kuruc dallamokat játszott, majd Elek Attila, a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium diákja elszavalta Wass Albert Intelem című versét. Az ukrán és a magyar nemzeti himnuszok elhangzása után Csobolya József, a Rákóczi Szövetség beregszászi városi szervezetének alelnöke köszöntötte a vendégeket.

II. Rákóczi Ferenc, az államférfi, hadvezér, művelődéspolitikus, diplomata, író és bölcselő életművét Szabó Éva, a szövetség beregszászi szervezetének elnöke méltatta.

A BMG diákjai ünnepi összeállítással emlékeztek történelmünk kiemelkedő személyiségére. Felidéztek Rákóczi életének és a szabadságharcnak fontosabb eseményeit, az ezeket tartalmazó cédulákat nemzeti színű szalaggal felkötötték a jelképes életfára.

Csobolya József emlékező beszédében részletesen ismertette a nagyságos fejedelem életének beregszászi vonatkozásait. Scherczer Károly felszólalásában a vereség okaira tért ki. Elmondta: a szabadságharc fő célja, a független magyar állam megeremtése meghiúsult, eredményei azonban kihatással voltak a későbbi függetlenségi küzdelmekre. Gajdos István hangsúlyozta: mi, beregszásziak büszkék lehetünk arra, hogy városunk arany betűkkel írta be nevét a Rákóczi-szabadságharcba, hiszen Esze Tamás itt bontotta ki a fejedelem zászlaját és olvasta fel kiáltványát. Dalmay Árpád a Rákóczi Szövetség nyíregyházi szervezetének üdvözlését tolmácsolta.

Az ünnepi beszédek elhangzása után a Beregvidéki Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesületének kórusa a Rákóczi-szabadságharcra kötődő dalokat adott elő. Az emlékezők tárogatószó mellett átvonultak II. Rákóczi Ferencnek a kastély falán lévő emléktáblájához, ahol elhelyezték a tisztelet koszorúit. A rendezvény a gimnáziumban állófogadással és kötetlen beszélgetéssel zárult.

TUBA JUDIT

A képen: Szabó Éva elnök és Henkel Beatrix alelnök koszorúz.

Esze Tamás szobra Beregszászban

A X. Beregszászi Napok rendezvénysorozat keretében felavatták Esze Tamás mellsobrát. Zagyva László nyíregyházi képzőművész alkotása a kuruc szabadságharc lezárásának 300. és a mezítlásos ezredese születésének 345. évfordulója alkalmából került felállításra.

Az ünnepi műsor megnyitásaként Martinovszky István nyíregyházi tárogatóművész előadásában 3 kurucnótát hallhattak a jelenlévők, majd Balogh Dávid szavalta el Ady Endre Esze Tamás komája című költeményét. A rendezvényen közreműködött a Budapest-Pesterzsébet Központi Református Egyházközség énekkara Takaró Mihály karnagy vezényletével.

Szabó Éva, a Rákóczi Szövetség beregszászi városi szervezetének elnöke köszöntötte a vendégeket: Zagyva László művész urat, a mellszobor alkotóját és feleségét, illetve Balogh Géza művész urat, a szobor kivitelezőjét Nyíregyházáról, Dalmay Árpád urat, a Beregszásziért Alapítvány kuratóriumának elnökét, Schober Ottó és dr. Duzsej Miklós urakat, Beregszász város díszpolgárait, Beregszász testvérvárosai küldöttségeinek vezetőit és tagjait, a Rákóczi Szövetség nyíregyházi és kisvárdai szervezete, illetve a Kárpátaljai Szövetség képviselőit, Gajdos István urat, Beregszász megyei jogú város polgármesterét, Kincs Gábor alpolgármester urat, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség, a Beregvidéki Magyar Kulturális Szövetség, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség megjelent képviselőit, a Beregvidéki Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesületének tagjait, a Rákóczi Szövetség beregszászi városi szervezetének tagjait, a Podkarpatszka Rusz ruszin szövetség képviselőit.

Esze Tamás mellsobrát az alkotó Zagyva László, Tóth István beregszászi főkonzul, valamint Dalmay Árpád avatták fel.

Tóth István ünnepi beszédében a történelmi események példaértékűségét, valamint a mai kor emberének felelősségvállalását hangsúlyozta a nemzeti értékek megőrzése terén.

Ezután Dalmay Árpád, az Esze Tamás-mellszobor létrehozásának kezdeményezője az alapítvány és az adományozók nevében átadta a műalkotást Beregszász városának.

Gajdos István polgármester Esze Tamás beregszászi zászlóbontásáról emlékezett meg. Mint mondta, ezzel a történelmi ténnyel régióink is a szabadságharc egyik bölcsőjévé

Esze Tamás szobra Beregszászban

▼ vált. Örömet fejezte ki, hogy városunk egykori szülöttének, a Beregszászárt Alapítványnak, Beregszász önkormányzatának, a Rákóczi Szövetség helyi szervezetének és az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetségnek köszönhetően Beregszászban ismét méltathatjuk Esze Tamás eszméiségét, hirdetve, hogy mindmáig él a magyar szó és a magyar szellem a Kárpátok lábánál.

A polgármester üdvözlő szavait követően Zagya László átadta megőrzésre a szoboravatás emlékérmét Sepa Jánosnak, a Beregvidéki Múzeum igazgatójának.

Ézután Csobolya József történész, a Rákóczi Szövetség beregszászi városi szervezetének alelnöke idézte fel Esze Tamás szellemiségét, régiókhöz való kötődését. Történelmi eseménynek nevezte a szobor felavatását. Mint mondta, Beregszász büszke arra, hogy a legtöbb magyar emlékjellel rendelkezik Kárpátalján. Öröndetes, hogy a város újabb magyar történel-

mi alak mellszobrával lett gazdagabb.

A rendezvény további részében Nedbál Ádám, a Beregszászi Magyar Gimnázium diákja olvasta fel Halzl Józsefnek, a Rákóczi Szövetség elnökének köszöntő levelét, majd Szécsi Szabolcs, Tarpia település polgármestere szólt a jelenlévőkhez. Esze Tamás szülőfalujának képviselőjeként példaértékűnek nevezte, hogy a majdani kuruc brigadéros szegény sókereske-

dőből a szabadságharc egyik karizmatikus személyiségévé tudott válni.

Mikola Bobinec, a Podkarpatszka Rusz ruszin szövetség tagja a gens fidelissima, Rákóczi leghűségesebb népe képviselőinek nevében mondott ünnepi beszédet, megköszönve, hogy a szervezők a szövetséget is megtisztelték meghívásukkal. Mint mondta, a ruszinok több mint 1100 évesorstársai a magyarságnak, és reményét fejezte ki, hogy a két nemzet közötti jó viszony a jövőben is megmarad.

Román Attila, a Beregszászi Magyar Gimnázium tanulója felolvasta Dr. Szűrös Mátyás egykori ideiglenes köztársasági elnök, Beregszász díszpolgárának levélben megfogalmazott gondolatait: „Ezzel a szoborállítással és főhajtással nemcsak Esze Tamás iránti kegyeletünket, valamint történelmi alakjának és hősi szerepének elévülhetetlen voltát fejezzük ki, és örökitjük tovább, hanem a Rákóczi-szabadságharc egészének, a nagy-

ságos fejedelem hűséges híveinek és harcosainak is emléket állítunk” – írta.

Dalmay Árpád ünnepi köszöntőjében a Beregszászban eddig felavatásra került magyar emlékjelek történetét ismertette, méltatva kezdeményezőik kitarását. Elismerően szólt Ortutay Zsuzsa képzőművész munkásságáról, aki az emléktáblák doborműveinek jelentős részét álmódta gipszbe. Mint mondta, két szempontból is fontos a múltörző törekvés — Beregszász, a Beregvidék, de egész Kárpátalja magyarsága számára is szükség van olyan szentélyek létrehozására, ahol egy-egy évforduló alkalmával erőt lehet meríteni az identitástudat erősítéséhez, továbbá fontos, hogy az emlékhelyek hirdessék: Kárpátaljának, amely több mint 1000 esztendeig a Magyar Királyság szerves része volt, gazdag történelmi, irodalmi, művészeti múltja van.

Az ünnepi beszédek elhangzása után Szécsi Szabolcs Tarpia és Gajdos István Beregszász polgármestere egy emlékhengert helyezett el a szobor talapzatánál, amely többek között az Alapító Okiratot és a Beregi Hírlap aznapi számát is tartalmazza.

Gaál Eszter, a nyíregyházi Kossuth Lajos Evangélikus Gimnázium diákja kurucdalokat adott elő, majd a civil szervezetek képviselői koszorúkat helyeztek el a szobor talapzatánál.

MOLNÁR BERTALAN
A felvételeken: az ünneplők egy csoportja (fent); Kiss Imre János, Schober Ottó és Tóth Antal József adományozók, a Kárpátaljai Szövetség aktivistái a szobornál.

„Mert lehet egy nemzetet szegénnyé, koldusá tenni, de ha a nemzetben lakozó szellemi és erkölcsi erőket megtartani és gyarapítani képesek vagyunk, akkor a nemzet nincs elveszve, és mindent vissza lehet szerezni.”

(Klebsberg Kunó)

ALAPÍTÓ OKIRAT

Esze Tamás, II. Rákóczi Ferenc fejedelem brigadéros, a meztelbasok ezrede mellszobrát,

Zagya László nyíregyházi művész alkotását, Dr. Báthory Katalin, néhai Benda István, Dr. Borkó László, Dalmay Árpád, Dr. Dalmay Klára, Dobayné Ignácz Anna, Dr. Duzsej Miklós, Dr. Forgon Pál, Harsányiné Dr. Kerényi Katalin, Ignácz Gizella, Kiss Imre János, Dr. Koncz Lajos, Dr. Lódár Györgyné, Dr. Meisels Erzsébet, Schober Ottó, Sebi László, Szepesi Attila, Dr. Szepesi György Antal, Dr. Szűrös Mátyás és Tóth Antal József adományát

a Beregszászárt Alapítvány,

Beregszász megyei jogú város Önkormányzata, a Rákóczi Szövetség Beregszászi Városi Szervezete és az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség közreműködésével 2011. május 21-én

avattuk fel a II. Rákóczi Ferenc téren, ahol Esze Tamás 1703. május 22-én kibontotta a Nagyságos Fejedelem zászlaját és felolvasta harcba hívó kiáltványát. Ily módon Beregszász, az egykori Bereg vármegye székhelye bölcsője történelmünk egyik legdicsőbb szabadságharcának.

A szobrot a Rákóczi-szabadságharc 300. évfordulója és Esze Tamás születésének 345. évfordulója tiszteletére állítottuk a kárpátaljai és beregszászi magyarság megmaradása és újjászületése reményében.

Dalmay Árpád,
a Beregszászárt Alapítvány kuratóriumának elnöke

Rákóczi-napok a főiskolán

Már hagyomány, hogy az intézmény névadójának születésnapját többnapos, színes rendezvénysorozattal méltatják a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán, amelynek fő témája mindig valamilyen kiemelkedő történelmi eseményhez kötődik. Tavaly például a trianoni békediktátum aláírásának 90. évfordulójára emlékeztek. Az idei rendezvénysorozatot a Rákóczi-szabadságharc befejezésének 300. évfordulója kapcsán a magyar történelem ezen jeles eseményének szentelték.

A Rákóczi-napok első programjaként március 21-én a főiskola filmklubjában vetítésre került sor. A „Fejezetek a Rákóczi szabadságharcból” című háromrészes ismeretterjesztő film a Rákóczi-emlékhelyek, korabeli dokumentumok, kosztümös jelenetek bemutatásával végigkíséri a nézőt a szabadságharc jelentősebb eseményein. A film rendezője Kézdi-Kovács Zsolt, narrátor Koltai János, II. Rákóczi Ferenc szerepében Kránitz Lajost láthattuk. A vetítés során a magyar történelmet tanuló diákok a vizsgán is hasznosítható érdekes információkat kaphattak.

Március 24-én *Rákóczinak dicső kora* címmel nemzetközi történelmi konferenciát tartottak. A nyitóbeszéd után a főiskola diákjai adtak elő rövid zenés műsort. Ezt követően R. Várkonyi Ágnes, az Eötvös Loránd Tudományegyetem tanára tartott előadást *Az európai hatalmi egyensúly és Rákóczi politikája* címmel. A neves Rákóczi-kutató után Kovács Ágnesnek, a Debreceni Egyetem tanárának előadása következett. Nagy sikert aratott Mészáros Kálmánnak, a Hadtörténelmi Intézet munkatársának *Akik legtovább kitartottak: Munkács védői 1711-ben* című értekezése. A délelőtti órákban hat vendégelőadót hallgathattak meg az érdeklődők.

A délutáni programban kárpátaljai szakemberek tartottak előadásokat. Csatáry György, a főiskola történelem tanszékének vezetője a salánki országgyűlésről osztotta meg gondolatait az egybegyűttekkel. Baráth Juliannának, a főiskola tanárának előadása Bercsényi Miklósról és Károlyi Sándorról szólt. Bocskor Andrea, aki idén fejezte be az ELTE doktori iskoláját, az ukrán történetírás Rákóczi Ferencről alkotott képéről beszélt. Vári Fábán László költő, főiskolai tanár a kárpátaljai Rákóczi-kultuszt ismertette.

te. Fakász Mihály munkácsi születésű barokk stílusú helytörténész Munkács váráról és annak védőiről szólt.

Az előadások után kötetlen eszmecsere alakult ki, amely nem volt mentes a parázs vitáktól sem. A főbb kérdések között szerepelt, hogy a kárpátaljai magyar történetírás képes-e teljes mértékben feltárni a vidék történelmét Magyarország hathatós anyagi segítségével nélkül? Orosz Ildikó, a főiskola elnöke elmondta, hogy szakemberekből nincs hiány, de a főiskola az elkészült tanulmányokat anyagi forrás hiánya miatt nem tudja kiadni.

Az összefoglalót R. Várkonyi Ágnes professzor asszony tartotta.

A konferencia szünetében került sor a Rákóczi-emlékkiállítás megnyitójára. A tárlaton az Erdélyi Fejedelemség korából származó nemesi címerek, levelek, valamint kordokumentumok másolatai kerültek bemutatásra, amelyeket a Kárpátaljai Megyei Állami Levéltárban és a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltárban őriznek. A jelenlévők megtekinthették a Kárpátaljai Református Egyházkerület Levéltárában és Múzeumában található XVIII. századi őrásztali edényeket és terítőket, valamint a főiskola könyvtárában, illetve Csatáry György magántulajdonában lévő, a fejedelemség életéről és a szabadságharcról szóló kiadványokat is.

Másnap a Bethlen-Rákóczi kastélynál Csatáry György történész ismertette a fejedelemség kötődését Beregszászhoz, az adott épülethez, majd a jelenlévők megkoszorúzták a Rákóczi-emléktáblát. Ezután a konferencia résztvevői a Beregszász–Munkács–Mezővári–Tiszaujvári–Salánk útvonalon ellátogattak a kárpátaljai Rákóczi-emlékhelyekre.

Tudósítóink

Kárpátalja bemutatkozott Sopronban

A Nyugat-Magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Karán 11. szemeszteréhez érkezett a Területfejlesztési Szabadegyetem, amelynek programjában ezúttal az iparosok útja, a tehetséggondozás és Kárpátalja szerepelt. Május 3-án az egyetem aulájában több mint kétszázan voltak kíváncsiak Kárpátalja mindennapjaira.

Elsőként a Kárpátaljáról elszármazott Kovács Sándor útikönyvíró mutatta be legújabb kiadványait, színes fotókkal illusztrálva mondanivalóját. Az aulában felállított táblákon a kötetben található fotókból álló kiállítás, illetve beregi szöttesek és varrottasok voltak láthatók.

A szabadegyetemi foglalkozás első részét egy rövid gasztronómiai bemutató zárta, majd délután Orosz Ildikó, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola elnöke tartott előadást Kárpátalja sokszínű kultúrájáról. Zubánics László, az UMDSZ Ukrajnai Magyar Nemzeti Tanács elnöke a régió magyarsága érdekvédelmének és -képviselésének eredményeit elemezte, míg Tarpai József, a Kárpátaljai Vállalkozási és Területfejlesztési Központ igazgatója a turizmus mint húzóágazat fejlesztési lehetőségeiről szólt.

A rendezvényt a Credo versénekklő együttes koncertje zárta.

A képen: Kovács Sándor, Orosz Ildikó, Tarpai József és Zubánics László.

OPERETTGÁLA

Április 27-én az Európa–Magyar Házban vendégszerepelt a Kárpátaljai Megyei Filharmónia Magyar Melódiák együttese (művészeti vezető Stefkó Antal). A műsorban a magyar operett legismertebb dallamai csendültek fel. Nagy Anikó, a Csendül a Nóta Nemzetközi Magyaróda Énekverseny győztese és Mészáros János magyarországi Simándy-díjas tenorista előadásában Kálmán Imre, Lehár Ferenc, Kacsóh Pongrácz műveiből hallhatott izelítőt a közönség, elhangzott továbbá egy részlet Erkel Ferenc Bánk bán című operájából is. Kiss Gabriella műsorvezető összekötő szövegeiben ismertette az elhangzott zeneművek keletkezésének történetét. A zeneszámok között Bálint Andrea és Bálint István magyar néptáncokat adott elő nagy sikerrel. A gálakoncert résztvevőinek felemelő élményben volt részük.

Sz. J.

Új korszak előtt a Magyar Művészeti Akadémia

Május 7-én Budapesten a Vörösmarty téren, a Kristálypalotában megtartotta évi rendes közgyűlését az 1992-ben alakult Magyar Művészeti Akadémia. Makovecz Imre építész, örökös elnök szerint a Magyar Művészeti Akadémia új korszak előtt áll: egyúttal köztestületként alakulva végre eredményesen vehet részt a magyar kultúra és művészet jövőjének alakításában.

A 2010–2011-es esztendő fő feladata a köztestületi átalakulás előkészítése, a közeli hónapokban újjáalakuló MMA működésének és művészeti programjának kidolgozása volt és lesz, mondotta beszámolójában Fekete György belsőépítész, ügyvezető elnök. A tervek szerint az Akadémia a felújítási munkák befejezése után a Pesti Vigadó történelmi épületébe költözik, ahol sokfunkciós kortárs magyar művészeti és dokumentációs központot hoz létre. Az elmúlt évi beszámolókat és a 2011-es terveket, valamint a költségvetést a közgyűlés ellenszavazat nélkül elfogadta.

A közgyűlés, az elnökség javaslatára a 2011. évi akadémiai Aranyérmet egyhangú szavazással Béres Józsefnek és Béres Klárának ítélte. Az indoklás kiemeli, hogy a Béres házaspár, mint az egyik legjelentősebb hazai nagyvállalkozás tulajdo-

nosa mélyen elkötelezett, mindig élenjáró támogatója a magyar kultúra és a humán értékek képviselőinek, különösen pedig az egészségnak, mint lehetséges hungarikumnak a védelmében tevékenykedő kezdeményezéseknek. A kitüntetés átadására ünnepélyes keretek között később kerül sor.

A közgyűlésen „A gondolkodás bátorsága” címmel emlékező előadást tartott Molnár Tamás filozófusról, az MMA 2010-ben elhunyt tagjáról Mezei Balázs egyetemi tanár. A tanácskozás után az érdeklődők látogatást tettek a Pesti Vigadó felújítás alatt álló épületében.

A Magyar Művészeti Akadémia 2005 óta kárpátaljai tagjai is vannak Erfán Ferenc, Magyar László (illetve a megboldogult Horváth Anna és Tóth Lajos) képzőművész, Füzesi Magda és Vári Fábián László költő, Nagy Zoltán Mihály író, valamint Vidnyánszky Attila színházi rendező személyében. A beszámolóban elhangzott, hogy az idén több MMA-tag kapta meg a Kossuth-díjat. Köztük van földink, Vidnyánszky Attila Jászai-díjas rendező, a debreceni Csokonai Színház igazgatója a magyar színjátszás legnemesebb hagyományait ápoló, a költészet középpontba állító, társulat-építő, iskolateremtő munkásságáért, emlékezetes, méltán népszerű rendezéseiért, akinek lapunk olvasói nevében is szívből gratulálunk.

A kárpátaljai alkotók közül Vári Fábián László és Füzesi Magda vett részt a közgyűlés munkájában.

Tudósítónk

A képen (balról jobbra) Vári Fábián László, Füzesi Magda és Kalász Márton költők a közgyűlés szünetében.

MEZEY KATALIN felvétele

Kárpát-medencei diák bajnokság

Május végén tartották meg Jánosiban a nyolcadik Kárpát-medencei Összmagyar Nemzeti Diák bajnokság kárpátaljai döntőjét. A sportrendezvényt az Aranycsapat Alapítvány szervezi, célja, hogy elősegítse az anyaországi és a határon túli magyar diáksportolók találkozását, a baráti kapcsolatok létesítését, a hagyományok ápolását.

Mint mindig, az idei megnyitót is megtisztelte jelenlétével Kú Lajos, az alapítvány igazgatója, a Ferencváros egykori neves játékosa. A döntőben hét közép- és általános iskola csapata mérte össze erejét. A mérkőzések eredményei alapján a Jánosi Középiskola és a Somi Általános Iskola ifjú focistái képviselhetik Kárpátalját a budapesti döntőn.

Lélektől lélekekig

Örvendetes, hogy a beregvidéki hívő emberek keresik a kapcsolatot anyaországi testvéreikkel. E kapcsolattartás jegyében érkeztek vidékünkre a Budapest-Pesterzsébet Központi Református Egyház község képviselői, Búcsú reformátusainak testvérei is. Aközösség képviselőjében ezúttal a templomi kórus 30 tagja járt Kárpátalján Takaró Mihály karnagy vezetésével. A budapesti énekkar szolgált május 21-én a beregszászi Esze Tamás-mellszobor avatónépségén, és aznap este a nagybereg református templomban is műsort adott. Nagy Béla, a Kárpátaljai Református Egyházkerület főgondnoka, megköszönve a nagybereg szolgálatot, hangsúlyozta: a testvérgyülekezeti kapcsolatok elősegítik az identitástudat erősítését, a magyar kultúra megőrzését.

A felvétel a nagybereg református templomban készült. Tudósítónk

Könyvtári partnerkapcsolatok

Az Európa–Magyar Házban az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtári Intézete közreműködésével *A könyvtár mint közösségi színtér* címmel májusban két hétvégén továbbképzést tartottak a könyvtárosok és művelődési dolgozók számára. A rendezvény társszervezője a Kárpátaljai Magyar Könyvtárosok Egyesülete volt. A program során az Ungvári, a Nagyszőlősi és a Beregszászi járás kistérségeinek könyvtáraiban, művelődési házaiban dolgozó könyvtárosok hasznos információkat kaptak intézményük korszerű felfogáson alapuló működtetéséhez. Az elméleti és gyakorlati részből álló oktatást Fehér Miklós és Vidra Szabó Ferenc, az OSZK Könyvtári Intézet munkatársai vezették.

Varga Éva, a Beregszászi Járási Központosított Könyvtárhálózat igazgatója elmondta: az anyanyelven megtartott interaktív előadások jelentősen megkönnyítik a korszerű ismeretanyagok elsajátítását és nagy segítséget jelentenek a kárpátaljai magyar könyvtárosok szakmai fejlődésében.

Tudósítónk

„És mi elhittük és megismertük, hogy Te vagy a Krisztus az élő Istennek Fia!”

(János evangéliuma 6,69)

A Mindenség Ura – az élő Isten, úgy formálta meg a teremtet világ általunk ismert és általunk nem ismert részét – azaz a világ teljességét, hogy örök időre megszabta annak rendjét. Ez az Ő általa megszabott rend megváltoztathatatlan és megsérthetetlen. Zúgolódni lehet ellene, de ez lázadás: a tehetetlen nyomorult teremtmény lázadása a tökéletes és hatalmas Úr ellen. Az ellen az élő Úr ellen, akinek az elvégzett munkájáról ez van megírva az Élet könyvében, a Bibliában: „És látta Isten, hogy minden, amit teremtet, imé igen jó.” (I. Mózes 1,31.). S amikor a kísértésben elbukott ember bűne miatt az ítélő Isten kihirdette az ítéletet: „Átkozott legyen a föld te miattad... Töviset és bogáncskórót teremjen tenéked... Orcád verejtékével egved a te kenyeredet, míglen visszatérsz a földbe, mert abból vétettél: mert por vagy te s ismét porrá leszel.” (I. Mózes 3,17-19.).

Az első engedetlenséget a bűnös embervilág részéről követte a halálos bűnök sorozata, ami miatt az élő Isten által igen jónak teremtet mindenség (élén az Isten képére és hasonlatosságára teremtet emberrel) teljes mértékben alkalmatlanná lett arra, hogy az Isten teremtetési rendjében éljen – bekövetkezett a szent Isten jogos ítélete: az özönvíz! De Isten nem elpusztítani akarta az ember bűne miatt elrontott világot, hanem megtartani: ezért választotta Noét, akit megtanított a Lélek által arra, amire teremtetete: az engedelmes és hálaadó életre. Ennek az alkalmassá tett embernek – és az ő utódainak – szólt az ígéret: „Nem átkozom meg többet a földet az emberért... Ennek utána míg a föld létszen; vetés és aratás, hideg és meleg, nyár és tél, nappal és éjszaka, meg nem szűnnek.” (I. Mózes 8,21-22.). Ezért maradt meg a természet rendje: tél, tavasz, nyár és ős, mert ahogy az Úr kijelentette még az Őszövetségben: „Mert nem gyönyörködöm a meghaló halálában; ezt mondja az Úr Isten: „Térjete meg azért és éljete!” (Ezékiel 18,32.).

Hogy ebben a teremtetési rendben mi a sorrend, azt maga a Teremtő Isten szabta meg. Az emberek között lehet véleménykülönbség, hogy kinek melyik évszak a kedvesebb. A Szent Isten végzéséből az a sorrend, ahogy az egyik kedves énekünk szavaival énekelni szokta a szívünk: „Tél, tavasz, nyár és ős eljönnek; engedvén a bölcs Teremtőnek.” (283-as ének 1. vers). Amikor „bölcs emberi elmék” megpróbálnak ebbe belekontárkodni, az mindig a porszem teremtmény hiábavaló akarása – bűnös engedetlensége – a Mindenség Úrával szemben. És ennek mindig egy következménye van: a bűnös visszavonhatatlan ítélet alá esik, olyan adósjáromba hajtja a nyakát, amelyből nincs szabadulás sem emberi erővel, sem emberi praktikával! De

még abban sem reménykedhet az Ádám nemzetsége, hogy a Noé engedelmissége jogán – mint örökség – jár neki a szabadító Isten kegyelme! Az az örökség, amelyet az ősszülők után elnyerhet – ugyanannyit ér, mint amit a teremtet mindenség megkapott. És ez ma is így hangzik: „Átkozott... te miattad.” De ez alól a közös örökség alól van egy biztos szabadulás. Amikor ugyanis az ítélő Isten kihirdette a megmásíthatatlan végzését, a kísértő Kígyó felett elhangzott ítéletben ez áll: „Mivelhogy ezt cselekedted, átkozott légy minden barom és minden mezei vad között... És ellenségeskedést szerzek közötted és az asszony között, a te magod között, és az ő magva között: az neked fejedre tapos.” (I. Mózes 3,14-15.).

És ez az „asszony magva” az Úr Jézus Krisztus, aki az idők teljességében eljött az ember bűne miatt „átkozott” világba – és ott a golgotai kereszten – Nagypénteken valóban rátaposott a kígyó fejére – összetörte annak hatalmát – és levette az átkot az ember és világa fejéről. Szolgálatával, áldozatával és győzelmével megszerezte a lehetőséget, hogy a halálra ítélt engedetlen ember előtt megnyíljon az út: a kegyelemre – a bűntől megtisztított örökségre – az örök életre!

A Szent Istennek a teremtő munkája nem semmisült meg, de nem is rekedt meg az engedetlen ember bűnének a következtében. De nem is arról van szó, hogy amikor az élő Isten elkészítette a maga tökéletes tervét a világ megteremtése előtt és azt a kísértő munkája tönkretette, akkor a Szent Isten kénytelen volt újról gondoskodni, amit aztán úgy valósított meg Jézusban, hogy az Ő munkájában, az Ő áldozata árán, mintegy „üdvösség-terv”-ben legyőzte a bűn világát. Nem, Istennek nem volt két terve, de az Ő tervének a végrehajtását nem akadályozhatta soha senki és semmi. A kísértő soha nem volt Isten ellenfele, mert ő is az Isten teremtménye volt arra nézve, hogy a teljes terv, a teremtés és az üdvösség terve tökéletesen megvalósuljon! Mert az úgynevezett teremtetési tervnél nemcsak az van megírva, hogy a Sátán bűnbe vitte, Isten ellen lázította az embert, hanem az is, hogy a Mindenség Ura kihirdette az asszony magva – Jézus Krisztus – győzelmét: „az neked fejedre tapos”. (I. Mózes 3,15.). Nem a sikertelen teremtetési terv helyett adott a teremtet Ura másikat, hanem mindkettőt (ami tulajdonképpen egy) valósággá tette! És ebben benne van az az egy Valaki, aki által megvalósult az a terv az Istennek, amire nézve ez van leírva a Bibliában: „És látá Isten, hogy minden, amit teremtet, imé igen jó.” (I. Mózes 1,31.). Igen, így írta ezt le Pál apostol a Kolossébeliekhez írt levelében az 1. rész 16-17. verseiben: „Mert Ő benne teremtetett minden, ami van a mennyekben és a földön, láthatók és lát-

hatatlanok, akár királyi székek, akár uraságok, akár fejedelemségek, akár hatalmasságok: mindennek Ő általa és Ő reá nézve teremtetettek; És Ő előbb volt mindennél és minden Ő benne áll fenn”. És János evangélista így írta ezt meg: „Minden Ő általa lett és nála nélkül semmi sem lett, ami lett.” (János ev. 1,3.). Igen! Az Isten egyetlen terve elkezdődött a teremtés munkájával és folytatódott a Krisztus húsvéti győzelme után – az Ő dicsőségbe való bemenetelével – és teljessé lesz az Ő visszajövetelével! Ennek bizonyága: a karácsony evangéliuma, a nagypéntek, a húsvét öröme, a pünkösd csodálatos eseménye; és mindaz, ami le van írva a Bibliában. De úgy, ahogy ott valóban leírta a Szentlélek! Változtatásra vagy belemagyarázásra nincs lehetőség, mert az halálos bűn.

Mielőtt elkérnénk a Lélek világosságát, hogy értesse meg velünk az Isten csodálatos tervének a titkát, azt kell elfogadnunk, hogy a terv nem titokban és nem előzmények nélkül készült el. Az Úr félreérthetetlen világossággal előre jelezte azt, de a Biblia üzenete szerint mindig nehéz volt annak az elfogadása az ember részéről; mert annak mindig az volt az első lépése: „elhittük”, a folytatása pedig: „megismertük”. És csak a kettő után van célba érkezés: „Te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia.” Mert az üdvörténetnek ez az értelme: Krisztussal, a Szabadítóval találkozni! A teremtet munkájától kezdve minden eseményben Ővele kell találkozoznunk, a Feltámadott Úrral, aki majd visszajön ítélni élőket és holtakat!

Karácsony: A Jézus születését nagyon sok idővel korábban, a teremtés leírásában kijelentette az Isten. Az asszony magva az a Jézus, aki Betlehemben megszületett, aki tökéletesen elvégezte a megváltás munkáját! Nagyon nehéz volt – sőt emberileg nem is sikerült akkor sem – és azóta sem az embervilágnak elmondani: „mi elhittük és megismertük”. Ezt bizonyítja az Őszövetségi népnek az Újszövetségi világ életével együtt megtett útja!

Mikor aztán betölt az idő, hogy Isten az asszony magvában testet öltson, először két kiválasztott embert: Máriát és Józsefet szólította meg. Amikor Máriának kijelentette az Úr az Ő követe által: „Ne félj, Mária, mert kegyelmet találtál az Istennél. És imé, fogansz a te méhedben és szülsz fiat és nevezd az Ő nevét Jézusnak.” A legtermészetesebb emberi válasz volt az ő részéről: „Mi módon lesz ez, holott én férfit nem ismerek?” Ezt emberi értelemmel felfogni és elhinni nem tudom!! És abban lesz a Mária számára megérthető és elfogadható valóság az Isten terve, hogy azt a választ kapja: „A Szentlélek szállt te reád és a Magasságosnak ereje árnyékoz meg téged, azért, ami születik is szentnek hivatik: Isten Fiának.” Ezt kellett neki „elhinni” és „megismerni”. Amikor erre alkalmassá tette Őt a Lélek, akkor tudta kimondani a kegyelemre kiválasztott élet boldog választát: „Imhol az Úrnak szolgálója, legyen nekem a te beszéded szerint.” (Lukács 1,30-31;34-38.)

„És mi elhittük és megismertük, hogy Te vagy a Krisztus az élő Istennek Fia!”

(János evangéliuma 6,69)

■ A József életében még nagyobb dolgot végzett el a Lélek. Mikor kijelentés útján tudomást szerzett arról, hogy Isten mire választotta ki Máriát, az van leírva a Bibliában: „József pedig, az ő férje, mivelhogy igaz ember volt és nem akarta őt gyaláztatba keverni, el akarta őt titkon bocsátani”. (Máté 1,19.) Nem értette – és nem tudta elfogadni – az Isten tervét. Igen! Mert ez ma is így van: nincs ember, aki a maga erejéből képes lenne erre. De az Úr megtanította Józsefet a megtanulhatatlannak: „József, Dávidnak fia, ne félj magadhoz venni Máriát, a te feleségedet, mert ami benne fogantatott, a Szent Lélektől van az. Szül pedig Fiat, és nevezd annak nevét Jézusnak, mert Ő szabadítja meg az Ő népét annak bűneiből.” (Máté 1,20-21.) József pedig úgy tett, ahogy az Úr parancsolta neki, és feleségét magához vette. Miért tudta ezt megtenni? Mert a Lélek megtanította arra, hogy az Isten gyermekének egy tennivalója van az Isten akaratával kapcsolatban: „elhinni az Ő kijelentését, hogy aztán megismerhesse a kegyelem valóságát, azt, hogy Jézus az élő Isten Fia!”

Abban a gyermekben, aki a betlehemi istállóban megszületett, sohasem volt könnyű felismerni és elfogadni, hogy Ő a Krisztus, az élő Isten Fia! De akiket Isten Lelke vezetett és vezet, azok mindenkor és mindenütt eljutottak és eljutnak a Vele való találkozásban a boldog felismerésre: „Te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia.”

Ezt a nagy ajándékot kapták meg a keleti bölcsek (a tanult emberek), akiket elindított Isten Lelke, hogy Jeruzsálemben keressék a zsidók királyát, és akik ott, a Lélek által és vezetésével más irányba indítva megtudták, hogy abban a gyermekben nem egy nép számára született új király, hanem az egész világ üdvözítője, az „asszonymagva” érkezett meg az Isten által előre kijelölt helyre: a Júdeai Betlehembe! És amikor ezt a legnagyobb „bölcsességet” megkapták: „bemenvén a házba – nem a Heródes királyi palotájába, hanem egy baromistállóba – ott találták a gyermeket anyjával, Máriával; és leborulván tisztességet tettek neki.” (Máté 2,11.), ami lényegében ezt a hitvallást jelenti: „És mi elhittük és megismertük, hogy Te vagy a Krisztus, az élő Istennek Fia.”

Ugyanennek az ajándéknak a részesei voltak a betlehemi mezők pásztorai (az egyszerű emberek), amikor az Úr dicsősége körülvette őket és ez a dicsőség félelemmel töltötte el a szívüket. De a Szent Isten éppen azért jött közel hozzájuk, hogy a számukra elkészített ajándékokra készítse fel a szívüket. Ezért szól hozzájuk a drága üzenet: „Ne féljete, mert ímé, hirdetek néktek nagy örömet, mely az egész népnek öröme lesz: Mert született néktek ma a Megtartó, ki az Úr Krisztus a Dávid városában.”. És amikor a Lélek elkészítette a szívüket:

„Elmentek azért nagy sietséggel és megtalálták Máriát és Józsefet és a kis gyermeket, aki a jászolban feküdt.” Hogy valóban „elhitték és megismerték”, ez a gyermek a Krisztus az élő Isten Fia, annak az a bizonyossága, hogy: „Elmenvén azért sietséggel, és elhirdették, amit nekik a gyermek felől mondtak.” Ez a karácsony csodája a kegyelmet elnyert ember számára: „Született nekünk Megtartó.”

A Nagypéntek evangéliuma: Ha valami szerves része az Isten üdvözítő tervének, akkor a golgotai keresztről szóló kijelentés különösen az! Ez a kijelentés pedig magának a Megváltó Jézusnak a szájából hangzott el, amikor azt mondta a tanítványoknak: „Ímé felmegyünk Jeruzsálembe, és beteljesedik minden az embernek Fián, amit a próféták megírtak. Mert a pogányok kezébe adatik, és megcsúfoltatik, és megyaláztatik és megköpdöstetik, És megostorozván megölik őt; és harmadnapon feltámad.” (Lukács 18,31–33.). Miről beszél itt Jézus? Nem arról, hogy a Gonosz megöli az Isten Fiát, hanem arról, hogy a bűnbocsátó Isten halálba adja az egyszülött Fiút, azért, mert ez által bűnbocsánatot készítet a bűnbánó ember számára! Ezt emberi értelemmel felfogni lehetetlen! Péter a legtöbbször tett bizonyosságot a tanítványok közül, hogy ők Jézust Isten Fiának vallják. És éppen Ő az, aki a Jézus bejelentésére azt mondja: „Mentsen Isten, Uram! Nem eshetik ez meg te véled.” Erre válaszol neki Jézus: „Távozz tőlem Sátán... mert nem gondolsz az Isten dologaira.” (Máté ev. 16,22-23.). Mert ami Nagypénteken megtörténik a golgotai kereszten, az nem a Gonosz győzelme az Isten akaratával szemben, hanem ott arról van szó, amit Isten a bűnbeesés után kimondott az ítéletben a Sátán felett: az asszony magva a fejedre tapos: vagyis megsemmisít téged! És ott Jézus ezt végezte el: ott taposott a kigyó fejére! Ezzel adta jelét annak, hogy Ő az élő Isten Fia!

Ezt a drága felismerést adja oda a Szentlélek mindenkinek, aki hívó lélekkel keresi Jézust! Két különös példája ennek az, ami Nagypénteken megtörtént.

Az egyik a kereszttel mellett felfüggesztett gonosztevő egyike, aki, amikor hallja a kereszttel más oldalán felfüggesztett társa szidalmazó beszédét, megdorgálja azt és emlékezteti őt: a mi cselekedetünknek méltó büntetését vesszük; ez pedig semmi méltatlan dolgot nem cselekedett.” Jézushoz fordulva pedig így folytatta: „Uram, emlékezzél meg én rólam, amikor eljössz a te országodban.” Azt jelenti ez: Uram, hiszem, hogy Te vagy az élő Isten Fia, aki azért jöttél e világba, hogy az ilyen megtérő bűnösöket, amilyen én is vagyok, megszabadítsd a kárhozattól. Erre hangzik el a Jézus válasza: „Ma velem leszel a paradicsomban.”

Vagyis: „Megbocsáttattak a te bűneid.” (Lukács 23,39-43.).

A másik bizonyosság ugyancsak ott, a kereszttel körül hangzott el egy pogány százados szavával: „A százados pedig és akik ő vele őrizték Jézust, látván a földindulást és amik történtek, igen megrémültek, mondván: „Bizony, Istennek Fia volt ez!” (Máté 27,54.). Ezek a bizonyosságtételek a Nagypéntek csodái: amelyeket a Szent Lélek tüze és ereje fakaszt fel a bűnbocsátó Isten kegyelméből a hívő lelkek szívéből! Ami ugyanazt jelenti, mint a Karácsonyi evangéliumra adott válasz: „És mi megismertük, hogy Te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia.”

Erről a felismerésről szól azoknak a bizonyosságtételek, akik eljutottak a Húsvéti üres sírhoz, hogy ott meghallhassák a győzelmes üzenetet: „Mit keressitek a holtak között az élő? Nincs itt, hanem feltámadott: emlékezzetek rá, mit beszélt néktek még mikor Galileában volt. Mondván: szükség az ember Fiának átadatni a bűnös emberek kezébe és megfeszíttetni, és harmadnapon feltámadni.” (Lukács 24,5-7.). Ez a Húsvét győzelmes üzenete. Agolgotai kereszten magát halálra adó Jézus legyőzte a halált, és megszabadította az Őt keresőket az örök haláltól. Igen! Mert ezt végezte el a Szent Isten a maga tervében még a teremtés megkezdése előtt. És akik először találkoztak a feltámadt Jézussal, elmondták másoknak, hogy azok is elnyerjék a Vele való találkozás örömét. Mert a Húsvéti evangélium azt az örömet hirdeti, amit a Karácsony és a Nagypéntek is üzent: „Mert úgy szerette Isten e világot, hogy az Ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hiszen Ő benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.” (János 3,16.).

Sokan megpróbálnak különbséget tenni a három nagy ünnep: Karácsony, Nagypéntek és Húsvét között. Ez emberi gyarlóság, mert senki nem mondhatja, hogy nekem egyik, vagy másik kedvesebb. Ez a három ugyanis együtt és egymástól elválaszthatatlanul jelenti az előbb leírt Ige igazságát. De ezt emberi értelemmel elfogadni lehetetlen!

De hála az Úrnak, hogy a három nagy ünnep után van még egy: a **Pünkösd**!! Jézus ígérte meg ezt: „És én kérem az Atyát, és más vigasztalót ad néktek... Ama vigasztaló pedig a Szent Lélek, akit az én nevében küld az Atya, az mindenre megtanít majd titeket.” (János 14,11-26.). És ez az ígéret beteljesedett: a Szent Lélek az első Pünkösd alkalmával kitöltötte a tanítványokat: „És megteltek mindnyájan Szent Lélekkel.” (Apostolok cselekedetei 2,4.). És ez a Lélek ma is itt van ebben a világban, hogy téged is megtanítson arra: a karácsonyi kisgyermekben, a nagypénteki Jézusban és a húsvéti feltámadott Urban együtt lásd meg azt az Urat, aki hozzád és érted is jött, és megtanítson téged, hogy te is el tudd mondani Tamással együtt: „En Uram és én Istenem.” (János 20,28.).

GÉCZY TIHAMÉR
református lelkipásztor
Debrecen

„Legyünk közösen nagyok!”

Március 26-án a Kárpát-medencei Megbékélés Mozgalom keretében magyar-ukrán-roszin nyilvános kerekasztal-fórumot szervezett dr. Surján László európai parlamenti képviselő a beregszászi Európa-Magyar Házban. A rendezvény helyi társrendezője a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) volt.

A felvidéki Nagymegyer és a vajdasági Szabadka után a beregszászi fórum sorrendben a harmadik volt. Az egybegyűltek – egyetemisták, főiskolai hallgatók, az alkotó értelmiség és a civil szervezetek képviselői – előtt A megbékélés chartáját három nyelven, ukránul, ruszinul és magyarul is felolvasták.

A „Legyünk közösen nagyok!” címmel megtartott tanácskozás bevezető előadásában dr. Surján László hangsúlyozta: a beregszászi fórummal annak résztvevői hitet tesznek a megbékélés mellett.

A magyar és a ruszin nép több mint ezer éves békés egymás mellett éléséről szolt Ludvig Filip, a Kárpátaljai Ruszin Néptanács alelnöke.

Olekszandr Pelin, az Ungvári Nemzeti Egyetem Társadalomtudományi Tanszékének szociológusa is hangsúlyozta, hogy fontosnak tartja az ukrán, a ruszin és a magyar nép megbékélését.

Dupka György közíró, a KMMI igazgatója felhívta a jelenlévők figyelmét a Vereckei-hágón felépített honfoglalási emlékmű, a munkácsi turulus emlékoszlop és más úgynevezett „ukrán nemzeti öntudatot sértő” emlékmű kapcsán kialakult nyilatkozat-háborúra, amelynek mesterséges gerjesztői a radikális, újnáci szerepben fellépő ukrán nacionalisták, akik szeparatizmussal, elszakadási törekvésekkel vádolják a kárpátaljai magyarságot, a ruszinokat és más nemzetiségeket.

Vári Fábián László József Attila-díjas költő hozzászólásában párbeszédet sürgetett az ukrán és magyar értelmiség között a történelmi sérelmek tisztázása és a két nép megbékélésének elősegítése érdeké-

A fórumot követően alkalmunk volt találkozni dr. Surján László európai parlamenti képviselővel, aki válaszolt a Kárpátaljai Hírmondó tudósítójának kérdéseire.

– *Mi a véleménye arról, hogy magyarországi politikai erők képviselői megjelennek a határon túli régiókban?*

– Az én üzenetem túlmutat a pártokon. Nem helyeslem és az általam képviselt párt sem helyesli, hogy rátelepüljön a határon túli magyar közösségre. Jómagam vallo az Antall József-féle alapelvek, miszerint a határon túli magyar politikát az ott élő magyaroknak kell kialakítaniuk és művelniük; a mi feladatunk a határon túli legitim szervezetek által kialakított politikát segíteni. Én úgy gondolom, hogy ez egy biztosabb út, mintha Budapestről próbálnánk meg irányítani a dolgokat.

Amikor mi az ukránok, magyarok, rutének, szlovákok és német ajkúak közötti jó hangulatot, együttműködést, együttélést támogatjuk, vagy erre biztatunk, ezt semmiképpen nem tehetjük pártpolitikai mezben. Hiszen ebben az esetben egy másik párt csak azért fog ellenvéleményt megfogalmazni, mert versenyhelyzetben áll velünk.

– *Egyes vélemények szerint nem a magyarságnak kellene a megbékélés kezdeményezőjének lenni...*

– Nem értek egyet velük. Gondoljunk csak a jelenlegi európai pozíciónkra és arra, hogy a történelem során mi vesztettünk a legtöbbet. Magyarország komoly jelentőséggel bír az európai közösségben, és itt nem csak az elnökségre gondolok. Ha ezt nem próbáljuk értelmesen az egész térség javára érvényesíteni, akkor nem vagyunk méltók erre a súlyra. Hozzátenném, annak van a leg-

több megbocsátanivalója, aki ellen a legtöbbet vétettek. Ugyanakkor fel kell tenni magunknak azt a kérdést, hogy vajon a veszteséget teljesen ártatlanul szenvedtük-e el? Elemeznünk kell a saját hibáinkat, ha nem tesszük, az történelmi mulasztás. Nekünk ma nem felülről kell nézni az országot és a szomszédos vidékeket, hanem az összetartozás talaján, a múltat félretéve meg kell próbálnunk úgy élni, mint ha Trianon nem szakított volna minket darabokra. Erre az uniós keretek hihetetlenül nagy lehetőséget biztosítanak. Sajnálatos, hogy Ukrajna vonatkozásában ez még sokat várat magára.

– *Mi a véleménye arról, hogy a sajtó felnagyította a közelmúlt szélsőséges magyarságellenes megmozdulásait?*

– Nem bölcs dolog, ha egy politikus tanácsokat ad a médiának. A gazdaság tényleges hatalmát ma már nem lehet kontrollálni a hagyományos jogalkotói, végrehajtói és igazságszolgáltatói ágak által, és, sajnos, ugyanitt megemlíthető a média is. A lapokat nem az erkölcsi normák, hanem az eladhatósági szempontok vezérik. Amíg az eladhatóság a vezérfonal, addig a hír szenzációértéke határozza meg, hogy milyen teret kap az újságban. Véleményem szerint a sajtónak nevelnie, irányítania kell és emelni az emberek műveltségi szintjét.

– *Köszönjük a tájékoztatást!*

MOLNÁR BERTALAN

ben. Zubánics László történész, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet elnöke az ukrán parlament elé terjesztett ukrán nyelvtörvény-tervezetre hívta fel a figyelmet, amely garantálná a regionális nyelvek státusát mindazon nemzetiségek számára, amelyeknek a létszáma egy adott térségen belül eléri a 10 százalékot. Az ukrán-magyar megbékélés követendő példaként mutatta be a két nyelven is megjelent „Kárpátalja 1919–2009 történelem, politika, kultúra” című nagymonográfiát.

Matl Péter képzőművész magyar-ukrán nemzetiségű család leszármazottjaként fogalmazta meg, hogy mit is jelent számára a nemzetiség fogalma. Mint mondta, művészetében a népi formák, a népi ornamentika közös elemei jelennek meg. Példaként említette az általa tervezett vereckei emlékművet, amelyen nemcsak a kárpátaljai, hanem a környező népek eredetmotívumai is megtalálhatók. Felszólalásában annak a véleményének adott hangot, hogy radikális ukrán csoportosulások az emlékmű elsődleges értelmezését teljesen félremagyarázzák; a nemzeti ellentétek nem a civil társadalom szintjén alakulnak ki, a háttérben politikai érdekek állnak.

Kovács Elemér beregszászi újságíró az idegenforgalom fejlesztésének fontosságára hívta fel a figyelmet, rámutatva, hogy mind a kárpátaljai ukrán, mind az országos ukránai médiában általában nagyon pozitív tudósítások jelennek meg a magyarországi és a kárpátaljai magyar turisztikai rendezvények, fesztiválok kapcsán.

Dr. Surján László európai parlamenti képviselő tanulságosnak, gondolatébresztőnek és folytatásra méltónak minősítette a kerekasztal-fórumot.

A szervezők felhívták a jelenlévők figyelmét arra, hogy amennyiben bárki egyetért a chartában megfogalmazottakkal, jelezheti a világhálón a www.chartaxxi.eu honlapon.

A programot a péterfalvai Kokas-banda (művészeti vezető Kokas Károly, szolista Kokas Erzsébet) magyar és ruszin népzenei összeállítása zárta.

Magas állami kitüntetések

A március 15-i nemzeti ünnep alkalmából az Ungvári Magyar Főkonzulátuson megtartott fogadás keretében az idén is átadták a Magyar Köztársaság kitüntéseit.

A külképviseletek, a magyar civil szervezetek és a történelmi egyházak ajánlásai alapján a kárpátaljai magyarság megmaradása és a gyülekezet érdekében végzett munkája elismeréseként **Gulácsy Lajos** nyugalmazott református püspök a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjét, egyháztörténelmi kutatásaiért, valamint a külhoni magyarság érdekében végzett több mint negyedszázados áldozatos munkája elismeréseként **Bendász Dániel**, a görög katolikus püspökség nemrég nyugállományba vonult esperese a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztjét, több évtizedes oktató-nevelő munkássága elismeréseként **Borbély Ibo-ly**a nyugdíjas matematikatanár a Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkeresztjét vehette át Balog Zoltántól, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium társadalmi felzárkózásért felelős államtitkárától, Bayer Mihály nagykövettől és Bacskai József főkonzultól.

Dr. Réthelyi Miklós nemzeti erőforrás miniszter a Magyar Köztársaság elnöke megbízásából kimagasló színvonalú munkája elismeréseként a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztje kitüntetést adta át **Vári Fábián László** költőnek, etnográfusnak, az Együtt című folyóirat szerkesztő bizottsága elnökének, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanárának.

Vidnyánszky Attila, a debreceni Csokonai Színház igazgatója Kossuth-díjat vehetett át a nemzeti ünnep alkalmából. A Jászai Mari-díjas rendezőt — aki 1964-ben született Beregszászban — 1992-től a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház alapító igazgatójaként, illetve művészeti vezetőjeként, főrendezőjeként kezdte megismerni a közönség. 2004-től egy évig a Magyar Állami Operaház vezető rendezője volt.

Vidnyánszky Attila Ukrajna érdemes művésze is. Számos kitüntetése között ott van a Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkeresztje, az operaművészet terén kifejtett munkásságáért Nádasdy Kálmán-díjat kapott, a Magyar Művészetért Díj, illetve a moszkvai Meyerhold-díj tulajdonosa. 2006 januárjától a debreceni Csokonai Színház művészeti vezetője, 2007 áprilisától megbízott igazgatója, 2009 márciusától igazgatója.

A kiemelkedő színművészeti munkásságot elismerő Jászai Mari-díjat kapott földink, Kristán Attila, a debreceni Csokonai Színház művésze.

Kristán Attila a Pesti Magyar Színiakadémián végzett 1999-ben, ettől kezdve a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház tagja volt, majd a debreceni közönség is megismerhette.

A fiatal színészt a nagyérdemű nemrég a Mesés férfiak szárnyakkal című darabban láthatta, ahol alaposan kitett magáért, ugyanis akrobatikus tehetségét és klasszikus színészi érzékenységét egyaránt megcsillogtatta. Emlékezetes alakítást nyújtott a Tótékban, a Képzeltbeli operettben, 2006-ban pedig az Édes Anna című darabban is.

A költészet jegyében

Sokan szeretik Vári Fábián László költészetét. Ezt bizonyítja az a számos rendezvény is, amelyen méltatták a kárpátaljai költő 60. születésnapját. Beregszászban többek között az Európa–Magyar Házban köszöntötték a költőt és néprajzkutató barátai, tisztelői. Az egybegyűlteket nevében Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet elnöke szövegezte a jubilánshoz, majd Csordás László irodalmár mondott rendhagyó születésnapi köszöntőt.

A Nagyberegi Református Líceum diákjai – Nagy Renáta, Tóth Ferenc és Balla

Georgina – a költő egy-egy versének elszavalásával kedveskedtek az ünnepeltnek. A barátok, és pályatársak nevében Zselicki József költő és a kárpátaljai születésű Tóth István beregszászi főkonzul köszöntötték az ünnepeltet, emlékeztek a régi időkre.

Ezután a jelenlévők megtekinthették Debreceni Mihály „Ott, ahol zúg az az egy folyó” című, Vári Fábián Lászlóról készített filmjét, amelyet a Duna Televízió Szérmes földrajz c. sorozatában korábban már láthattak a tévénezők.

Sz. J.

Március 25-én Budapesten a Szilágyi Dezső téri református egyházközség gyülekezeti termében mutatta be a költő jelenlétében „Apáternoszter kosarában” című, Vári Fábián László műveiből összeállított oratóriumot a Nagykovácsi Református Tanítóképző Főiskola Karácsony Sándor Színvadász Mezővárosi Születésű Debreceni Tibor Csokonai-díjas rendező vezetésével.

A nagy sikerű előadást március 26-án a Kárpátaljai Szövetség közgyűlésének résztvevői is megtekinthették a Magyarok Házában, a Széchenyi teremben. A fiatal előadónak ezúton is köszönetet mond a hálás közönség a szép élményért.

Aknay Tibor felvétele

Május 25-én a Gáti Középiskolában a közönség nagy szülőltérre, Kovács Vilmos költőre emlékeztek a tanintézet tanárai és diákjai, továbbá a MÉKK, illetve a KMMI küldöttsége. Az egybegyűlteket a rendezvény háziasszonya, Román Erika igazgatónő köszöntötte. A tanulók zenés műsorát követően Dupka György, a MÉKK elnöke beszélt egykori mentoráról, majd szót ejtett az Intermix Kiadó legújabb kiadványairól. Kurmai Ráti Szilvia *Törekény szentek* címmel frissen megjelent elbeszéléskötetéből olvasott fel. Vári

Fábián László főszerkesztő bemutatja az Együtt legutóbbi számát és a közelmúltban megjelent, *Tábori posta* című kötetét. Beszédében példaként állította az iskola diákjai elé a tanintézet névadóját.

Az ünnepi műsort követően vendéglátók és vendégek együtt koszorúzták meg az iskola falán lévő Kovács Vilmos-emléktáblát.

LENGYEL JÁNOS

Munkács város napja a budapesti Művészetek Palotájában

2011. április 17-én, virágvasárnap Budapesten a Művészetek Palotájában Munkács városáé volt a főszerep. A Latorca-parti település a Hetedhét Ország családi programsorozat keretében mutatkozhatott be a fővárosi közönségnek. A rendezvényt házigazdaként Várkonyi

vett részt a csuhékészítésben, bőrözésben, tojásfestésben, gyöngyözésben, tojáskarcolásban és -díszítésben, seprű- és papírdísz-készítésben.

A műsor időtartama alatt a jelenlévők megtekinthették a Munkácsi Állami Egyetem iparművészeti múzeumának Kop-

riva Attila kollekcijából összeállított népviseleti kiállítását, Guthy István filatéliai tárlatát, valamint az e sorok írója által összegyűjtött, Munkácsról szóló régi képeslapokból készített reprodukciókat. Látható volt a kivetítőn a Latorca-parti város

polgármesteri hivatala által elkészített „Munkács: múlt és jelen” című bemutatkozó videofelvétel.

A rendezvényt megtisztelték jelenlétükkel Tarnai Richárd és Szávay István országgyűlési képviselők, valamint Leleszi Tibor, a Munkáccsal testvérvárosi kapcsolatokat ápoló Kisvárda polgármestere.

a derцени Gyöngyösbokrétá néptáncscsoport több tájegység táncaiból tartott bemutatót, a munkácsi Rusznák együttes ruszin, magyar és más kárpátaljai nemzetiségek zenéjét (a képen), a Munkácsi Zenei Tábor zenekara pedig klasszikus műveket játszott. A programot Popovics Béla kultúrtörténész Munkácsról és Kárpátaljáról szóló, diavetítéssel egybekötött előadása zárta.

A nagysikert aratott fellépésekkel párhuzamosan a Munkácsi Zrínyi Ilona Cserkészcsapat kézműves foglalkozást tartott. A felnőttekkel együtt sok gyerek

A rendezvényre nagyon sok, a városból hosszabb vagy rövidebb ideje elszármazott munkácsi is ellátogatott családjával együtt. Olyan volt a hangulat, mintha egy generációkon átívelő nagyszabású, közös osztálytalálkozót tartottak volna a város mai és egykori diákjai, polgárai. Sok régi emlék elevenedett fel, régi barátságok és ismeretségek újultak meg.

Ez az emlékeztető nap Munkácsról és rólunk, munkácsiakról szólt itt, az ország szívében, Budapesten.

BARANYI ANDRÁS

Bécsi ösztöndíj – kezdősebesség gyanánt

A márciusi közgyűlésen Papp Lászlóné, a Kárpátaljai Szövetség Felügyelő Bizottságának elnöke részletesen tájékoztatta a fórumot a bécsi Szent István Egylettel való együttműködés eredményeiről. Elmondta többek között, hogy a bécsi magyarok jóvoltából immár több mint félszáz beregszászi, munkácsi és ungvári szegény sorsú, kitűnő előmenetelű magyar középiskolás kap ösztöndíjat. Az idei támogatás márciusban jutott célba a Kárpátaljai Szövetség küldöttségének közreműködésével. Papp Lászlóné javaslatára a Kárpátaljai Hírmondó utánajárt, milyen hatással van a bécsi Szent István Egylet tagságának adománya a kárpátaljai fiatalok életének alakulására.

Néhány szót a kezdetekről. 1997-ben a Beregszászi Magyar Kulturális Szövetség (BMKSZ) elnökségének köszönhetően került kapcsolatba a Kárpátaljai Szövetség a bécsi Szent István Egylettel.

Pirigyi Béla, a BMKSZ elnöke az ösztöndíjak odaítélésének lebonyolításába bevonta a Kárpátaljai Szövetség elnökségét is. Társelnökként Papp Lászlóné vállalta el a feladatot, aki arra törekedett, hogy minél több rászorulóhoz jusson el a bécsiek támogatása. Így kapcsolták be a „áramlatba” a munkácsi és az ungvári magyar középiskolákat. Kezdetben, azaz 9 évvel ezelőtt csupán 8 tanuló kapott ösztöndíjat 500–600 ezer forintos kerettel, és csak Beregszászban. 2010-ben már Beregszász, Ungvár és Munkács középiskoláinak 51 diákja részesült támogatásban 2 millió 786 ezer forintos keretből.

Megkerestük az ösztöndíjakció körül bábáskodó pedagógusokat, hogy tőlük kérjünk felvilágosítást arról, hogyan alakult a bécsi ösztöndíjban részesült fiatalok sorsa.

Pirigyi Béla, a BMKSZ elnöke: – Annak idején nem volt könnyű dolog határozni az adományokról, hiszen háromtagú kuratóriumunknak – (a BMKSZ elnöke, a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium igazgatója, a beregszászi katolikus egyházközség lelkipásztora – a szerk.) – nagyon sok olyan magyar iskolában tanuló tehetséges

diákot javasoltak a pedagógusok, akiknek családi helyzete indokoltta tette volna az ösztöndíj odaítélését. Kárpátalján minden adománnyal kapcsolatos döntés lelkiismeret-furdalást okoz, ezért örültünk annak, hogy Papp Lászlóné közreműködésével növekedett az ösztöndíjasok létszáma, azaz egyre több diák jut támogatáshoz.

En most csak négy fiatal nevét említeném, akik révbe értek a Szent István Egylet segítségével. Érdekes módon mindnyájuknak közül van a muzsikához. Forgon Zoltán, Kovács Péter és Jurinka Zsanett időközben zenepedagógus lett, jelenleg mindhárman a Beregszászi Művészeti Iskola tanára. Negyedik társuk Csobolya József énekes, aki immár a Magyar Állami Operaház társulatának tagja. (Őt a Kárpátaljai Szövetség tagsága is megismerhette, hiszen 2009 szeptemberében a balatonföldvári találkozón Nagy Anikó énekes-sel együtt adott emlékeztető műsort – a szerk.).

A munkácsi diákok egy csoportja is sokat köszönhet a bécsiek adományainak. Kristofóri Olga, a Munkácsi Szent István Líceum igazgatója így számolt be erről:

– Immár kilencedik éve örülhetnek diákjaink a bécsi Szent István Egylet tagsága ösztöndíjainak. Ami tanintézetünkben katolikus szellemben nevelkednek a fiatalok, ezért a megye számos településéről érkeznek hozzánk középiskolások. Az adományokból a kedvezményezettek ki tudták fizetni az éves kollégiumi díjat, és ez egy kárpátaljai családnak nagyon nagy segítség. Németh Sándor, Becske Zsolt és Lőrincz Sándor ösztöndíjasaink az idén érettségiztek. Mindhárman tovább szeretnének tanulni. Mondhatnám, céljaik eléréséhez a Szent István Egylet tagjainak jóvoltából már tanintézetünkben megkapták a „kezdősebességet”.

Lapunk következő számában folytatjuk a témát. Bízunk abban, hogy meg tudjuk szólaltatni a bécsi Szent István Egylet elnökségét, és az adományozókról, a „keresztanyákról” és a „keresztapákról” is beszámolhatunk majd olvasóinknak.

FÜZESI MAGDA

A MAGYAR HŐSÖK NAPJÁN

Május 29-én, vasárnap a magyar hősök napján a kárpátaljai Credo klub családias rendezvényt szervezett a vereckei emlékműnél.

Dávid Árpád mezőgecei református lelkipásztor igehirdetése után Tóth Csaba Attila, a magyarországi Credo Alapítvány elnöke megnyitotta a Credo koncertet, amelynek első felében a trianoni békediktátum 91. évfordulójára emlékeztünk (a képen).

A rendezvényre eljött Varga B. Tamás ismert magyarországi előadóművész és Kátai Zoltán, Magyarország egyik legismertebb énekmondója és lantművésze is. A Credo koncertjének második felében a hangulat egyre fokozódott: az egybegyűlték körbeállták az emlékművet, Árpád-házi és nemzeti színű zászlók alatt énekkel és imádsággal mosták le a gyalázatot. Köztudott, hogy a vandálok korábban többször is megromgálták az emlékművet. Ezután Varga B. Tamás koncertje következett, majd Marcsák Gergely ungvári egyetemista mutatott be két dalt saját gitárkísérettel. Kátai Zoltán előadása az égiekhez és a földi emberekhez egyaránt szólt, a lant és a koboz csodálatos hangjai és a históriás énekek visszarepítettek bennünket a múltba.

Öröndetes, hogy a rendezvény lebonyolításához támogatást nyújtó Kovács Béla EP-képviselőnek köszönhetően a magyar hősök napját az egyik legjelentősebb emlékhelyen, a Vereckei-hágón méltathattuk.

KOVÁCS DEZSŐ
Szemere Judit felvétele

Trianoni emlékünnepség Beregszászban

1920. június 4-e talán a leggyászosabb dátum Magyarország történetében. Ekkor kényszerítették rá a magyar küldöttségre az I. világháborút lezáró hírhedt trianoni egyezményt. A békediktátum értelmében Magyarország elvesztette területének háromnegyed, lakosságának kétharmad részét. Merénylet volt ez az ezeréves magyar nemzet ellen, amely a Nyugat védőbástyájaként mindenkor teljesítette európai feladatát. Azok a keresztény európai országok, amelyeket Magyarország nemegyszer védett meg a pusztulástól, aláírtak egy olyan szerződést, amellyel – addig példátlan módon – darabokra szaggattak és a koncra éhes szomszédoknak ajándékoztak egy nagy múltú, szintén keresztény államot. Magyarország az egyetlen olyan ország, amely önmagával határos.

A tragédiára emlékezve június 4-ét a magyar Országgyűlés 2010-ben a Nemzeti összetartozás napjává nyilvánította. Ezen a napon, a trianoni békediktátum aláírásának 91. évfordulóján a csonka országban és az elszakított területeken egyaránt megemlékezésekre került sor.

Beregszászban a KMKSZ városi alapszervezete tartott emlékünnepséget a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola dísztermében. A szervezők nevében Bocskor László, az alap-

szervezet elnöke köszöntötte a megjelenteket. Nemzeti himnuszunk elénklése után Gál Natália, a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház művésznője elszavalta Balla D. Károly Tövises közt című költeményét, majd Ladányi Katalin és Barna Szvetlana vezényletével a beregszászi református gyülekezet kamarakórusa szolgált. Trianon és következményei Kárpátalján címmel Horkay Sámuel, az alapszervezet tiszteletbeli elnöke tartott előadást. Ezután a költészet percei következtek: a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium, illetve a főiskola diákjai szavaltak, valamint a Vidnyánszky Éva által vezetett Ficseri Gyermekstúdió műsorát láthatta a közönség (a képen). Bohán Béla római katolikus plébános a Biblia szavaival kérte Isten áldását a megemlékezőkre. A rendezvény a Szózat elénklésével zárult.

Sz. J.

Ballag már a vén diák...

A végzős diákok képzeletbeli csónakjai pár órára nyugalmas kikötőbe értek: május 27-én minden tanintézetben megtartották a ballagási ünnepségeket. Kárpátalján tavaly még 12 518-an érettségiztek, az idén csupán 10 112-en. A magyar iskolák végzősei is kevesebben vannak: az elmúlt évben 1172, az idén csak 955 diák vállára került a ballagótárisnya.

Szülők, nagyszülők, pedagógusok, rokonok könnyeit szírtotta az áldott napfény: a meghatottság könnyeit, hogy íme, valami véget ért, és valami elkezdődött. Véget értek az izgalmakkal teli hétköznapiak, véget ért a gyűjtögetés időszaka. Azok, akik kötelességtudó, szorgalmas diákok voltak, bátran kiléphetnek a nagybetűs Életbe, mert közhely ugyan, de igaz, hogy amit tudunk, azt soha senki el nem veheti tőlünk. S ha már a közmondásoknál tartunk, igaz az is, hogy „Amit Jancsi nem tanult meg, nem tudja azt János!”. Bár ez az aranyigazság rendszerint csak akkor jut eszünkbe, amikor felnőttként, hiányos ismereteink miatt kutyaszorítóba kerülünk...

Ballagtak a kilencedikesek, és ballagtak az érettségizők. Hová, merre visz az útjuk, még nem mindenki számára világos, az azonban tény, hogy az iskola, az osztály fészke-melege, a jó tanácsokkal szolgáló osztályfőnök a kapun túl maradt...

Az Élet kapuja kitérve. Az Internet világában sokan megkérdőjelezik, mire való megtanulni a szorzótáblát, sőt, még azt is, vajon van jövője a kézírásnak? Valamiféle Gutenberg-galaxis-robbanás előtt állunk, merthogy akik megengedhetik maguknak, úton-útfélen elektronikus könyvekben „lapoznak”, és valahol lenézik a merített papír szerelmeseit. Pedig a tudás – nem a gépi, hanem a mi tudásunk – még mindig hatalom!

Ballag már a vén diák... Ballag az egyetemre, a főiskolára, a koledzsbe, hogy tovább gyarapítsa tudását. Ballag(na) a munkahelyekre is, mint egykor jó szü-

lei, nagyszülei, ha kedvére való munkahe-lyet talál(na)... De ne legyünk ünneprontók! Gyönyörködjünk a mellékelt fotóban, amelyen ünneplő ruhás, reményekkel teli bátyui fiatalokat látunk, akik búcsút mondanak az alma maternek. Adja Isten, hogy ugyanilyen bizakodó hangulatban gyűljenek össze a ballagási meghívókon deklarált érettségi találkozóira is.

F. M.

Drávai Gizella 100 éves lenne!

FELEJTHETETLEN TANÁRNŐM EMLÉKÉRE

Drávai Gizella 1964-ben

1944 novemberében „eltanácsolták” az oroszul, ukránul vagy ruszinul nem beszélő magyar diákokat a beregszászi gimnáziumból. A gimnázium ötödik osztálya helyett így kerültem a 4. számú általános iskola hetedik osztályába, abban reménykedve, hogy talán sikerül elsajátítanom az orosz vagy ukrán nyelvet, egy év múlva pedig tovább folytathatom középiskolai tanulmányaimat a megnyíló nyolcadik osztályban. Ebből azonban sajnos semmi nem lett. Beregszászban továbbra sem volt magyar tannyelvű középiskola, a 4. számú általános iskolában csak majdnem tíz év múlva, 1954 szeptemberében nyílt meg a nyolcadik osztály (egyszerre kettő is). Osztálytársaimmal együtt tehát kénytelenek voltunk az 1. számú ukrán tannyelvű középiskolában folytatni tanulmányainkat. Az így elvesztett egy évet azonban soha nem sajnáltam! A magyar nyelvet és irodalmat ugyanis Drávai Gizella tanította, aki meghatározó szerepet játszott az életemben.

Az akkori tanterv háttérbe szorította a magyar nyelv és irodalom oktatását, tulajdonképpen csak Petőfi Sándor, Ady Endre, József Attila néhány versét kellett volna tanítani Hidas Antal, Illés Béla együgyű partizántörténete mellett. Drávai Gizella nem volt hajlandó bele-nyugodni ebbe, saját tanterve szerint, az előírtnál jóval nagyobb terjedelemben tanította a magyar irodalmat. Még csak a kezdeteknél, az első magyar

nyelvemlékeknel (Halotti beszéd, Ómagyar Mária siralom) tartottunk, amikor váratlanul, egyik napról a másikra eltanácsolták a magyar nyelv és irodalom oktatásától. Nyilván a járási tanügyi osztály akkori ukrán „illetékeseinek” nem tetszett a tanárnő túlbuzgósága, óráit elvették, egyelőre az ukrán (!) nyelv tanításával bízták meg. Soha nem beszélt ennek okairól, de nyilván nehezen viselte a megaláztatást. Nem adta fel, órákon kívüli foglalkozásokon tanította tovább a magyar nyelvet és irodalmat, ügyesen felhasználva ehhez az iskola műkedvelő együtteseinek (szavalókórus, énekkar, táncegyüttes) és az önképzőköröknek a foglalkozásait.

1947-től ismét magyar nyelvet és irodalmat tanított, ezúttal azonban már a Beregszászi 6. Számú Általános Iskolában.

Órái felejthetetlenek voltak, rengeteg saját kezűleg készített szemléltető eszközt használt, különleges tehetsége volt ahhoz, hogy megismerettesse tanítványaival a magyar irodalmat, a könyveket, az olvasást. Mindig talált néhány percet játékra, barkochbázásra: ilyenkor mérte fel tanítványai tudását, kreativitását, ötletességét, választotta ki közülük azokat, akikkel aztán élete végéig szoros kapcsolatot tartott fenn. Büszke vagyok arra, hogy több barátommal együtt én is közéjük tartozhattam.

Drávai Gizella tanárnővel mindent meg lehetett beszélni, Mozi utcai kis fagerenda-menyhazájában szinte soha nem volt üres. Itt jöttek össze, főleg vasárnap délelőttönként, hatalmas, szobája egész falát betöltő könyvszekrény előtt tanítványai. Hanglemezről verseket hallgattunk neves magyar előadóművészek tolmácsolásában, elmondtuk egymásnak véleményünket az elolvasott könyvekről, olvasnivalót kölcsönöztünk tanárnőnk páratlanul gazdag könyvtárából. Gazdag élettapasztalata, bölcsessége, jó tanácsai mindannyiunk nagy hasznára váltak.

A középiskola elvégzése után a beregszászi járási lapnál dolgoztam, kapcsolataim tanárnőmmel még szorosabbakká

váltak, neki mutattam meg a szerkesztőséghez érkezett verseket, novellákat, együtt válogattuk ki a közlésre alkalmasakat. Az ő kezdeményezésére alakult meg 1952-ben a járási lap mellett évtizedeken át eredményesen működő magyar irodalmi stúdió, akkor az egyetlen Kárpátalján! Gizi néni igazi alkotóműhellyé varázsolta ezt a kis, de egyre gyarapodó közösséget, hogy aztán később átadja irányítását a felejthetetlen Kovács Vilmos költőnek.

Magyar tankönyv alig volt abban az időben. Gizi néni munkához látott, a tanítás mellett egymás után írta a magyar nyelv és irodalom tankönyveket. Rengeteg akadémikusoddal, rosszindulattal kellett megküzdenie, a tankönyvek lektorai, szerkesztői mindenbe belekötöttek, többször is elpanaszolta nekem, hogy néha bizony meg is zsarolták, egyenesen megmondták: könyvet csak akkor jelenhet meg, ha társszerzőket vesz maga mellé. Néha olyanokat, akiknek nem sok közük volt a magyar nyelv és irodalom oktatásához. De még ezen az áron is vállalta a tankönyvek megírásával járó óriási munkát, tudta, hogy a magyar diákoknak szükségük van tankönyvekre. Mivel az orosz és ukrán irodalom oktatásához szükséges kötelező olvasmányok alig voltak meg magyar nyelven, Mihajlo Kocjubinszkij, Ivan Franko, Valentin Katajev, Maxim Gorkij több művét fordította le magyarra.

Ismerete a 40-es években Beregszászban élt, majd Budapestre átköltözött Győry Dezsőt, levelezett Erdélyi Bélával, a kárpátaljai festőművészet kiemagasló egyéniségével. A Beregszászba látogató magyar írók elsősorban őt keresték fel a Verke-parti városban. Nála találkoztam Kahána Mózes József Attila-díjas költővel (aki kedvező szerkesztői véleményével kiemagasló szerepet játszott abban, hogy Ungváron megjelenhetett a kárpátaljai értelmiség sorsregénye, Kovács Vilmos Holnap is élünk című könyve), csakúgy, mint Jobbágy Károly költővel. Gizi néni hívta fel a figyelmemet Váci Mihályra, akivel éveken át levelezett; a költő váratlan korai halá-

la nagyon megviselte. (Levelezésüket sikerült megmentenem, a Kárpáti Igaz Szóban és a Kárpáti Kalendáriumban megjelent cikkeimben részletesen foglalkoztam ezekkel a ma már irodalomtörténeti értékű levelekkel).

Drávai Gizella görög katolikus lelkész családjában született, felettesei és a hatóságok bizalmatlanságot tanúsítottak iránta, sokéves pedagógiai tevékenységéért a szovjet rendszerben semmilyen hivatalos elismerésben, kitüntetésben nem részesült. Tudta, hogy nagyon óvatosnak kell lennie, alaposan meg kell fontolnia, kikkel barátkozhat, kikkel oszthatja meg őszintén véleményét, gondolatait. Sokan talán nehezteltek is rá, ha visszautasító magatartást tanúsított velük szemben. Barátai előtt azonban megnyílt, őszinte volt.

Legjobb barátnője Vizauerné Kluknavszky Gizella volt, aki már a csehszlovák időszakban a városi könyvtárban dolgozott. Ady Endre költészetének szeretete hozta össze őket, több irodalmi estet rendeztek együtt. Élvezet volt hallgatni izes beszélgetésüket, szellemes évelődésüket. Következtesen Rózának hívták egymást, sokat tréfálkoztak.

Barátnőjével, Vizauerné Kluknavszky Gizellával

Származása miatt nem vehetett részt a politikai életben, de szívén viselte a kárpátaljai magyarság sorsát. Ezért hajlandó volt még bizonyos kockázatot is vállalni! Ma már elárulhatjuk, hogy e sorok írójával együtt titokban részt vett annak a beadványnak a megfogalmazásában, amelyet a kommunista eszméből kiábrándult Kovács János és még mintegy 20 régi

FELEJTHETETLEN

TANÁRNŐM EMLÉKÉRE

■ párttagtársa intézett 1963 márciusában Nyikita Hruscsovhoz, a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának első titkárához és Nyikolaj Podgornijhoz, a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának elnökéhez. A beadvány aláírói kérték, tegyék lehetővé, hogy „a Kárpátontúli terület magyar nemzetiségű dolgozói a Szovjet Alkotmány erre vonatkozó cikkelyeinek megfelelően az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság keretében autonómiát nyerjenek nemzetiségi autonóm körzet formájában.”

Követelték, hogy a magyar iskolák végzősei anyanyelvükön tehessenek felvételi vizsgát az Ungvári Állami Egyetemen, önállósítsák a Kárpáti Igaz Szó c. megyei lapot, amely a Zakarpatszka Pravda ukrán nyelvű napilap tükörfordításaként jelent meg, magyar nemzetiségű vagy legalább magyarul értő vezetőket, szakembereket irányítsanak a vállalatokba, gazdaságokba, gondoskodjanak magyar kaderek képzéséről, önálló magyar színház megnyitásáról.

Kovács János Moszkvában élő régi barátja és harcostársa, Vlagyimir Uraszov közreműködésével és segítségével egyenesen Hruscsov kezéhez juttatta a beadványt, így azt eltussolni nem lehetett. Kovács Jánost és társait többször bekérték a megyei pártbizottságba, megpróbálták rábeszélni őket, hogy vonják vissza beadványukat, amire azonban, néhányuk kivételével, nem voltak hajlandók. Kovács János pedig soha senkinek nem árulta el, ki segített a beadvány megfogalmazásában. Drávai Gizella haláláig levelezett vele. Levelei e sorok írójának birtokában vannak.

A beadvány nem volt hiábavaló! Még abban az évben, vagyis 1963-ban (!) megengedték, hogy a magyar iskolák végzősei anyanyelvükön tegyenek felvételi vizsgát az Ungvári Állami Egyetemen (igaz, néhány év múlva megvonták tőlük ezt a kedvezményt). Az egyetemen megnyílt az önálló magyar nyelv és irodalom tanszék, 1966-tól önállóvá vált a Kárpáti Igaz Szó, bővült a Kárpáti Könyvkiadó magyar kiadványainak száma, a beregszászi és nagyszőlősi járásokban sok magyar szakembert neveztek ki vezető állásokba, később magyar fiatalokat küldtek tanulni a Kijevi Karpenko-Karj Színművészeti Főiskolára, majd megkezdte működését a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház. A magyar autonóm körzet létrehozását azonban sem akkor, sem később nem sikerült kivívni.

Drávai Gizella sajnos korán, alkotó erejének teljében hunyt el, sok száz tanítványa, tisztelője kísérte el utolsó útjára. A rendszerváltás után a Beregszászi Városi Tanács posztumusz Pro Urbe-díjjal tüntette ki, a 6. számú általános iskola falán emléktáblát avattak tiszteletére, Ungváron megalakult a Drávai Gizella Magyar Közművelődési Egyesület. Gondolatban ma is sokan fordulnak hozzá jó tanácsért.

CSANÁDI GYÖRGY

95 éve hunyt el Fincicky Mihály

Ügyvéd, műfordító, népköltési gyűjtő, 1891-től Ungvár város polgármestere. Fincicky Mihály 1842. szeptember 22-én született Ungcsepelyben. Ungcsepely a 19. században Nagykapostól különálló település volt, ma a város egyik utcája, a Csepely utca.

A Nagykaposon idegen hangzású vezetőnév szláv eredetre utal, néhol előfordul Finciczky változatban is. Édesapja, Fincicky János nevén a telekkönyvi bejegyzés szerint a Csepely utcában lakóház állt, az egykori Korona étterem mögötti telken. A család kb. az 1860-as években elköltözött Ungcsepelyből Ungvárra.

Fincicky Mihály első iskolája a Kiskaposi Római Katolikus Elemi Népiskola volt. Az ungvári gimnáziumban érettségizett, majd Eperjesen, Egerben és Budapesten folytatta tanulmányait. 1867-ben jogi diplomát szerzett Budapesten, 1870-től ügyvédi pályán működött Ungváron.

Első írásai a Képes Világban és a Figyelőben jelentek meg. Kezdetben fordítással foglalkozott, 1869-ben lefordította orosz nyelvből Gogol Tarasz Bulba és Turgenyev Füst c. regényét, majd 1871-ben Orosz beszélek címmel Turgenyev, Puskin és mások verseinek magyar fordítását adta közre.

Irodalmi fordításainál jelentősebbek népköltészeti gyűjteményei: gyűjtött népmeséket, népdalokat, közmondásokat. Kutatási területe az ukrán (ruszin) folklór volt, munkássága egybeesett a kárpátukrán ébredés időszakával. Gyűjtőmunkája során összegyűjtött 339 népdalt és 92 mesésöveget. Sajnálatos, hogy munkájának eredeti szövege elkallódott. A gyűjtésben munkatársa volt Lehoczky Tivadar, az ismert történész, néprajztudós, a Beregvidék néprajzának jeles kutatója. Ung megyében ezt a munkát vállalta fel Fincicky Mihály.

Nem véletlen, hogy amikor Lehoczky Tivadar elszánta magát arra a nemes munkára, amely szerint: „...a magyarral összeforrt ruthén népnek, melynek körében él, dalait összegyűjteni s lefordítva hazafiainak bemutatni...” szándékszik, Erdélyi Jánoshoz fordult, segítségét és támogatását kérve. Erdélyi 1864. január 18-án kelt válaszlevelében írja: „A bereg- (tegyük hozzá, ung-) megyei oroszok épen oly népszakadékok, melynek élete a magyaréval egy és azonos, így mondhatni legrégebbi rokon vagy szinte testvér; mert a magyarnak jó és balsorsában egyiránt osztozott, lehetetlen, hogy a közös történetből, élményekből ne mutatna valamit, a mi őt a magyarral testvérivé rokonítsa... Mondottakból már az a kéresem következik, hogy lenne Kd figyelemmel Ungvár felé... én úgy hiszem, Kd annál méltóbban, derekasabban fog megfelelni szép és nemes vállalatának, melyet senkinek több oka irigyleni, mint nekem, ki a felvidék rónáján, a testvér orosz nép szomszédságában születvén, nem juthattam azon szerencséhez, melyben Kd részesül, hogy egy nép szellemi világát a költészetből saját népének tolmácsolhatja.” Mindezt azért tartottam fontosnak megjegyezni, mert valószínűsíthető, hogy épp Erdélyi János ösztönzésére vette fel a kapcsolatot Lehoczky az ung gyűjtőkkel, közöttük Fincicky Mi-

hállyal is. Ennek bizonyítéka Erdélyihez intézett levelének néhány sora: „...Azon ajánlatát is, hogy magamat ügyem iránt a század ungiakkal tegyem érintkezésbe, köszönettel s egész készséggel elfogadom; nem mulasztván el azonnal megtenni a kellő lépéseket.” Azt, hogy Erdélyi János Fincicky Mihállyal váltott-e levelet, avagy találkoztak-e személyesen, nem tudjuk, de tényként kell elfogadnunk, hogy ha közvetve is, de tudhattak egymásról.

1864-ben Erdélyi János hathatós támogatásával Sárospatakon megjelent Lehoczky Tivadar Magyar-orosz népdalok c. gyűjteménye. A kötet előszavát Erdélyi János írta. E munka második kötetként látott napvilágot 1870-ben Fincicky Mihály Magyar-orosz népdalok c. munkája. A hazai Nem-magyar ajku Népköltészet Tára sorozatban, a Kisfaludy Társaság gondozásában. A könyv egy rövid előszót és dalszöveg-fordításokat tartalmaz. A nyugat-ukrajnai régió dalai mellett helyet kaptak a kötetben a kelet-ukrajnai nóták és irodalmi eredetű szövegek is. Az ukrán népköltészeti alkotások első magyar fordításai révén így került a magyar irodalmi tudatba az ukrán irodalom.

Fincicky Mihály 1876-ban átvette az Ung c. hetilap szerkesztését annak alapítójától, Bánóczy Ferencről. Kisebbségi megszakitásokkal 1891-ig maradt a lap szerkesztője, megtöltve azt politikai és vegyes tartalommal.

1891-től 1916-ig Ungvár városának polgármesteri tisztségét töltötte be. Ténykedése alatt indult meg a város korszerűsítése, ekkor épült meg Ungvár első színháza. Miután a város szervezeti szabályzata kötelezte a város polgármesterét az évi jelentések elkészítésére, ezekből az évekből több száz oldalas kötetek maradtak fenn. Az Ungvár múltját kutatók számára nélkülözhetetlen forrásként szolgálnak Fincicky Mihály Ungvár rendes tanácsú város polgármesterének a képviselő testület elé terjesztett Jelentése, amely nemcsak száraz adatokat tartalmaz, de érdekes történelmi tanulmányokkal szolgál a mai olvasónak is. A szerző élénk, élvezetes stílusban megírt Jelentése 2001-ben jelent meg a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség kiadásában.

A hagyomány úgy tartja, hogy a Fincicky Mihály polgármester elnökletével megtartott közgyűlésen választották meg Ungvár első díszpolgárát Kossuth Lajos személyében.

Nemcsak Fincicky Mihály, de lánya, Ida is tevékenyen kivette részét a közszolgálatból. Az Ungvári Leányok Erzsébet Körének volt az elnöke. Az 1904-ben alakult kör jótékonyági intézmény volt, a fiatalkorúak és a szegények segélyezését vállalta fel. Fincicky Mihály 1916-ban hunyt el Ungváron. Halála után utcát neveztek el róla. Sajnos, ma hiába keresnénk a Fincicky utcát, nem találunk meg. A második világháború után új nevet kapott. Egykori ungvári lakóháza falán, a Duhnovics utca 23. szám alatt ukrán nyelvű emléktábla jelzi, hogy 1916-ig ebben a házban élt és alkotott. Az általa összegyűjtött mesék napjainkban is megjelennek egy-egy mesegyűjteményben.

DEMJENNE KÓVÁCS ERNA
Nagykapos

Sorsforduló kárpátaljai módra

Dosszié

Dr. Fábián István Beregszászban született, ott végezte középiskolai tanulmányait. 1963-ban diplomázott az Ungvári Állami Egyetem általános orvosi karán. 1963–2005 között a Beregszászi járásban, majd a Beregszászi Járási Kórházban dolgozott ideggyógyászként; főorvosként vonult nyugdíjba. Felesége, Emma, gyermekgyógyászként kezdte pályáját, majd – nyugdíjaztatásáig – baleseti sebészként tevékenykedett általános elismerést kiérdemelve. Két leánygyermekkel áldotta meg őket a Mindenható, akik szüleik nyomdokain járnak.

2005-ben történt visszahonosításukat követően még két évig dolgozott a Nyíregyházi Megyei Kórházban.

Dr. Fábián István aktív pályafutása mellett évtizedeken át tiszteletet kiérdemlő társadalmi munkát is végzett, mint a járási, illetve a városi tanács képviselője, ahol mindig kiállt a magyar ügyek mellett, vezető szerepet vállalt a Segítő Jobb kárpátaljai tevékenységében, a református diakónia munkájában, egyik aktív létrehozója és életője volt a kárpátaljai magyar orvosok (és keresztények) szervezeteinek.

Jelenleg Nyíregyháza-Orosban él izléses kertés házukban, amelynek kapuja nyitva áll a jó szándékú emberek előtt. Szabad idejében fest és szeretett feleségével együtt ápolja, szépíti a kertet, amelynek csodájára járnak a különleges növények kedvelői.

Feleségével, Emmával

Ma már kopottak akkori vívódásaim emlékei, mert idő előtt megszabadultam az „ördögbörtől”, s ezért elsősorban – hála a Jóistennek – Ambrus Mártonnak, azaz Skultéty Csabának tartozom köszönettel.

S mintha lapozott volna egyet-kettőt emlékei kötetében, felidézte a régmúltat:

– 1956 októberében pattanásig feszült a hangulat az ezredben: állandó készenlétbe helyeztek, drákói szigor uralkodott, vibrált köröttünk a levegő.

Mint szovjet katona

„Magyarországon pálfordulás történt, felütötte fejét a lapangó fasizmus, a börtöntöltelék, a horthysták az imperialisták hathatós támogatását élvezve gyilkolják a hithű kommunistákat, akik csakis a Szovjetuniótól kérik és várják a segítséget” – hangzott el nap mint nap a politikai oktatáson, de hasonló tartalmú cik-

kek jelentek meg a kötelezően olvasandó Krasznaja Zvezda és a Komszomolec című katonai újságokban.

Mérhetetlenül aggódtam, hiszen Beregszász, a szülővárosom karnyújtásnyira volt a magyar határtól, otthonról pedig nem kaptam semmi hírt.

A barátom hangja elcsuklott, egy ideig merengve nézte a vonat ablakában a suhanó kora tavaszi tájat.

– November 4-én éjszakai ügyeletben voltam, akkor ötlött fel bennem, hogy a politikai oktatás fészkeiben, a Lenin-szobában, azaz a klubban van egy rádió; belehallgatók, hátha megtudok valami igazságot. Tiszta voltam vele (jellemző volt, mert számtalanszor meggyőződtem róla), hogy nem lehetek a kommunista propagandának. Beosontam a terembe, elkezdtem – teljesen lehalkítva – szörfözni a hullámokon, kerestem a Szabad Európa Rádió adását. Az orosz nyelvű élvezhetetlen volt, hiszen nagyon zavarták. Legnagyobb örömmre rátaláltam a magyar adásra. Ambrus Márton (azaz Skultéty Csaba) jelentkezett és a rá jellemző hangtartományban, de majdnem sírva, fátyolosan közölte: a szovjet csapatok támadják Budapestet, lövik ékes fővárosunkat, vérbe fojtják a forradalmat, sok az áldozat, a magyar emberek, a pesti srácok életüket kockáztatva védik a rövid ideig tartott szabadságot. Hadd ne idézzem fel, mit éreztem akkor.

Lelki fájdalmamat fokozták a politikai szennyáradatok, az orosz nemzetiségű katonák kijelentései: „Megyünk, kiirtjuk a piszkos magyarokat...”

A Kárpátaljai Szövetség idei közgyűlésének szünetében történt. Fábián István odament Skultéty Csaba köztársasági elnök szünetnapja kapcsán a tanácskozási keretében is ünnepelt a fórum.

– Engedje meg, hogy én is gratuláljak születésének kerek évfordulója alkalmából és megköszönjem azt, hogy Ön terelte jó irányba az életemet – mondta. – Önnek köszönhetem, hogy teljesült a vágyam: orvos lettem. Sohasem találkoztunk, de mindig is szerettem volna megszorítani a kezét.

A megszólított némi meglepetéssel válaszolt:

– Köszönöm a jókívánságait, örülök, hogy tehettem valami jót az érdekében, de nem emlékszem, mi volt az...

Hogy miképpen befolyásolta a beregszászi születését, jelenleg Nyíregyházán élő dr. Fábián István sorsának alakulását a közismert publicista, azt a vonaton, útban hazafelé mesélte el.

– Mikor meghallottam Skultéty Csaba hangját (a közgyűlésen a születésnapra köszöntőre reagált – Sz. T.), valami belső hang azt súgta: már hallottam ezt a hangot. Ennek a hangnak gazdája, azaz ennek az em-

bernek nagyon régen elhangzott üzenete segített reménytelenné tünő helyzetemben... Rég volt, de ezek az emlékek kitörölhetetlenek, élénken élnek bennem: nem is akartam elfelejteni. Gyakran imádkoztam és kértem a Jóistent: adjon alkalmat, lehetőséget, hogy találkozzam vele, hogy megfogalmazzam hálámat.

Kérdő pillantásomra így folytatta:

– A középiskola befejezését követően kétszer is felvételiztem az Ungvári Állami Egyetem általános orvosi karára, de sajnos eredménytelenül. A kitűnő szóbeli vizsga után nem tudtam megbirkózni az orosz tollbamondással, mivel magyar tan nyelvű iskolát végeztem. 1954-ben besoroztak tényleges katonai szolgálatra. A több hónapos kemény kiképzést követően a kalinini (ma Tver város menti) repülős ezredbe irányítottak, ami nem sok jóval kecsegtetett. Tudtam, hogy ez négy év veszteséget jelenthet. Ha ott kell maradnom, sokat felejtethet, talán a továbbtanulástól is elmegy a kedvem, de mindenképpen lépéshátrányba kerülök. Szakaszvezetéként az akkori idők modern repülőin géppuskás lettem.

Sorsforduló kárpátaljai módra

Unokája, Fábian Viktor negyedéves joghallgató a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen

■ Nem volt kívül beszél-nem, kiönteni lelkemet, hiszen az alakulatnál egyedül én voltam magyar; még arra is figyelniem kellett, mit gondolok... Némi vigasztalást jelentett, hogy a nem orosz nemzetiségű katonák megnyilvánulásában együttérzést, szimpátiát véltem felfedezni. Éjszakánként besurrantam a klubszobába, hallgattam az adásokat a magyarországi eseményekről.

Valakinek, vagy valakiknek (hiszen mindenütt voltak „tég-lák”) feltűnhetett a viselkedésem, mert egy napon hivatott Lipjaskin őrnagy, a politikai fő-tiszt és egyenesen rákérdezett:

– Mit hallgat maga éjszakánként nem orosz nyelven?

– Ez a vég! – gondoltam. – Tisztában voltam azzal, mit jelent egy elit szovjet egységben, abban a politikai és katonai helyzetben (mert előállt a szuezi konfliktus is) hallgatni a Szabad Európa Rádiót! Kevesebért is lecsukták az embert; ez örök életre megbélyegez, halálra ítéli álmaimat, terveimet. Nem mentegettem magamat, bevallottam, elmondtam mindent, kérdéseire válaszolva részleteztem az adások tartalmát.

A tiszt figyelmesen hallgatót, én úgy éreztem, hogy valamiféle reciprocitás, viszonyosság vette kezdetét közöttünk, de nem mertem volna erre es-

küt tenni, majd leléptetett határozottan utasítva:

– Ne mondjon senkinek semmit!

Nem kérdeztem rá: arról ne beszéljek, amit a rádióban hallottam, vagy a beszélgetésről ne beszéljek.

Némasági fogadalmat tettem magamban, de állandóan magas fordulatszámmal termeltem az adrenalint, készültem a rosszra, hiszen csakis arra számíthattam.

Egy hónappal a történetek után, ami számomra fizikailag érezhető lelki gyötrődés volt, éppen ügyeletben voltam, mikor hívtak a törzskarba:

– Na, gondoltam, Pista, most kezdődik a vég!

Nem a vég kezdődött, hanem az új élet, mert parancsba adták: szakítsam meg ügye-temet, adjam le a felszerelésemet, vegyem kézhez irataimat és induljak haza. Leszereltek!

Elsőéves orvostan-hallgatóként

– Nehéz lenne felidézni akkori lelkiállapotomat – mosolyodott el dr. Fábian István –, ám arra határozottan emlékszem: zsebemben a Beregszászig érvényes jeggyel, a vonatom indulásáig az állomás valamelyik sötét zugába rejtőztem, ha észrevettem egy-egy katonai járőrt, mert arra gondoltam, nem lehet igaz, ami velem történik, azok biztosan engem keresnek, hogy visszavigyenek.

A vonaton, útban Kárpát-alja felé, arra gondoltam: hálá neked, Ambrus Márton, amiért tájékoztattál, azért, hogy a Szabad Európa Rádió további hallgatására inspiráltál! Ha

nem hallgatlak, akkor nem kerülök a politikai tiszt elé, akikt nem tudtam „egyértelműen megfajteni”: együttérzett-e a magyarokkal, vagy megbízhatatlannak vélt, olyannak, akinek nincs helye a szovjet hadseregben, mint azoknak a tá-ároknak, kazahoknak és nem oroszoknak, akiket akkor szintén leszereltek, holott valós casus belli, háborús ok volt.

Felfoghatatlan volt idő előtti leszerelésem azért is, mert akkor a szovjet hadseregben még

kevés volt a középiskolát végzett közkatoná. Még érezhető volt a háború utóhatása, azaz hiányzott egy egész nemzedék, annál is inkább, mert a haditechnika rohamos fejlődése egyre magasabb képzettséggel rendelkező katonákat kívánt.

A talány azóta is megfajtetlen, az is marad örök időkre. Viszont négy év helyett csak két és fél évet katonáskodtam, ami előnyömmre vált: sikeres felvételi vizsgát tettem, orvos lett belőlem.

Epilógus:

– A civil életben nem volt következménye a hadseregbeli „kalandnak”? – kérdeztem amúgy záróakkordként.

– Volt, egyszer. Harmadéves voltam, amikor hívtak az ungvári KGB-be. Fogalmam sem volt, mit akarhatnak ott, ahová senki nem ment szívesen. Hamarosan megtudtam: egy magas rangú – ezredes – tiszt elé parancsoltak, aki – rutin fogás! – kérdésös-ködni kezdett tanulmányi eredményeimről, majd rátért a „tárgyra”: jó néven vennék, ha rendszeresen jelezném, miről beszélnek évfolyamtársaim, mi a véleményük az éppen folyó pártkongresszusról, milyen a hangulat. Én kerek perec visszautasítottam a „felkérést”, mint összeegyeztethetetlen dolgot az én világnéze-temmel. Ekkor a tiszt hangnemet váltott, rámutatott az asztalán lévő dossziéra és azt mondta: kár, hogy ilyen nagy késéssel juttat-ták el volt szolgálati helyemről a jelentést az ottani viselt dolga-imról, de ha megváltoztatom a döntésemet, bármikor szívesen lát-nak.

Mi sem természetesebb: elkerültem még az utcát is, amelyben a KGB épülete volt, de gyakran foglalkoztatott a gondolat, hogy vajon mit írhatott rólam Lipjaskin őrnagy? Feltételeztem: nem foglalta írásba az ott történt igazságot, mert akkor talán zsarolha-tó lehetnék.

... Mikorra Fábian doktor nem mindennapi történetének vé-gére ért, begördült vonatunk Nyíregyháza állomására. Elbúcsúztunk: ő és kedves felesége, Emma asszony megérkeztek, én foly-tattam utamat tovább, a határszéli településre, oda, ahonnan tiszta időben, az esti homályban, a sötét éjszakában látszanak Beregszász fényei...

SZÖLLŐSY TIBOR

Lányaival, Emíliaval és Erzsébettel

Lengyel János

Autólopás

Sötét éjszaka volt, a csillagok szemérmesen bújtak a komor felhők paravánjai mögé. Néma csend honolt a környéken. Az alvó külvárosban álmosan pisiláltak azutcai lámpák. Németjuhász hevert egy kerítés tövében. Aludt. Álmában idegesen vette a levegőt. Talán valami besurranó tolvajt, vagy más csirkefogót üldözött. Az utca túloldalán egy villanykapcsoló kattant. Az eb ébersége aludni tért a gazdájával együtt, mert a kutya meg sem moccant. A garázs szemhunyorító világosság töltötte be. Egy magas, fekete hajú férfi nagy utazóbőröndöt vonszolt a helyiségben álló BMW-hez. Nem volt gyenge testalkatú, mégis megizzadt, mire sikerült a kocsihoz vonszolni a terhét. Felnyitotta a csomagtartót és beügyeskedte a bőröndöt, majd újra lezárta. Verejtékcseppektől nedves homlokát letörölve indult az ajtó felé. Egy kattán és a garázs újra jótékony sötétségbe borult.

A lakásba belépve a fürdőszoba felé vette az irányt. Ideges mozdulatokkal mosta meg arcát, majd hosszan a tükörbe bámult.

– Istenem, ki vagyok én? – újra bevizezte az arcát.

De a lelkében tomboló tüzet a hideg víz sem volt képes elfojtani.

– Megtettem. Meg kellett tennem! Nem adott más választást a ringyó. Miért kellett annyira erősködni? Ha hallgat, még most is élne. Igen. Ő akarta. Ő okozta. Ő a hibás! Én csak a házasságomat mentettem meg. Arcát eltorzították az elméjét bombázó gondolatmeteoritok. A düh keveredett a félelemmel, amit a felismerés tett még inkább kaotikussá.

– De hiszen jogom van megvédeni magamat! – üvöltötte egy hang a fejében. Olyan idegenül csengett, mint amilyen idegennek érezte magát.

Gondolataiból egy felismerés zökkentette ki. A tükörben észrevette, hogy a fürdőkád peremén még maradt némi vér. A vörös színű testolaj. Sokszor az áldozat a vérével buktatja le gyilkosát. Bosszú a síron túlról. Idegessége fokozódott. Bevezetett egytörülközőt, azzal tüntette el az árulkodó foltokat.

A kád. A véres munka helyszíne. Hányinger fogta el. Alig tudta elérni a vécékagylót. Hosszasan okádott. Mintha a lelke akarna megtisztulni a szennyből. Az erőlködés kifárasztotta. Fájdó szomjúságot érzett. A szíve a torkában dobogott, miközben egy kietlen, kopár sivatagban bolyongott. A csapból folyó enyhén klóros víz felüdülés volt számára. Mohón kortyolta, mint aki már napok óta nem ízlelte az életnedű zamatát.

Újra a gondolataiba mélyedt, pontosabban a kis intermezzo után azok újra megrohanták agyának megviselt tekervényeit.

– Az a ringyó. Az idióta kurva. Miért kellett éppen akkor ott lennie? Ki gondolta volna, hogy a feleségem barátnője éppen abban a faluban született? Pedig milyen boldogok voltunk! Aztán a boldogságból rémálom lett.

A felesége évek óta toloszékben ült. Egy baleset miatt egész hátralévő életére meggyomorodott. Idősebb is volt nála, de gazdag, és ez volt a lényeg. A felesége pénzével és kapcsolataival épített karriert. Mégsem lehetett önmaga, mert az asszony féltékenyen csüngött rajta. Ellenőrizte, elszámoltatta. Talán ez is közrejátszott abban, hogy összejöttek a gyógymasszörrel. A felesége révén ismerkedtek meg. Öhöz járt anó. A gyönyörű nő. Érdekes, hogy a feleség ezúttal nem gyanakodott.

Már fél éve tartott a viszony, amikor üzleti út álcája alatt leutaztak egy hétvégre az egyik kis faluba. Vikendházat béreltek és nagyon boldogok voltak. Hazafelé indultak, amikor a férfi megállt a falusi boltnál, hogy cigarettát vásároljon. Akkor futottak össze a felesége barátnőjével. Lebukás. Megpróbálta megpuhítani a vénlányt. Ígért neki pénzt, bármit. De a nő hajthatatlan volt. El akart mondani mindent az asszonynak. Hiszen a legjobb barátnője.

Azzal csalta a lakásukra, hogy Zsuzsanna nem érzi jól magát, és beszélni szeretne vele. A feleség eközben egy szanatóriumban kúrálta magát. A barátnő nem gyanakodott.

– El kell tüntetnem a holttestet! A házban nem maradhat. De hová?

Fejében lázasan kattogtak a kerekék. Szinte szó szerint. Végül döntött. Kocsiba ült. Elinvult. Rá szeretett volna gyújtani. Súlyos nikotinfüggő volt.

– Igen, egy szál cigi majd megnyugtat. Az mindig megnyugtat.

Már a szájában érezte a kellemes füstöt, a megnyugtató aromát. De hiába kotorászott a zsebében. A kesztyűtartót is megnézte. Csak üres dobozokat talált. Most, hogy tudatosult az agyában a cigi hiánya, a szervezete még inkább kívánta a nikotint. Rá kell gyújtania! Az amúgy is feszült idegállapota súlyosbodott. Közben már jókora utat megtett az éjszakában.

– Mi lehet ilyenkor nyitva?

... Már két óra is elmúlt. A kávézóban alig volt vendég. A terasz egyik asztalánál húszéves forma fiatalember ült. Kopott farmer, fehér póló, zöld baseball kabát és elnyűtt sportcipő. Az öltözkézből ítélve a szemlélő azt gondolhatná, hogy ez a kávézó valahol az Egyesült Államokban található. A folyton lüktető és változó keleti parton, vagy az izgalmasan titokzatos nyugaton, esetleg az álmos, de annál több indulatot rejtgető délen. De a globalizáció oldalvizein elterjedt egyenlítőzőkódási szokások miatt, ha csak a ruházatot vesszük alapul, ez a fiatalember ülhetne a világ szinte bármelyik szegletében egy kávézó teraszán. Előtte félig telt kávéscsésze és vodkás pohár. Ez talán elárul valamit? Ujjaival szórakozottan dobolt az asztalon. Agyának zezzugos járatait a kilátástalannak tűnő anyagi helyzetét felmérő gondolatok töltötték el.

– Pénzt kell szereznem! Bármi áron és sürgősen!

Gondolatmenetéből két fiatal nő megjelenése zökkentette ki, akik a terasz előtt elhaladva, hangoskodva tárgyalták ki ismerőseik viselt dolgait. Megitta a kávéját és nagyot sóhajtott.

Egy zöld színű BMW állt meg a presszó előtt. Magas, fekete hajú férfi szállt ki belőle, idegesnek tűnt. Miután körbenézett, belépett a kávézóba és egyenesen a pulthoz sietett. A teraszon üldögélő fiatalember érdeklődését láthatóan felkeltette az új vendég. A férfi közben rendelt valamit. A teraszról nem hallhatta a vendég és a pultos párbeszédét. De nem is érdekelte. Figyelmét a zöld gép-

kocsi kötötte le. Azt már korábban észrevette, hogy a gazdája nem zárta be az ajtaját. Döntött. Felhajtotta a vodkáját és felállt az asztaltól. Néhány lépéssel a kocsi előtt megállt. Hátrafordulva látta, hogy a magas fekete férfi még mindig a pultnál áll. Hátal. Ez az. Most vagy soha! Közelebb lépve nagyot dobant a szíve. Az indítókulcs ott volt a helyén. Egy mini futballlabda lógott a végén. Villámgyorsan kinyitotta az ajtót és behuppant az ülésbe. Elfordította a kulcsot és azonnal gázt adott. A visszapillantó tükörben még látta a magas fekete férfit, ahogy kétségbeesve kirohan a kávézóból egy csomag cigarettaival a kezében.

Szorongással keveredő elégedettség töltötte el, ami a várost elhagyva kitörő jókedvbe csapott át.

– Ez az! Megcsináltam! – kiáltott fel hangosan, mintha önmagát akarná meggyőzni.

Miután átkutatta a kesztyűtartót, bekapcsolta a rádiót. Zenét keresett. A szorongása teljesen elpárolgott. Sőt, a zene ritmusára elégedettség töltötte el a testét. Jókedvének rejtett okai voltak. Úgy vélte, az elkötött gépkocsi gyógyírt hozhat katasztrofális anyagi helyzetére. A kesztyűtartóban talált egy napszemüveget, amit az éjjeli sötétség dacára azonnal fel is tett. Füttyörészve száguldott a kihalt úton. Egyre mélyebbre nyomta a gázpedált, mit sem törődve a megengedett sebesség betartásával.

Száguldás közben újra elmerült a gondolataiban. De ezek már nem azok a lelket marcangoló sötét árnyak voltak, amelyek hetek óta kísértették elméjét. Képzeteiben látni vélte az alagút végét jelentő fénysugarat, a remény csalóka lidércfényét. A gondolatok egymásba kapaszkodva törtek elő agyának csontmehéből.

– Túladoz az autón. A pénzből ki tudom fizetni az alberletet. A tandíjra is lesz pénzem. Vissza veszek az egyetemre. Végre megszerzem azt az átkozott diplomát. Újra rendbe jön az életem. Nem leszek soha többé vesztes. Talán Anna is visszajön hozzám. Igen. Biztosan visszajön, ha megtudja, hogy megváltoztam.

Már a győztesek közé tartozom. Veszek neki egy nagy csokor virágot. Rózsát. Vörös rózsát. Ötven szálát. Mit ötvenet, százat!

Lengyel János

Autólopás

Közben a zöld színű német csoda megállíthatatlan nyilként suhan a tekerő aszfaltkígyó hátán. Nemsokára ott-hon lesz. Végre hazaér. Szeme előtt felsejlett a szülei alakja. Édesanyja jóságos arca, ahogy az apját kicselezve gyors mozdulattal a kabátja zsebébe csúsztatja megtakarított pénzecskéjét. Ah, a fenébe azzal a kártyával! Legyen átkozott a nap, amikor a kezébe vette! Dámák, királyok, ászok, mind tolvajnépség... Mindent kicsaltak. Mindent elvettek tőle. Biztonságot nyújtó fedelet, szerelmet, szülői szeretetet, múltat, jövőt.

Száguldás közben alig látott más gépkocsit. Csak elvétve bukkant fel néhányreflektor elsuhanó fénye. Egy órája tarthatott az őrült száguldás. Miközben a gondolataival volt elfoglalva, nem vette észre, hogymár jó ideje egy gépkocsi haladt a nyomában. Amikor elég közel került a BMW-hez, a rendőrautó bekapcsolta a szirénát. A fiatalembert elfogta a rémület. Megpróbálta növelni a kocsi sebességét, de a szerencséje elhagyta. Idegesen tekintgetett a visszapiillantó tükörbe. Az üldöző is gyorsított és egyre közelebb ért. Teljesen hatalmába kerítette a rémület. Azt sem vette észre, hogy a műszerfalán már néhány perce ott villog egy kicsinyke vörös fény. Az üzemanyag a végéhez közeledett, csakúgy, mint a hajsza. A rendőrautó már egészen közel volt. A visszapiillantó tükörben látta, hogy a kocsi kétten ülnek. Amíg az üldözőket figyelte, nem vette észre a kanyart. Ha lassabban halad, vagy legalább nem üldözik, biztosan nem okozott volna számára nehézséget.

A gépkocsi megcsúszott és elhagyta az aszfaltkígyót. Szerencséjére az utat szegélyező árok lelassította a kormányozhatatlanná vált járművet, amely nagyot huppanva állt meg a szántóföldön.

Nem próbált menekülni. A biztonságát megmentette a súlyosabb sérüléstől. Csak a homlokán keletkezett sebből csordogált egy vérszínű csermely. Nem volt profi tolvaj. Most szégyennel vegyes rémület zakatolt az agyában.

– Ez már a vég! Ez az én formám. Vesztés vagyok. Örök vesztés.

Keserű mosoly küszört falféhr arcára.

A járórautó fékezett. Akét rendőr kibiztosított fegyverrel ugrott ki belőle. Miután feltépték a BMW ajtaját, kiszállásra kényszerítették a félholtá vált vezetőt. A motoros során nem került elő semmilyen igazolvány. A rendőrök hiába faggatták, a fiatal férfiból egy szót sem tudtak kihúzni.

– Miért menekült? Ember, érti, amit mondok?

Az egyik rendőr átvizsgálta a gépkocsit. Végül felnyitotta a csomagtartót. Nagyméretű bőrönd volt benne.

– Mit tartalmaz a bőrönd? Nyissa ki!

Válasz ezúttal sem érkezett. Amikor a rendőrök végül kinyitották, a fiatalember azonnal elájult.

Hallgatói önkormányzat „Együtt veled”

A felsőfokú intézményekben a hallgatók érdekképviseletét, tájékoztatását tanulmányi, szociális és kulturális téren való segítségét a hallgatói önkormányzat (HÖK) látja el. Nincs ez másként a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán sem. Az immár 13 éve önálló jogi személyként tevékenykedő diákiszervezet munkájáról Varju Zoltán, a főiskola hallgatói önkormányzatának vezetője számolt be lapunknak.

– Mikor és hogyan jött létre a szervezet?

– A főiskola hallgatói önkormányzatát 1998-ban jegyezték be jogi személyként. Felépítése nagyrészt az ELTE Bölcsészettudományi Kara hallgatói önkormányzatának példáján alapul, azzal a lényeges különbséggel, hogy nálunk csak egységes főiskolai önkormányzat létezik. Tag lehet minden olyan aktív tanulmányi viszonytal rendelkező főiskolai hallgató, aki egy űrlap kitöltésével nyilatkozik az önkormányzat szabályzatának elfogadásáról. A tagság által a hallgatóknak véleményezési és beleszólási joga van az önkormányzat munkájába. A legfelsőbb hallgatói tanács évente egyszer, gyűlésen választja meg az önkormányzat vezetőit.

– Kérem, ejtsünk néhány szót a szervezet felépítéséről!

– Az elnökség feladatát az elnök, az al-elnök, valamint a tárcaelnökök közösen látják el. Április 5-én volt a tisztújító gyűlésünk, amelynek keretében megválasztottuk az önkormányzat vezetőit a 2011–2012-es időszakra. A döntés alapján elnöknek immár másodszor engem választottak, al-elnöknek Bocskor Ildikót, a belügyi tárca elnökének Holubovszka Daniellát, a külügyi tárca elnökévé Nagy Tibort, a kulturális tárca elnökévé Fazekas Máriát, a kommunikációs tárca elnökének Kertész Dávidot, a gazdasági tárca elnökévé Aniszkó Szilviát, a sportügyi tárca elnökének Oláh Istvánt, míg az ellenőrző bizottság tagjainak Dzsezenyák Dórát, Baksa Renátát és Szenyő Dianát választották. A megválasztott HÖK elnöksége egyéves mandátummal rendelkezik.

A kulturális tárcával kapcsolatban hangsúlyozni szeretném, hogy ez az önkormányzat PR arca, hiszen a legtöbb programunk a kultúrával van összefüggésben. A megválasztást követően a tárcaelnököknek egy hónap áll rendelkezésükre, hogy 3 embert válasszanak maguk mellé a feladatok elvégzésére.

– Milyen feladatokat lát el a csapat?

– A programjainkat elnökségi zárt ülésen tervezzük meg, majd nyílt ülésen történik azok megvitatása, illetve az évertékelő beszámoló megtartása.

A HÖK által szervezett rendezvények két típusba sorolhatók: vannak hagyományokkal rendelkező, illetve változó programjaink. Évenként megrendezésre kerülnek például a tavasi és az őszi hallgatói napok, a tanévzáró ünnepek, a végzősök búcsúztatója, a gólyatábor és a gólyabál, de

emellett természetesen rendszeresen megemlékezünk a magyar történelem jeles eseményeiről is. Itt jegyezném meg, hogy az előző ciklusban 18 koszorút helyeztünk el Kárpátalja-szerte a magyarság történelmi emlékhelyein. A tanév folyamán számos tudományos konferenciát és sportrendezvényt is tartunk.

Év közben különböző stílusesték szervezésével igyekszünk színesebbé tenni a hallgatók mindennapjait. Jelenleg ezek nagy részét a beregszászi keresztnél tartjuk, ide próbáljuk kimoszítani a hallgatókat.

A rendezvényszervezés mellett igyekszünk karitatív tevékenységet is folytatni. A közelmúltban az árvízkárosultaknak próbáltunk segítséget nyújtani, de szívügyünknek tekintjük például a főiskola tetőszerkezetének felújítását, amihez a gólyabál belépődíjának bevételeivel járultunk hozzá. Munkánk során arra biztatjuk a diákokat, hogy vegyenek részt a kárpátaljai magyar ifjúság identitástudatának megőrzésében és a helyi diákelet felpozíciójában.

A minél szélesebb körű tájékoztatáshoz felhasználjuk a modern idők nyújtotta technikai lehetőségeket is. Rendszeresen végzünk on-line felméréseket a közösségi oldalakon. A tájékoztatásba bevonjuk médiapartnereinket is, köztük a Szent István Rádiót és a Sion Rádiót. Emellett kivetítőkön és plakátokon is népszerűsítjük rendezvényeinket.

– Elnökként sikeresnek ítéli meg a hallgatói önkormányzat munkáját?

– Megítélesem szerint sikeresen tevékenykedünk. Az előző tanévben a közel 1100 főiskolás 65–70%-át sikerült bevonni az önkormányzat munkájába. Naponta 10–50 diák keresi fel a hallgatói önkormányzat irodáját, főként részképzésekkel és pályázatokkal kapcsolatos adminisztrációs kérdésekkel. Tevékenységünk alatt sikerült kapcsolatokat kialakítani több határon túli felsőoktatási intézménnyel, köztük a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetemmel, a kolozsvári Babes-Bolyai Egyetemmel, az ELTE Bölcsészettudományi Karával, a Budapesti Corvinus Egyetemmel, valamint a komáromi Selye János Egyetemmel.

A főiskola vezetőitől is pozitív visszajelzéseket kapunk a munkánkat illetően. Ennek egyik bizonyítéka, hogy az intézményt népszerűsítő kampányban jelentős helyet foglal el a hallgatói önkormányzat munkájának ismertetése.

– Köszönöm a beszélgetést!

BERNÁR

Régi dicsőségünk, a frigyesfalvi vasgyár

Szűkebb pátriánk, a mostani Kárpátalja kis területe ellenére nagyon fontos események színhelye volt a magyar és a világtörténelem során. A legtöbbszor emlegetett helyek: a Vereckei-hágó, Beregszász, Huszt, Szolyva, a munkácsi és az ungvári vár, de nem utolsósorban Frigyesfalva is, amelyet 1807-ig, Fridrichsdorf-nak neveztek.

Bereg vármegye Munkácsi járásában a Viznicei patak regényes völgyében már az V–VI. században foglalkoztak vaskitermeléssel. Később, Mária Terézia a birodalom megerősítése érdekében szükségesnek tartotta az északkeleti régió fejlesztését. Felmentette a főnemeseket az adó alól, csak néha csipegetett egy keveset a pénzükből, amit szó nélkül eltűntek. A Schönborn-Buchheim grófi család (a Latorca völgyének ura) a Viznicei patak medrének szélesítésével már az 1740-es években hozzájárult a vasgyárak építtetése körülményeinek kialakításához. 1807-ben a Szepességéről (ma Szlovákiában van) a környékre költöztetett mesterekből és bányászokból jött létre a gróf Schönborn Frigyes nevét viselő, nevezetes Frigyesfalva lakossága.

Az 1805–1808-as években a Frigyesfalván letelepedett családok – Birstáin, Bucšina, Duszek, Gedeon, Hopko, Hudák, Huszenyica, Kizmán, Karcsinszki, Kilik, Koscsák, Kristoforj, Kulin, Lányi, Lázár, Maleta, Mástáler, Ox, Prosek, Pirsálszki, Rábatin, Schvarc, Síc, Skulkchéti, Verbosvski, Verhun, Willaschek és még mások – utódai a mai napig is a vidéken élnek.

A kis község lakói számára a vízi energia, a vasérc, az andezit, a fakitermelés és a szénégetés jelentett megélhetést. A település hamarosan fejlődésnek indult.

Frigyesfalván annak idején több vasgyár is működött. Az egyikben (a falu alsó végén), öntvény csatornacsöveket, vas-kályhákat, vas tűzhelyeket, vasalókat, csatornafedeleket készítettek, a másikban (a település felső végén) – ez volt a kapagyár – kézi szerszámokat: kapát, ásót, lapátot, csákányt, baltát gyártottak. A kőbányák-

ból faragott követ szállítottak a gyárak és a munkácsi házak építésére. A darált követ és a kockakövet betonkészítésre és az utak építésére használták fel.

A faluban üvegkuta és mosósódagyár is volt az 1900-as évekig. Ezeken kívül működött három vízimalom, egyfűrésztelep. A patakra villanyerőművet építettek, amely elektromos árammal látta el a gróf Schönborn család tulajdonában lévő Munkács-Podheringi Sörgyárat. A frigyesfalvi négyemeletes, tizenkét hengeres malom és a két kőves daráló a katonai ellátást szolgálta. Kárpátalján ez volt a legnagyobb malom abban az időben (1950–1955 között még működött).

A Viznicei patak folyása mentén, a víz-elvezető csatornák által elvezetett vízi turbináknak és vízi kereknek (hámoroknak) adott energiát. Elsőként a kapagyárnak, lejjebb az egyhengeres és két kődaralós malomnak és a fűrésztelepnek. Mintegy másfél kilométerrel távolabb a vízi turbina tizenkét hengeres és két kődaralós malmot hajtott, miután a víz az eredeti medrébe folyt. Lejjebb egy másik csatornán át (kb. 2 km) folyt a víz az alsó vasgyárba, ahol két turbina működött, miután a hegy alatt, a kőbe vájt alagúton áthaladva a hegy túlsó oldalán a villanytelep turbináját hajtotta. A villanytelepet elhagyva a víz elvesztette erejét, „elfáradva, megizzadtan”, rajta sok „gyöngy” buborékkal, lassan folydogálva a Latorca medrébe ömlött.

Frigyesfalva egyetlen utcából állt, de annak hossza ötkilométer volt. A munkácsi (csernekhegyi) kolostortól mintegy 1 kilométer távolságra kezdődött, és a Viznicei patak mentén egészen Újklenóc település hídjánál végződött. A kolostortól a Latorca folyó mellett haladva, balról hegyek vonulata övezi, többek között a Csernek-hegy, a Zsornyina, a kőbánya-Bábinaplítá, a Huta, mögötte a Vigyázló, az Erzs, és a Zsboróc.

A Vigyázló hegyhez történet is fűződik. A monda szerint, amikor Kossuth Lajos (!) Lengyelországból jött lóháton, a hegyen megállította a lovát, onnan szemlélte Munkács

Szabadtéri oltár

várost és a várat. Ott mondta a lovának: „Állj meg, vigyázz, ló!”, azért a hegyet Vigyázlónak nevezték el.

Jobból a Viznicei patak választotta el Frigyesfalvát Selesztó falutól. Ezután következett Obláz (ott csak három család lakott), a kőbánya, a Dubnyik-hegy, és mögötte a Horodiscse-hegy (állítólag őskori település volt rajta), majd a Cigányóc utca, amely Frigyesfalvához tartozott a Viznicei patak túlsó oldalán. Ebben az utcában négy család lakott: ifjabb Kilikék, idősebb Kilikék, a Duszek és a Verbosvski család (Verbosvski István 1898–1914 között községi bíró volt).

A Pallas Nagy Lexikona szerint 1891-ben Frigyesfalván 344 személy élt: német, magyar, szlovák és lengyel nemzetiségűek voltak. Volt iparos tanonciskolája, vasútállomása, posta- és táviróhivatala, postatakarékpénztára, a településen volt gyermek-zeneiskola és csendőrlaktanya is. A frigyesfalvi és a Hátmegegre kiterjedő vasércbánya területe 31,6 ha.

A Frigyesfalván gyártott termékek ma is megtekinthetők a vásárosnaményi Beregi Múzeumban, illetve a hajdúsámsoni múzeumban, a Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum – Öntödei Múzeumban (MMKM ÖM). Ez utóbbiban a „Munkácsi (Frigyesfalvi) vascsipkék” című öntöttvas kiállításon (2010 júliusától szeptember végéig tartott) több mint 100, egykor Frigyesfalván készült öntöttvas tárgyat mutattak be, köztük öntöttvas dísz tárgyakat, hamutartókat, tolltartókat, virágvázaikat, állatszobrocskákat.

A vasöntöde mesterei olyan művészi színvonalra fejlesztették a technológiát, hogy a Frigyesfalván készült kisplasztikák a bronzból, sőt az ezüstből készült műtárgyakkal is felvették a versenyt.

A már említett Verbosvski István községi bíró kezdeményezésére a kápolna helyén 1900–1904 között felépült a frigyesfalvi római katolikus templom. Verbosvski az első világháború kitörésekor bevonult a magyar hadseregbe és az orosz fronton harcolt. ■

A Szűz Mária-barlang

Régi dicsőségünk, a frigyesfalvi vasgyár

1916-ban súlyos sebesüléssel tért haza és nemsokára meghalt. (A templomot 1904-ben szentelték fel Szent Péter és Pál tiszteletére.)

Az egykori frigyesfalvi lakosok három-négy nyelven is beszéltek, olvastak és írtak: magyarul, szlovákul, németül és ruszinul. A magyar tannyelvű iskolában szlovák és német nyelvet is tanítottak. Gróf Schönborn nagy figyelmet fordított a frigyesfalvi munkások és családjaik művelődési életére. Abban az időben ez más falvakban nemigen fordult elő.

A templom bejáratától mintegy 250 méter távolságra a település fiataljai táncteret alakítottak ki, egy több száz éves tölgyfát meghagyva közepén. A táncter körül lócákat és asztalokat helyeztek el, 300–400 férőhellyel. Az ifjúság a tölgyfa körül táncolt. Mulatságok, bálók alkalmával büfé is volt itt, fagylatot, csapolt sört árultak, zenekar húzta a talpalávalót. A bálókra és mulatságokra sokan jöttek a környező falvakból és Munkácsról is.

Évente többször, de különösen Péter-Pál-napkor, a templombúcsúra, illetve pünkösdkor, és Szent István-napkor számos vendég érkezett a településre. A mulatságon senki sem volt ittas, de ha valaki netán illetlenül viselkedett, az szervezők szép csendesen eltávolították a vigasságból.

1918-ban Frigyesfalva Csehszlovákia fennhatósága alá került és a Frigyesovo nevet kapta. A településen működő vállalatok a Latorca részvénytársaság tulajdonába kerültek. A vasgyárak és a kőbányák még nagyobb kapacitással termeltek. Vasat szlovák területről is hoztak, de felhasználták a kiselejtezett vasúti síneket is, amelyekből kapát és baltát készítettek. A vashányát bezárták, mert a vastartalom alacsony volt. A magyar és a német nyelvű iskolai oktatást megszüntették, a továbbiakban csak szlovák nyelven folyt a tanítás. A frigyesfalvi vasútállomást Kőlcseány faluhoz csatolták.

1939. március 18-án a magyar csapatok visszafoglalták egész Kárpátalját és a kis falu neve újból Frigyesfalva lett. Bezárták az összes szlovák tannyelvű iskolát. Az oktatás Munkácsra is magyar tannyelvű lett.

A második világháború alatt csökkent a munkalehetőség, a katonai szolgálatra képes férfiakat behívták a magyar hadseregbe. Sok frigyesfalvi lakos esett el a fronton, sokan orosz vagy amerikai fogságba kerültek.

1944 szeptemberében a szovjet hadsereg elfoglalta Kárpátalját. Frigyesfalvát ez-

Hívek sokasága a szentmise után

úttal Kirovónak „keresztelték”. Megszüntették a magyar tannyelvű iskolákat, a tanítás ukrán nyelven folytatódott. A Péter-Pál-napi templombúcsút és a többi mulatságot szigorúan betiltották. A római katolikus, a görög katolikus és egyes esetekben a református papokat lágerekbe, ölbányákba vitték.

Eleinte a kapagyárban a kapa és az áso mellett boronákat és lópatkókat is gyártottak. Ez azonban nem tartott sokáig: néhány év múlva az üzemet teljesen szétrombolták, a berendezést elszállították, beolvasztották. Az épületben pékséget rendeztek be.

Az alsó végi vasgyárat (amelyet ugyan-csak Kirovról neveztek el) az évek során fejlesztették, a vízi energia helyett magas feszültségű áramot alkalmaztak. Ebben a gyárban csiszológépeket, szőlődarálókat, préseket gyártottak. Szétrombolták a nagy malmot, a kisebb malmot és a fűrésztelepet is.

A frigyesfalvi vasgyárban valaha nagyon sok emléktáblát és Turul-szobrot öntöttek. A munkácsi várban 1896-ban felállított turulmadarat már a csehek lefűrészelték. Aszobor darabjai hosszú évekig a munkácsi vár udvarán heverték. A vasgyár mestereinek az volt a legszomorúbb feladatuk, amikor a munkácsi várban elhelyezett, nagyméretű, a Vereckei-hágóra néző turulszobrot be kellett olvasztaniuk. De más magyar jellegű szobrok és emléktáblák is hasonló sorsra jutottak. 1945–1946-ban összetörve, darabokban hozták be ezeket a gyárba beolvasztásra. Belőlük ótagú vörös csillagokat öntöttek, amelyekből bőven jutott egész Kárpátaljára, de Magyarországra és Csehszlovákiába is. Az összetört darabokon jól látszott a frigyesfalvi vasgyár jelzése. A mesterek szeméből kibuggyant a könny, látva azt a barbárságot, amely elpusztította a régi mesterek gyönyörű munkáit.

2008. március 5-én jó hírt közöltek az újságok: az Amerikában élő, munkácsi származású Pákh Sándornak, illetve fiának, a Munkácsy-festményeket gyűjtő Imrének

és családjának köszönhetően a turulmadár visszaszállt a munkácsi várra. Az egykori emlékműről megmaradt fényképek alapján Mihajlo Beleny kárpátaljai szobrász alkotta meg a turulmadár szobrát.

Frigyesfalva lakosai körében már kezdetben nagy felháborodást keltett, hogy a szovjetek a település nevét Kirovóra változtatták. Hudák Emilnek, a Beregszászi 6. Sz. Általános Iskola volt angoltanárának, Frigyesfalva szülőltjének kezdeményezésére több alkalommal fordultak írásban a felsőbb hatóságokhoz, kérve a település eredeti nevének visszaállítását. A Szovjetunió felbomlása után Kirovót és

Selesztót Kőlcseányhoz csatolták. Így lett az egykori Frigyesfalvából Kőlcseány (Kőlcseány) nagyközség Frigyesfalvi utcája.

Ha jól emlékszem, még a Szovjetunió fennállásának utolsó éveiben kezdték építeni a templom melletti apácázárdát és a paplakot, akkoriban még a csehszlovákiai katolikusok támogatásával.

A frigyesfalvi plébánia mostani körmánya az 1968-as születésű Dudo Szvorád, akit 1995. augusztus 24-én szenteltek pappá. Az atya, akit környezetében nagyra becsülnék, sokat segít híveinek. Nagyon sokat tett a temető rendbe hozatala, a templom felújítása érdekében. Az erdő alatt felállított egyszabadtéri oltárt (mert a sok hívő már nem fért be a templom épületébe), kövekből kialakított egy nagyon szép Szűz Mária-barlangot, ahol Péter Pál-napkor, a templom felszentelésének évfordulóján mindig nagy a sokadalom – egész Kárpátaljáról összejönnek ilyenkor a hívek a templombúcsúra – hála legyen a magaságos jó Istennek!

Gyakran eszembe jut, hogy egykoron a frigyesfalvi kapagyár vízcsatornája hosszú évekig volt kedvenc fürdőhelye felnőtteknek és gyerekeknek. A 10 méter széles, mintegy 400–450 méter hosszú és 2 méter mély vízben még úszóversenyeket is rendeztünk. Amikor a vizet valamilyen javítás miatt elzárták, a csatornában a gyerekek kézzel fogták a halat. Ki-ki a maga hátikosarába dobálta bele, és egyenként öt-tíz kilogrammot is hazavittünk.

Véleményem szerint könnyen fel lehetne újítani a vízcsatornát, akár villanytelepet is lehetne itt építeni egy-két turbinával, amely villanyáramot termelhetne. De pihenőhelyet is ki lehetne alakítani: a Frigyesfalvi utca, illetve a környező falvak lakosainak nagyon jó fürdőhelye lenne itt, olyan jó, mint amilyenek az én emlékezetembe megmaradt...

HUDÁK RUDOLF
napkori lakos, Frigyesfalva szülőltje

Weinrauch Katalin

Rahói vadvirágok

Na, tessék, megint nehéz a táskám, ismét cipekedhetek... A fenébe, mit rakhattam bele, hisz alig viszek magammal ruhát, cipőt... Na ja, a két könyv, a sok folyóirat, meg az ajándéknak szánt csoki, cukorka, kávé, stb. stb. ezek nyomják meg ennyire a táska súlyát... Sebaj, visszafelé már könnyebb lesz, most meg elbírja az autót. Hurrá, utazom... Természetesen kedvenc és szokásos nyári programomnak megfelelően újra a Hegyek Városába, ahogy minden évben, amióta eszmélek. A nap hétágra süt itthon és ott is, így tájékoztattak a rokonok. Nekem meg nem volt szívem elsomorítani őket, hogy már nem sokáig lesz szép idő, csak addig, amíg oda nem érek. Mert titokban elárulom, én vagyok az igazi esőember, azaz esőasszony, aki évről évre, alighogy megérkezem, kiadós esőre buzdítom az addig jókedvűen szemlélődő, bércek fölött szeliden legelésző báránylelkűket. No, mindegy, ez így van és már soha nem lesz másként! Tehát, felesleges ágálni ellene.

A szikrázó nap az autót szélvédő üvegén át incselkedve készíttette hunyorgásra a szemünket és a rokon férfi, miközben buzgó figyelemmel tekerte a kormányt a hegyeket kerülgető, élesen kanyargó úton, kötekedve mondta: azért neked sem lehet mindig igazad, látod, milyen ragyogó idővel vár rád a kedvenc városod? Sehol egyetlen felhő, még mutatóban se, remélem, csakis nyári ruhákat hoztál magaddal... És tényleg igaz volt. Ritkán látni arrafelé olyan áttetsző kék eget, szép nyári időt, mint ezen a júliusi napon. Sajnos, az ámuldozásom nagyon rövid ideig tartott. Csak addig, amíg a városszéli kis temetőnél meg nem álltunk, hogy az itt nyugvó, engem türelmesen váró, egykor hozzám nagyon közel álló rokonok sírjára lerakjam a kegyelet virágait. Szerettem volna kicsit elbeszélgetni elhunyt őseimmel, eláldogálni a fejfájuknál, de honnan-honnan nem, váratlanul akkora eső zúdult a nyakunkba az előbb még felhőtlenül tündöklő kék égből, hogy az még számomra is kész csoda volt, így nagyon rövidre sikeredett a temetői látogatásom. Majd újra eljövök,

ígertem, miközben szaporán kapkodtam a lábam, hogy elérjek az autóhoz, mielőtt bőrig ázom. Ez nem is volt olyan egyszerű dolog, mivel a nagy fűben igencsak ügyetlenül bukácsoltam. Éppen temettek és a koporsót hozó, szembe jövő gyászolókattal kellett kikerülnöm, nem fértünk egymás mellett a keskeny betonúton. Így aztán nekem jutott a lucskos, térdigérő, lekaszálatlan sarjú. Jaj, ismertem, villant át agyamon a felismerés, ahogy elolvastam a koporsón az elhunyt nevét.

Láttad, hogy ismét egy ötvenes magyar férfi halt meg... A héten már ő a harmadik, mondta Dezső rokon szomorúan. Aztán felvidulva hozzátette: jó hogy mi már túlhaladtuk ezt a kort, lehet ezért élünk: kapunk még haladékat.

A házukhoz érve, az út túlsó felén rohanó Tisza csacsogva köszöntött, az előbbi felhőszakadásnak nyoma sem látszott rajta. Feljebb, a völgyekben, a folyó felső folyásánál biztosan nem esett. Ez a zuhé csak nekem szólt, a mihezértás végett. Ezen derült Dezső felesége is, amíg a még mindig szaporán hulldogáló eső elől beteretelt minket a házba. No, lesz öröme Gyuszikának, hogy végre megjöttél! Már reggeltől vár, folyton átszaladgál hozzánk érdeklődni, hogy itt vagy-e már?

Akit vendéglátóm emlegetett, a két házzal odébb lakó testvérének a kisfia. Örökre fogadták a húga meg a férje a gyermeket, amikor rájöttek, hogy hiába várják a gyermekáldást. Évek hosszú során gyözködtem őket, amíg végre kötélnek álltak. Ma már belátják, hogy sokáig vártak. Hamarabb kellett volna, jóval fiatalabb korban, de hát így alakult. Én kislányt képzeltem el melléjük. Ám az asszony, ahogy először meglátta az árvaházban, a közös járókában, a többi, tíz-tizenkét gyermekkel együtt összezárt, fejlődésében visszamaradt, sápadt, vézna, héthónapos korára még ülni sem tudó kisfiút, azonnal beleszeretett. Csak ez a gyermek kellett, őt választotta. Úgy érezte, neki teremtetten az Isten. Talán a baba szeme tette, az fogta meg ennyire. Annak a két, értelemről csillogó, mélyfekete madárszemnek

a szomorú tekintete, amelyből süttött az élni akarás.

Nagyon nehéz évek következtek. A gyerek nemcsak testileg volt fejletlen, visszamaradt, hanem lelkiileg is sérült volt. Az árvaházban eltöltött idő rányomta a bélyegét a személyiségére. Vagy ki tudja, talán ilyennek született. Erre utalt a kezelhetetlensége, az idegen arcoktól való féltelme, az anyjától elmaradt, utcára került kicsi állatot idéző, nyüszítő, vinnyogó és szünni nem akaró sírása, no meg az évekig tartó, zaklatott éjszakai aligalvása. Csak az anya mérhetetlen szeretetének, az apa türelmének, a nagymama odaadó gondoskodásának és mindnyájuk hitének köszönhető, hogy a család nem futamodott meg a rájuk szakadt nehézség elől. A fiúcska nagyon lassan, sok vitaminnal, szakszerű ápolásnak, kicsiteste masszírozásának köszönhetően erősödött meg annyira, hogy egyéves korában fel tudott ülni. Megrendítő volt látni feszült, komoly arcocskáját, amint a kocsiában ülve, senkire egyetlen pillantást sem vetve, hosszú időn át előre-hátra hintáztatta magát. Mint ha nem élő ember, hanem egy kulccsal felhúzott, mechanikus játékbaba lett volna. Talán ezzel pótolta a szerető anyai ringatást, amiben soha nem volt része, ami a születése után kimaradt az életéből. De az is lehet, hogy az anyaméhben eltöltött, számára egykor a biztonságot jelentő idők emlékét idézte fel magában így, ilyen önringatással. Ez olyan talány, amire eddig még senki nem találta meg a választ.

Amikor járnai kezdett, akkor lett igazán nehéz a vele való élet. Hiányzott belőle a veszélyérzet, nem fogadta el, hogy van, amit nem szabad csinálni, mert azzal magának, vagy másnak fájdalmat okozhat. Még ma is a fülembe cseng azoknak a vak dühből fakadó koppanásoknak a hangja, ahogya fejét kíméletlenül és ütemesen a falba veri, mert valamit megtiltottak neki. Iszonyatos csakazértis, kegyetlen rombolási vágy és hihetetlen dac ágaskodott benne. Követhetetlenek és teljesen kiszámíthatatlanok voltak a hangulatváltozásai. A környezetét állandó félelemben tartotta a nyaktörő, életveszélyes ugrásaival: kerítésről, farakásról, ól tetejéről, bárhol, ahová si-

került felkapaszkodnia. Mindenki számára farszót volt a folytonos nyüzsgése, az állandó szereplési kényszere, az ijesztő és nem várt hisztérikus viselkedése, kezének irányíthatatlan csapkodása.

Az anya sokáig nem dolgozott, otthon volt Gyuszival és vállvetve az apával igyekezett nevelni a gyermeket, nyesegetni a rossz tulajdonságait, a világ számára elfogadhatóvá tenni a kisfiút. Több-kevesebb sikerrel... Sokszor befáradtak a néha teljesen meddőnek tűnő küzdelemben.

Főleg az apát viselte meg a gyermek kezelhetetlensége. Művészemberként hiányolta az addig megszokott életforma békés nyugalma. Lelkét kínozták az alkotás utáni vágy, szenvedett az állandó gondok, a szokatlan felelősség miatt. Nehezen viselte az egyre ritkábban rátaláló ihletnek a hiányát, no meg annak a felemelő öröme az érzését, ami a jól sikerült művek megszületését követi. Ha időnként meg is fogott benne egy-egy inspiráló téma ötlete, a zaklatott körülmények miatt soha nem sikerült úgy lefesteni, vászonra vinni, hogy azt tükrözze vissza, amit ő megálmodott. Ez kedvetlenné, csalódottá tette és mindinkább érezte vele a vállára nehezedő évek súlyát. Mégsem panaszkodott soha. Úgy szeretete a gyermeket, mintha sajátja lenne, olyannak fogadta el, amilyen, és a Gyuszt elítélő, a környezetükben is elhangzó bántó szavakat mindig határozottan visszautasította. Aztán óvodába adták a fiút. Ott derült ki, mennyire nehezen, vagy még inkább sehogy sem illeszkedik be a gyerek a közösségbe. Minden oldalról zúdult rájuk a panaszáradat, rengeteg kritikát kellett elviselniük a nevelőktől, s még többet a gyerekek szüleitől. Ekkorgondoltak először arra, hogy ideje lenne a fiúval pszichológushoz fordulni.

A gyermek hiperaktív – hangzott el az orvosi vélemény. Génhiba, születési rendellenesség, vagy ki tudja... Sok oka lehet... Talán kinővi. Ha jó pedagógus kezébe kerül, ha a szülei továbbra is mindent megtesznek a nevelése érdekében, sokban változhat a fiú viselkedése. Bizzanak, a gyerek nagyon jó eszű, hihetetlenül okos. Egyszerűen türelmet, sok-sok türelmet kíván. Mert azt tudja, hogy

Weinrauch Katalin

Rahói vadvirágok

■ szeretetben nincs hiány.

Hagyják őt mozogni, amennyit lehet. Fárasztó, erős mozgással járó sportra kell fogni. Szabad teret engedni a benne lévő, felgyülemlett energiának. Csak ezzel lehet lekötöni a bensejében felhalmozódott indulatokat. No meg szép szóval. Egyéb orvosság nincs a betegségére. Igen, tudja, mondta a pszichológus, fogadott gyermek. De sajnos arra sincs garancia, hogy az édes, vér szerinti minden esetben egészségesnek születik...

Az orvosnő szomorúan sóhajtott: talán ez a betegség még inkább elfogadható az emberek számára és könnyebben elnézik a vele járó szokatlan viselkedést, mint például az autistáknál. Tudják, az én kislányom, akit én születtem, most tizenegy éves és autista. Higgyékel, közelről ismerem a problémát, tapasztalatból beszélek. Nos, reménykedjünk!

Azóta négy év telt el. És engem most szívrepesve vár Gyuszi, aki időközben elvégezte az általános iskola második osztályát, s az elmúlt évek alatt sokat változott. Nézd – mutatja a bizonyítványát –, látod, kitűnő voltam. Dicsérő oklevelet is kaptam, bizony! Szerencsénk van – nézi boldogan a nyakamba csimpaszkodó kisfiút az anyja –, kiváló pedagógus a tanító-nője! Pici szégyenkező mosollyal teszi hozzá: ha tudnád, mi mindent elnéz ennek a gyerekeknek és mekkora türelme van hozzá, hihetetlen! Másnál biztosan kivérné a biztosítékot, amiket Gyuszi tesz, vagy mond neki, néha még most is...

– No, aztán miket mondasz a tanító néninek, te kis lóköttő? Lóköttő, ez jó, ezt a szót nem ismerem, elmondod? Elén, no, figyelj! Röviden elmagyarázom a szó értelmét, és ő csattanós puszi-val jutalmaz érte. Köszönöm, de tudod, ezt még nem mondták a tévében.

Gyuszi a hegyek között élő azon kevés magyarok közé tartozik –, sajnos, már családomon belül is –, aki helyesen, akcentus nélkül beszél magyarul. Pici korától úgy nevelték, hogy apjával, aki ruszin, ukránul beszél, a nagymamával, az anyjával meg csak magyarul. Félttem, hogy ha ukrán iskolába kerül, csupa ru-

szin gyerek közé, majd nem fogja ilyen szépen beszélni a nyelvet és most meglepetten és nagy meglepődéssel hallgattam a szavait. Anyja észrevette a csodálkozásomat: Gyuszi a Duna TV-t szereti nézni leginkább, sőt, már egyedül át tudja kódolni, amikor megváltoztatják a frekvenciáját, ezért beszél ilyen tökéletesen magyarul... Jóízűen felkacag: képzeld, sétáltunk hármasban és a gyerek hozzám magyarul, az apjához ukránul szólt. Egy ismerősnek feltűnt ez a két nyelvű beszélgetés és megkérdezte Gyuszitól: ha neked az apukád ukrán, az anyukád meg magyar, akkor te ki vagy? Hát ki lennék, én vagyok a tolmács, válaszolta a gyerek.

– Ez igen, jól feleltél, gratulálok, te fiú! De azt még mindig nem tudom, mit mondtál a tanító néninek...

– Elmondom, de akkor olvasol nekem a te könyvedből verset, meg találós kérdést is, igaz? És fogunk olyan érdekeset játszani a szavakkal, ahogy szoktunk... Ugye, tudod, mit szeretnék, Szívecském?!

Ha ezt a Szívecském megszólítást hallom, mindig elolvadok, és ő ezt tudja. Egyszer megkérdeztem tőle, mivel érdemeltem ki a különleges nevet? Téged beírtalak a szívembe, neked ott van a helyed, ahogy anyának és apának. De én még gyerek vagyok, a szívem is kicsi, csak olyan szívecske, no és annak egyik csücske te vagy, ezért hívlak Szívecskémnek – jött kapásból a magyarázata.

... A gyermek páros lábán szökellve, majd füllábon ugrálva, két karját szétárva maga körül pörög. Aztán hirtelen lecövekel és már álló helyzetből, egy szöcske könnyedségével felpattan a konyhaszékre, ahonnan szemmel láthatóan az asztal tetejét méregeti, miközben folyamatosan beszél, sorolja a kívánságát, itt-ott megszakítva fültépő sikkantásokkal.

– Stop, Pörgettyű, megállás! Ha így folytatod, már itt sem vagyok! Emlékszel, ugye, hogy fáj a fülem, ezért nem viselem el a lármát, az éles hangokat?

– Emlékszem, Szívecském, szeretlek, Szívecském!

– Tudom, bólintok komolyan, – én is szeretlek. Éppen

ezért kérlek, hagyd abba a hangozkodást, és amennyiben nem esik nehezedre, ezt az eszeveszett ugrálást is, hogy itt maradjassak veled. Tudniillik, én egy kisfiúval szeretnék beszélgetni, nem pedig egy visítózó, kerge birkával keresztezett szöcskével.

– Rendben van – csillapodik le a gyermek. – Te olyan vicceseket mondasz, hogy muszáj rád figyelni. S azzal az ölembe telepszik.

– Szóval, azt akarod hallani, mi történt az osztályban, az utolsó tanítási napon. Nos, az úgy volt, hogy a tanító néni azt mondta nekem, persze ukránul: Gyuszi, gyere ki a táblához! Azt válaszoltam: nem megyek! De miért nem? Azért, mert én nem Gyuszi, hanem Gyuszi vagyok! Erre így szólt: Gyuszi, légy szíves, gyere ki a táblához. Én pedig azt feleltem: na, ez már más! És akkor kimentem, ahogy kérte – fejezte be elégedetten.

– Aha, nagyon érdekes történet – bólogattam. – Csupán egyetlen icipici szépséghibája van.

Gyuszi gyanakodva kérdezte: – No és mi az?

– Hogy is hívják a te tanítót?

– Anná Mihájlovná, így kell szólítani.

– Látod, itt van a hiba! Mert ha te azt akarod, hogy ő tégedet Gyuszikázzon, akkor neked őt úgy kell szólítani, hogy Ánocska Mihájlovná, világos?

– Ez hülyeség! – ráncolta össze a fiú a homlokát.

– Az – hagytam helyben. – Meg az is, hogy egy fiút, aki ösztől már harmadikos lesz, Gyuszikázzanak. Mert, ha nem így történik, akkor az a kisfiú nem fogad szót, sőt, felesel is a tanítójával.

– De akkor hogy szólítsd engem?

– Mondjuk, Gyulának. Tudod, az ősmagyaroknál a Gyula nem név volt, hanem egy nagyon komoly méltóság. Bizony, a gyulák egy nemzetségnek a vezérei voltak. Ugyanúgy, mint a zoltánok, amiből később szintén keresztnev lett. Látod, ilyen történelmi neved van, amire büszkének kell lenned és örülni, hogy te viselheted!

– Szívecském, imádlak! Én mártól Gyula vagyok és ígérem, nem feleselek! Így már jó? Jí-hí-hí... szája elé kapva a kezét hirtelen elhallgatott, aztán hozzám simulva, kedveskedve mondta: még gyakorolnom

kell, hogy csendben legyek, ha te nálunk vagy...

– Máskor is, mert azt anya és apa sem bánná!

– Majd igyekszem – csillantja rám gyönyörű bogárszemét. – De most már mondjál nekem egy találós kérdést, kérlek!

– Van egy új állatos találós versem, azt fogom elmondani, de figyelj, mert számolni kell. Lehet, egy kicsit nehéz lesz neked. Sok iskolába, könyvtárba meghívtak mostanában és ahol elmondtam, még a nagyobb gyerekek is nehezen birkóztak meg vele.

– Nem baj, én szeretném hallani.

És a gyerek hiba nélkül, azonnal megválaszolta azt a számokkal teli találós verset, amit a sokkal idősebb gyerekek is csak hosszas gondolkodás után, ám többnyire hibásan tudtak kiszámolni... Ragyogott a szeme, amikor megdicsértem, aztán szelíden megkérdezte:

– Írnál nekem most egy verset, csak énnekem, a Gyulának?

– Parancsszóra nem tudok, Gyuszikám, de egyszer majd írok, rendben?

– Jó, és akkor adsz majd nekem autogramot is, igaz?

– Te tudod, mi az autogram?

– Hogyne, leírod a nevedet, meg azt is, hogy nekem írtad!

... Vajon hány nyolcéves gyermek tudná ilyen pontosan megfogalmazni a saját kezű aláírást, morfondírozta magamban, miközben elbúcsúztam tőlük.

Az utcaajtóig kísért a hangja:

– Szívecském, holnap is várlak, nagyon várlak, ugye, jössz? Reggel gyere!

Késő délután kerültem haza és már a kanyarból láttam a kerítés tetejéről az utcára kihajló vékonyka kis alakot. Úgy repült felém, hogy a lába alig érintette az utat. Lehajoltam hozzá és megpuszítottam.

– Te cigiztél! – nézett rám megrovón. – Az árt az egészségnél és bűdös is, érzem a szagát!

– Mi tagadás – válaszoltam –, igazad van! Bár, mondjuk én is érzem a szagodat, és az sem kimondottan ibolyaillat! Gondolom, hagymát ettél. Szóval, egyegy. Talán az lenne a megoldás, folytattam, ha én is ennék hagymát. Gyuszi elfintorította az arcát: akkor viszont nekem meg rá kéne gyújtani egy cigire. No, mit szólsz? Hogy tényleg úgy legyen, ahogy mondd: egy-egy. Elképedt arcomat

Weinrauch Katalin

Rahói vadvirágok

■ látva csilingelő gyerekhangján felkacagott: hát nincs igazam? De azért ne félj, én nem fogok cigarettázni! ...Hol voltál olyan sokáig?

– Fenn a Borkúton. Csak üldögéltem és gyönyörködtem a csodálatos tájban. Szeretem a hegyeket, órákig el tudom nézegetni az égig érő bérceket és a völgyek mélyén felcsillanó ezüst szalagot, a Tiszát. Szeretem figyelni a napon sütőkéző apró gyököket, hallgatni a csendet és a vadvirágokon lakmározó szorgalmas méhek zümmögését. Képzeld, hanyatt feküdtem a fűben és meglestem az ég magasán keringő ölyveket, megcsodáltam, amikor összecusokott szárnyal, kőként zuhantak le kiszemelt áldozatukra és...

– Te ezt most írtad, ez igazi mese? Nagyon szép, mondjad még! Zavartan néztem a gyerekekre: én csupán azt mondtam el, amit láttam... A gyermek öregeesen bólogatott: apu meg lefesti vászonra, ő úgy tudja elmondani. Csak nem mindig van ideje festeni, miattam. Gyere, anya készített uzsonnát, még hagymát is ehetsz, Szivecském!

– Gyuszikám, hadd beszélgessek pár szót a vendéggel – kérte anyja a gyermeket, amikor asztalhoz ültünk.

– Utána elolvasom a verset, amit neked írtam – tettem hozzá.

A kisfiú a szemembe nézett és váratlanul megkérdezte:

– Mondd, te vagy az én anyukám?

Döbbenetemet legyűrve higgadtan válaszoltam:

– Nem, természetesen nem én vagyok az, a te anyukád itt ül...

– Igen, de ő nem az igazi...

Várakozva nézett a szemembe, mintha vizsgáztatna. Vállalt vontam:

– Attól függ, mit értesz az alatt, hogy igazi. Szerintem az az igazi anya, aki felneveli, szívből szereti a gyermekét, akinek a gyermek először mondja: mama. Aki megtanítja beszélni, járni, aki zokszó nélkül ül a beteg kisfia ágya mellett éjszakáról éjszakára, mégsem panaszkodik soha, aki megbocsátja a gyermekének, ha rosszkodik és büszke rá, amikor megdicsérik... Igen ő az igazi anya, akit nagyon, nagyon kell szeretni! Megérted? Mert az, aki kilenc hónapig otthont adott egy pici magzatnak a pocakjában,

aztán amikor a világra jött, a sorsára hagyta, az bizony nem igazi anya. Őt úgy hívják, szülőanya. Azt a nőt meg, aki azt az árva kisbabát hazavitte, a szívébe fogadta és az életét is odaadná, hogy megvédje minden bajtól, rossztól, nos, ő az édesanya.

A kisfiú csendesen mondta:

– Értem. Éstudtam, hogy nem fogsz mellébeszélni, hazudni. – Aztán csibészes mosollyal hozzátette: – Csaktudod, amit mondtál, tőled akartam hallani! Én nagyon szeretem az anyukámat, meg az apukámat. Amúgy szép a vers, majd megtanulom, köszönöm az autogramot!

Az asztalon nagy robajjal elindultak az edények a váratlan lökéstől, ahogy a gyermek kúrta maga alól a széket és kézenállva kitáncolt az asztal mögül. Majd csak kinn visítok, intett felém, és kivágtatott az udvarra. Szaggatott, rikoltozó kiáltóása még így is sokáig visszhangzott a fülemben.

– Köszönöm – nézett rám az anyja. – Megmondtuk neki, hogy ne mástól hallja meg. Már félve tudja. Azóta most beszélt róla először.

Aznap este, amikor lefeküdtem, nem tudtam eldönteni, hogy elalvás előtt a nap melyik emlékét dédelgessem még tovább a gondolataimban: a szívemnek oly kedves táj kivétele természetes szépségét, vagy ennek a furcsa kettősséggel megáldott-megvert kisfiúnak a meglepően érett intelligenciáját, nehezen elviselhető szélsőséges megnyilvánulásait.

– Virasztóbakell mennem. A városban ismét meghalt egy ötvenvalahány éves magyar férfi, méghozzárokon. Nem jön-e el velem? – kérte Gyuszi anyukája, ahogy másnap este felé, a szokott időben megjelent náluk. – Ha a férjemmel megyünk, akkor Gyuszi is magunkkal kellene vinni. Márpedig ott csak zavart keltene a viselkedésével, hiszen tudod. Sőt, hajtva tette hozzá: – Azt meg végképp nem tudom, holnap hogyan oldjuk meg. Mert a temetésre már tényleg úgy illik, hogy az urammal együtt menjünk, de hová tegyem addig a gyereket? Ott igazán nem szalagálhatok utána és nem csitíthatom állandóan...

– Anyúúú, nem akarom, hogy őt hívjad magaddal! Azt akarom, hogy velem maradjon – mondta szinte kiabálva a kisfiú és erősen átkarolta a derekamat. Lehajoltam hozzá:

– Gyuszi, van egy remek ötletem. Hallgasd meg, és mondd meg, te mit szólnál hozzá! Tehát én most elkísérem anyát, mert azt a bácsit én is ismertem és illik elbúcsúzni tőle. De a temetésére már nem megyek el, hiszen nem rokonom. Viszont holnap, kora délután eljövök érted, és elmegyünk kirándulni a Visinszkibe. De csupán egyetlen esetben – emeltem föl szigorúan az ujjamat.

– Mondjad, Szivecském!...

– Szóval, úgy gondoltam, holnap te is elmegy anyával és apával a Józsi bácsi temetésére, ahol olyan jól fogsz viselkedni, mint egy földreszállt angyal. Szép csendesen álldógalsz, nem kérdezősködsz, nem rohangalsz, nem rikoltasz, nem ugarsz, és senkinek nem ráncigálsz a ruháját. Ha anyáék egyetlen szóval sem fognak panaszkodni rád, és az idegenektől sem hallok rólad rosszat, akkor jöhet a kirándulás. Csak mi, ketten! Mit szólnál hozzá?

– Jó, rendben, megígérem! Tudom, te nem csapsz be...

– Remélem, te sem csapsz be, kezeld rá!

Anyja, apja nem hittek a fülüknek:

– Jól meggondoltad, tényleg elindulsz vele, elviszed magaddal? Igaz, hogy nagyon szeret kirándulni... És ha nem fogad szót? Ott az a meredek hegyoldal, lenn a mélyben a sziklák között a gyorsan rohanó patak...

– Szivecském, szót fogadok, higgy nekem! – nézett rám könnyöröge a gyerek.

– Hiszek, Gyulám!

– Képzeld – újságolta a temetést követően büszkén az anyja –, a fiam nagyon rendesen viselkedett. Pisszenés nélkül, türelmesen végigállta a szertartást, egyszer sem kellett rászólnom!

– Én nem akarok meghalni, nem akarom, hogy beássonak a földre! Nem akarok nem lenni – ragadta meg könnyes szemmel a kisfiú a kezemet. – Nagymamát miért kellett eltemetni, amikor ő úgy szeretett engem? Mondd, miért kell meghalni az embereknek?

Hangjában olyan kétségbeesett félelem bujkált, ami szí-

ven ütött. A gyerekek nagyon tudnak rettegni a haláltól.

– Gyuszikám, aki megszületik, annak egyszer meg is kell halnia. Így teremtette meg Isten az embereket. És ez így van jól. Képzeld csak el, hogy ha azóta, amióta a földön emberek élnek, senki sem halt volna meg, annyi helyet nem találnánk, hogy a lábunkon megálljunk. Szorongánk egymáshoz préselődve, mint hordóban a heringek. Szóval ez így elképzelhetetlen. Amúgy meg, te, én és mindenki, aki a földre született igazán soha nem hal meg! Tudod, az emberi testet a lélek ereje élteti. Az erő pedig nem vész el, ezt a tudomány már réges-régen bebizonyította. Csak átalakul. A test az romlandó, elkopik, elhasználódik, de a benne lévő lélek örök és halhatatlan!

– Ezt úgy mondd el nekem, hogy én is megértsem – kérte a gyerekek.

– Jó, akkor figyelj! Nos, mondjuk, van a szobában egy porcelán váza, amiben szép virágok szoktak állni. Csakhogy éltető, friss víznélkül hamar elhervadnak, ezért anya azt mondja: Gyuszi, vidd ki a vázát az udvarra és a csapból engedj bele tiszta kútvizet. De óvatosan fogjad, mert a váza régi, meg van repedve! Amde Gyuszi mindig siet, természetesen most is. Mivel rohan, megbotlik, a vízzel teli váza megzsupsz, kiesik a kezéből, és a köveken darabokra tör. Természetesen a víz azonnal széjjelömlik belőle. Semmi baj, az égről levetető napocska addig nézi, melengeti mosolyával a vizes földet, amíg abból vízpára nem lesz. Az ég felé szálló könnyű párából felhő képződik, abból pedig eső lesz, vagyis ismét vízt. Ezt a vizet aztán beletöltjük egy új vázába és minden folytatódik tovább. Megértetted, Gyulám?

A kisfiúnak füljéért a szája: – Igen, értem! En egy új váza vagyok, amibe akkor került víz, amikor valahol éleltem eltörött egy másik váza. Most az enyém a víz, vagyis a lélek, majd utánam másvalaki lesz, de igazán soha nem halok meg! Hurrá! Köszönöm, Szivecském! Itt van a hátizsákom, anya készített szendvicset, meg van egy üveg ásványvíz is, mert az üdítőket nem szeretem... Indulhatunk?

– Hogyne, indulunk, de én szeretnék betérni a zsidó temetőbe is, ha már felkapasz- ■

Weinrauch Katalin

Rahói vadvirágok

■ kodtunk a hegyre. Nagyon szép helyen van a temető, egy picúrka völgyben és sok rendes ember pihen ott, akiket egykor ismertem, meg aztán...

– Vigyünk nekik virágot! – vág közbe a fiú – megyek és szedek a kertben.

– Nem kell virág, a zsidó hit szerint nem virágot szoktak tenni a sírokra, hanem kavicsot. Azt meg a pataknál szedhetünk bőven.

– Komolyan mondd, hogy kavicsot, vagy csak viccelsz?!

– Komolyan!

– No, de miért követ?

– Gondolkodj, próbálj egyedül rájönni.

A kisfiú összehúzza a szemöldökét és erősen koncentrálni. Szinte hallok, ahogy az agyában kattogva csikorognak a kerekék. Aztán felragyog a szeme és boldogan felnevet:

– Már tudom! Mert a virág elhervad, elrothad, a kő meg örök – vágja ki diadalmasan.

Uram Teremtőm, csak nyolc éves, és milyen logikusan gondolkodik, csodálom magamban elismerően, már ki tudja, hányadszor.

– Ennyi kavics elég lesz, igaz? Tessék, vigyed te, kérlek, mert nehéz a tarisznyám. Nem, nem fogok leszaladni a meredek parton, ne félj! Megengeded, hogy játsszak, ugráljak? Oda is fölzaladhatok, meg még arra a dombra is és viszed a zsákomat? Köszönöm, szeretlek! Jó, nem dobálok több követ, igen, értem, csak arrafelé hajthatom, ahol nem járnak... Rendben, nem tépem le a virágokat fölöslegesen, csak amikor már hazafelé indulunk. Megengeded, hogy anyukámnak szedjek egy csokrot, ő nagyon szereti a vadvirágokat, én meg őt. Ez a gomba ehető, nem mérges? Nézd, hogy hívják ott azt a madarat? Nekem köszönt? Hallod, beszélget a patak! Elmeséled, hogy miről fecces?

Rám villantja hamiskásan a szemét:

– Te tuti, hogy érted! Jó, pihenjünk meg. Igen, megmosom a kezemet, különben, hogy fognám meg a kenyeret? Itt szabad kiabálnom? Klassz! Nem, mégsem! Azt hiszem, most nincs hozzá kedvem. Igen, összetöröm a csendet... Tőled tudom, egy versedben olvasta anya. Jaj, Szívecském, milyen jó, hogy elhoztál magaddal! Itt van a zsidó temető? Ki tudta nyitni az ajtót? Jó, majd itt megvárlak. Nem, nem megyek be. Azért, mert én nem akarok kavicsot tenni a sírokra.

– Megkérdezhetem, hogy miért nem?

– Mert haragszom rájuk! A zsidók ölték meg Jézust.

– Aha, valóban. Bár, akik itt nyugsznak, azoknak semmi közük nincs Jézus halálához, ezt elhiheted nekem. Az kétezer évvel ezelőtt történt.

– De akkor is,ők, a zsidók tették! A bibliából tudom... Azért, mert keresztény volt.

– Nos, Gyuszikám, elárulok neked valamit, amit úgy tűnik, te még nem tudsz. Jézus maga is zsidó volt. Egészen harminc éves

koráig. Akkor keresztelkedett meg és lett keresztény.

– Nem mondd! Ez igaz? Hát persze, hogy igaz, hiszen te nem szoktál hazudni... De akkor miért kellett őt megölni?

– Tudod, minden nép történelmében voltak olyan események, amelyeket utólag nehéz elfogadni, megmagyarázni. Az évezredek folyamán ölték meg magyarok magyarokat, ukránok ukránokat, angolok angolokat és így tovább. Sajnos, ami megtörtént, azon nem lehet változtatni. A történelmet sem megmásítani, sem átírni nem lehet, akár tetszik, akár nem. Egyszerűen csak tudomásul kell venni és kész! Esetleg okulni belőle, hogy mit nem szabad cselekedni. De ez eddig még nemigen fordult elő. Sajnos! Ám a jelenben felelősségre vonni bárkit is azért a bűnös cselekedetért, amelyet az ősei, vagyis az ő népe követett el valaki ellen a történelem folyamán, mondjuk, úgy két évezreddel ezelőtt, hát ez a világ legnagyobb butasága! Ezt a felnöttek világában leginkább a félművelt, saját érdekeiket féltő, gonosz, semmirevaló emberek képesek megtenni. Steszik is olyankor, amikor a hatalom tenyerében valamiért ott lapul a félelem.

A kisfiú büntudatosan kérdezte:

– Te most haragszol rám?

– Nem, én csak szomorú vagyok. Rájöttem, milyen mélyen gyökerezik az emberek közötti ellentét, s ennek a hibás meglátása milyen jó talaja a rasszizmusnak...

– Ezt a rasszizét még nem hallottam, nem tudom, hogy micsoda. De a többit megértettem.

Komolyan a szemembe néz:

– Nem felejttem el, amit mondtál. Kérek kavicsot! Menjünk és tegyük rá őket a meghalt ismerőseidnek a sírjára, akik mostantól az én ismerőseim is. Muszáj neked holnap hazautazni, nem tudnál még maradni? Soha... mindig...

A völgy túlsó oldalán a fenyők lassan magukra vonták az alkonyi puha, koromfoltos takaróját. Az éjszakai csendnek szállást készít, halkan fecserésző hegyi patak altatódal dúdolgatva mosogatta a lábait a mellette szaladó, magukat a víz tükrébe nézegető méregzöld páfrányoknak. Aztán a játékos, szökellve ugráló tarajos fodrok kinyargaltak a partra, ezüstösre festették az ott heverő lapos kavicsokat és vízpermetet szórtak egy mohos kővön üldögélő kismadár tarka tollruhájára. Mi Gyuszival szótlanul, kéz a kézben, szívünkben nagy-nagy békeséggel ballagtunk le a hegyről a júliusi majdnemestében. Miközben az égen felragyogtak az első csillagok, én néma imát küldtem az ég felé ezért a kisfiúért és azokért az emberekért, akik magukénak vallva, mindent vállalva, igaz szeretetben nevelik fel őt. Meg a magukra hagyott, világszerte kallódó sok-sok árvaért is, akiknek nem adatott meg az ilyen sors. Szám széléről csak a magam számára hallható suttozással szakadt le egy rendhagyó hálaima a mai kirándulásért, a gyermekkel eltöltött órákért és egy könnyőző fohász a Mi Atyánkhoz az eljövendő évekért, a számunkra kijelölt életútért.

FÜZESI MAGDA VERSEI

Hegyhimnusz

Lábad előtt leborulok,
szépséges fényű Mátra,
aki fölneveled
a napszemű margarétát
és a hulló makknak
patakod kövei között
vetsz puha ágat.

Bocsásd meg,
hogy összetapostam
belső szobáid avarszőnyegét,
hiszen rajta ragyog
Istennek soha nem múló,
Teremtő hatalma.

Öklóga

A tölgyfa törzse térdig gabonában,
Virágos réten fénybogár szalad,
Harmatcsepp billeg áldott mezők szirmán,
Tükröt mutat a béka-úsztató,
Fákon tarkulnak kedves madarak.
Tömény idill: így festjük le a tájat,
Ide még jobbra lomha birkanyáj.

Ne ébressz fel, mert holnapig még várhat
Az Esti kérdés és Babits Mihály...

Ballada

-vadunk, -vadunk,
elhervadunk,
temetőben porrá válunk,
szél fújja pántlikáját...

Pántlika, párta,
hová sietsz, mátká?

Kihalok a szótáradból,
követem a harangokat,
megkeresem anyanyelvünk
didergő testét,
ráteritem takarómat,
hogy ne fázzon
a nagy idegenben.

Fortunáta

a hajléktalan nőnek
két paplanja van
a múlt télen
megfagyott a társa
este
amikor a híd alatt
állig betakarózik
még érzi az ember
különös
fanyar szagát
ordítana
mint a kutyák a teliholdra
elálmosodik
hallja a villamos robogását
reggel van
jön a rendőr
de a két paplan
az övé

Az irodalomtörténetíró stratégiája

– KISS FERENC RÖL –

Kiss Ferenc egy súlyos betegség, mondhatnám: baleset következtében igen korán zárta le tudományos pályáját – balesete és távozása között még hosszú éveket kellett eltöltenie azzal a lelket felörlő küzdelemmel, amelyet váratlan agyvérzése okozott. Eredményei persze így is maradandóak és jelentékenyek, ahogy mondani szokás: megkerülhetetlenek. Mint huszadik századi irodalmunk tudós történetírója, mint nagy magyar versek érzékeny elemzője, mint az irodalmi élet fáradhatatlan harcosa már régen beírta nevét a magyar művelődés történetébe, s munkásságát nemcsak Budapesten, Debrecenben és Szegeden, hanem Szabadkán és Újvidéken, Kolozsvárott és Pozsonyban, mi több, Párizsban és New Yorkban és persze szülőföldjén: Kárpátalján is számon tartották, mindenütt, ahol a magyar szónak és írásnak jelentősége és becsülete van.

Talán szabad egy pillantást vetni arra az életútra és tudósi pályára, amely hosszú évtizedeken keresztül olyan töretlenül alakult. A kiváló irodalomtudós az Ugocsa megyei Tiszapéterfalván született, szülőfaluja a trianoni kényszerszek után Csehszlovákia, 1944 után pedig a két évtizede a szemünk előtt összeomlott szovjet birodalom keretében tartozott. Családja maga is megszenvedte a sztálinista önkény éveit. Nagybátyja a kényszermunkatáborban halt meg, édesapja is lágerbe került. Beregszászon és Szatmárnémetiben járt gimnáziumba, a Debreceni Református Kollégiumban érettségizett. Szűkebb szülőföldjéhez mindig hű maradt: magam is emlékszem, milyen várakozással, egyszersmind örömmel utazott haza, Ugocsába, midőn már gyakrabban megehetette (mert hosszú időn át a hazalátogatás élményétől is megfosztotta a szülőföldjén be rendezkedett önkény).

Van a másik ugocsainak, Lator Lászlónak egy szép – és Kiss Ferencnek ajánlott – verse, a *Határon*. Ennek zárósorai az elvándoroltak érzelmének és identitásának örökös kétarcúságáról – a kiválásról és a hűségéről – beszélnek: „úgy érzi most kiválik /s alakot ölt és tündökölvé/ megáll és így áll mindhalálig /s leborul a hazai földre”.

Kiss Ferenc a debreceni egyetem bölcsészkarán végezte tanulmányait, Barta János kedves tanítványa volt, nemcsak irodalomelméleti iskolázottságot és a műelemzés fortélyait tanulta tőle, hanem tudományos fegyelmet, szellemi igényességet is. Nagyszerű iskola volt akkor a debreceni irodalomtörténeti tanszék: egyszerre kaptak ott eligazítást irodalomtörténeti és irodalomelméleti stúdiumokból a hallgatók, egyszersmind arra nevelték őket tanáraik (Barta János mellett Julow Viktor, Koczogh Ákos és a többiek), hogy az irodalomtörténet-írást úgy értelmezzék, mint a nemzeti hagyomány, a szellem és az identitás letéteményesét. Így történt ez az ifjú Kiss Ferenc esetében is, aki már diákkorában feltűnt Kosztolányi műve-

iről írott tanulmányaival. Magam is emlékszem arra, még kezdő egyetemi hallgató koromból, hogy egy országos tudományos diákköri konferencián Kiss Ferenc Kosztolányiról tartott előadása vitte el a pálmát, az ifjú előadó neve ekkor vált ismertté a tudományos élet berkeiben.

Kiss Ferenc emléktáblája Tiszapéterfalván

Természetesnek tetszett, hogy államvizsgája után az egyetemen kapott állást, tanára mellett demonstrátor lett. Igaz, nem sokáig dolgozhatott. Közbejötték 1956 őszének viharos eseményei, és a nemzeti függetlenség hagyományain nevelkedett – történelmi kudarccal vidékről érkező – fiatalember őszinte hittel vetette bele magát a magyar forradalom mozgalmas világába. Mindez, oly sok kutatóhoz vagy tanárhoz hasonlóan, az ő pályáján is törést okozott: letartóztatták, nyolc hónapot töltött börtönben. Csak évek múltán kapta kézhez tanári diplomáját. A hatvanas évek elején helyezkedett el a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézetében, ahol évtizedeket töltött szorgalmas kutatómunkával. Később a szegedi Tanárképző Főiskola magyar irodalomtörténeti tanszékének vezetőjeként dolgozott. Megszerezte az irodalomtudományok kandidátusának címét, József Attila-díjat kapott, és tagja volt az írószövetség választmányának.

Igen nagy tekintélyt szerzett az irodalmi életben: pályakezdő költők és írók találták meg benne mesterüket és mentorukat. Midőn a hetvenes évek végén, a nyolcvanas évek elején ismét feltámadóban volt a szellemiség, amelyet a magyar forradalom leverése után kegyetlen eszközökkel fojtott el a kádárista hatalom, Kiss Ferenc az irodalmi élet tudományos és közéleti fórumain (a Magyar Tudományos Akadémián, a Magyar Írók Szövetségében) egyike volt azoknak, akik hiteles irányt tudtak szabni az érlelődő gondolkodásnak és a formálódó közéletnek. Szavának hitele volt, egyénisége igen nagy népszerűséget élvezett, előadásokra és vitákra hívták meg, és nemcsak azok tekintettek rá megbecsüléssel, akik a részben körülötte szerveződő „népi” tábor elkötelezettjei voltak, hanem az „urbánus” lobogók alatt gyülekező irodalmárok is. Jól emlékszem arra, hogy például milyen szerepet vállalt annak a nemzetközi nyilvánosságot is kapó tiltakozásnak a megszervezésében, amely a nyolc-

vanás évek elején néhány fiatal erdélyi író (a többi között Szöcs Géza) üldöztetése ellen lépett fel. Csak emlékeztetőül idézem fel néhány tiltakozó nevét. A nagyhatású dokumentumot olyan írók jegyezték, mint Mészöly Miklós, Konrád György, Eörsi István az egyik, Csoóri Sándor, Csúrkai István, Sánta Ferenc a másik oldalon – vagyis ekkor még egységesen lépett fel a hazai progresszió azóta többszörösen is felbomlott tábora. (A tiltakozáson egyébként ott volt olvasható az én nevem is.)

Mint említettem, Kiss Ferenc tudományos munkásságának tengelyében Kosztolányi Dezső életművének kutatása és értelmezése állott. Első könyvét – *A beérkezés küszöbén: Babits, Juhász és Kosztolányi ifjúkori barátsága* címmel – 1962-ben az Akadémiai Kiadó Irodalomtörténeti Füzetek című sorozatában jelentette meg. A Nyugat nagy költőinek ifjúságát tekintette át, legendás barátságok történetét rajzolta meg, de mindenekelőtt arról beszélt, hogy hősei hogyan készültek a később betöltendő szerepre, milyen szellemi és költői hatások érték őket, merrefelé találták meg a modern magyar líra útjait. Több kisebb-nagyobb tanulmányt közölt ezután, elsősorban Kosztolányiról, Tóth Árpádról, Juhász Gyuláról, továbbá József Attiláról, Illyésről és Radnótiáról, illetve a modern magyar költészet verstani kérdéseiről. Kéziratban maradt és máig kiadásra vár Oláh Gáborról készült munkája. A hatkötetes akadémiai irodalomtörténeti összefoglalás számára ő dolgozta ki Kosztolányi, Tóth és Juhász portréját, e tanulmányai ma is érvényesek, holott a kézikönyv nagy része mára bizony elavult.

Mindez csupán előkészület volt, új irodalomtörténet-írásunk egyik legnagyobb opuszának előmunkálata. 1979-ben – az Akadémiai Kiadó Irodalomtörténeti könyvtárában – látott napvilágot Kiss Ferenc *Az érett Kosztolányi* című monográfiája. Kosztolányi életműve sokáig az irodalomtörténet-írás „mostohagyereke” volt, többnyire csak az írók – korábban Babits Mihály, Tóth Árpád, később Illyés Gyula, Németh László és Vas István – voltak hűek hozzá, a tudomány berkeiben meg értetlenül figyelték és interpretálták egyéniségét, művészetét. Ez az áldatlan állapot csupán a hatvanas évek közepén szűnt meg, midőn Bóka László, Sötér István és Komlós Aladár tanulmányai rajzoltak új képet Kosztolányiról. Kiss Ferenc ezekre az eredményekre támaszkodhatott, mindazonáltal a saját útján haladt előre, sőt valósággal úttörő munkát végzett annak érdekében, hogy kiváló költőnk és elbeszélőnk munkásságának igaz értékei méltó helyet kapjanak az irodalomtörténet-írásban és a közműveltségben. *Az érett Kosztolányi* ennek a munkának az eléggé meg nem becsülhető eredménye, rangja és értéke olyan újabb keletű irodalomtörténeti monográfiák között jelölhető ki, mint Király István Adyról, Rába György Babitsról, Czine Mihály Móriczról, Németh G. Béla József Attiláról írott művei.

Kiss Ferenc monográfiája az írói pályakép részletekbe menő rajza, ugyan-

Az irodalomtörténetíró stratégiája

– KISS FERENC RÖL –

akkor számos kitűnő műelemzés segítségével festi meg Kosztolányi Dezső hiteles irodalomtörténeti portréját. Nem a teljes pályakép megrajzolására törekszik, hanem arra, hogy a férfikor költői, elbeszélői és esszéírói munkásságát: valóban az életmű legnagyobb értékeit mutassa be – *A szegény kisgyermek panaszaitól a Számadás klasszikus verséig*. Munkáját elfogulatlansága, egyszersmind beleérző képessége, irodalomtörténeti távlatokat felrajzoló módszere, ugyanakkor elmélyült műelemzése minősítik. Kiss Ferenc olyan képet rajzolt Kosztolányiról, amelyben egyaránt szerepet és fontosságot kapnak az életmű esztétikai folyamatai és esztétikai mozzanatai, fel tudja idézni a költő eleven alakját, és magyarázatot tud adni arra a sohasem szűnő szellemi varázslatra, amelyet Kosztolányi írásai okoznak. Azt is a monográfia értékei között kell megemlítenem, hogy szerzője mindig érthető és érzékletes nyelvezetet használ, valójában azt az esszé-nyelvet, amelynek Babits Mihály, Illyés Gyula és Németh László voltak a mesterei. Napjainkban az irodalomtörténet-írásban is szinte általánossá vált egy igen elvont, szüntelenül idegen kifejezéseket használó, alkalmanként nehezen érthető beszédmód. Nos, Kiss Ferenc monográfiája azt példázza, hogy tudományos fejtegetéseket is meg lehet fogalmazni érthetően és magyarul.

A Kosztolányi-filológia műveléséről és eredményeiről beszéltünk eddig, holott Kiss Ferenc tevékenysége ennél tágasabb és gazdagabb. Ha átlapozzuk tanulmányköteteit – 1972-ben *Művek közelről*, 1984-ben pedig *Interferenciák és „Fölrepülni rajban...”* címmel adta közre kisebb-nagyobb tanulmányait, esszéit, bírálatait –, igen gazdag érdeklődéssel találkozunk. Tanulmányok foglalkoznak Adyval, József Attilával, Radnóti Miklóssal, Illyés Gyulával, Veres Péterrel, Örkény Istvánnal, Weöres Sándorral, szép verselemzések jelölik ki a *Külvárosi éj* vagy a *Magyar táj, magyar ecsettel* című klasszikus költemények irodalomtörténeti helyét, több írás vázolja fel az irodalomtudós nemzedéktszálait – Kormos István, Lator László, Fodor András, Páskándi Géza, Somogyi Tóth Sándor – arcvonásait. Alapos elemzések értékelik a magyar irodalomtörténet-írás időálló eredményeit, így Barta János, Komlós Aladár, Király István és Gáldi László műveit. Egész tanulmánycsokor áll össze azokból az írásokból, amelyek a pályakezdő fiatalokról adnak képet. „Fölrepülni rajban” – írta Kiss Ferenc a Nagy Lászlótól származó címet ezen írásai fölé. A többi között Buda Ferenc, Ágh István, Ratkó József, Kalász László, Utassy József, Kovács István és Péntek Imre költői munkásságáról számolt be e portrévázlatokban és bírálatokban, mindig érzékeny rokonszenvvel, a fiatal irodalom megértésével és támogatásának szándékával.

A színes és gazdag tablő középpontjában két költő alakja áll: Nagy László és Csoóri Sándor. Kiss Ferenc igen korán felismerte Nagy László költészetének jelentőségét, azt a költőt látta meg benne, aki Németh László híres „bartóki szintézis”-eszméjének megfelelően a népi hagyományok „tisztá forrásából” táplálkozik, ezáltal hozva létre korszerű nagy költészetet. „Hogy e költészet egésze – írta Nagy Lászlóról szólván – mit végzett el, ilyen közelségből talán fel sem mérhető. A profán és a szakrális, a hívő és a kiábrándult szemléletformák, az ösztönösség és a tudatosság beteges polarizáltsága közepette a >barbár< és a >hellén<, az eruptív indulatok és az égre törő szellem szépségének olyan termékeny egyensúlyát valósította meg, amelynek tanulása nemcsak a költészet, de egész kultúránk szempontjából is kivételes jelentőségű. S mindezt nem az izolált ember védett terében, hanem a kor fő sodrában, az iszonyú és a gyönyörű megélt végletei között vitte és viszi véghez. A sok kórtól gyötört modern lírát Nagy László úgy oltotta rá egyelementáris létezésélmény tör-

Vári Fábán László

Világtalan csillag

Mint akit kúvik hangja hív,
mint akit bolygófény vezet,
a gyötrelmek aknamezején
beszélni tanulva lépeget,
aki már régóta nem gyerek,
csak annak láttatja magát,
merthogy egy léghuzat leverte
delelőjéről csillagát.

Az a csillag világtalan,
bujdokol maga is, nem ragyog.
Ti mutassatok jó utat,
szerelmes, nőnemű angyalok,
mert Szeged alatt a bárka vár,
s lódulna máris fölfelé
a megháborodott Tiszán. —
Csakhogy a víz az Istené!

És megfordulnak a habok.
Röptük átál Szolnokon,
örvény se tépi, nem akad el
Záhonyon túl a zátonyon.
Oly ismerős és dús a táj!
Kecsegeraj ezüstje szárnyal,
s leszáll a vacsoraidő
piruló szalonna illatával.

Péterfalván most zeng a nyár,
szomjadra forrás ad vizet,
eltitkol minden ölelést,
hallgat a Szerelemsziget.
S ha ingeden rúzsolt virít
hidd el, hogy arra sincs szavunk.
Lépj ki a partra Kiss Ferenc,
Ugocsában itthon vagyunk.

zsére, hogy ez által az emberség érvényét a kor legirgalmatlanabb kihívásaival szemben tette bizonyossá. Műve nemcsak egy magatartást hitelesít, de a magyar líra legtöbbszörre képesítő modelljét is új fénybe vonja.” Ez a meggyőződés sugárzik, *„Káromkodásból katedrális”* című tanulmányából csak úgy, mint az 1945 utáni akadémiai irodalomtörténeti összefoglalás második kötetében írott költői portréjából, vagy a *Menyegző* és a *Versben bujdosó* elemzéséből.

Amásik költő Csoóri Sándor. Hozzá Kiss Ferencet nemcsak évtizedes barátság fűzte, hanem az a felismerés is, hogy Nagy László halála után Csoóri költészete és esszéíró munkássága képviselte legérvényesebben a Nagy László által szolgált szellemi és nemzeti értékeket. Nemcsak Csoóri versvilágáról adott képet ezért, hanem értekező prózájáról is: a *Csoóri tanszéke* című nagy tanulmány arra mutatott példát, hogy miként lehet egy költő gondolkodásmódját, értékvalaszításait, eszmetereimtől tevékenységét követni. Két olyan munkája volt Kiss Ferencnek, amelynek tökéletes befejezését az 1985 nyarán váratlanul érkezett betegség akadályozta meg. Az egyik Nagy Lászlóval, a másik Csoóri Sándorral foglalkozott. A Nagy László-tanulmányok összegyűjtése 1993-ban (Püski Sándor kiadójától) történt meg, a Csoóri Sándor munkásságát bemutató könyv pedig már 1990-ben megjelent. Jótékony munka volt mind a kettő: egy túlságosan átpolitizált korban figyelmeztetett a költészetre, a szellem értékeire. Ezután még egy könyve került az olvasó kezébe: 1994-ben Debrecenben adták közre *És Szabadka...* című kötetét, ez Kosztolányival foglalkozó, nemegyszer érte perelő írásából adott közre egy kisebb gyűjteményt.

Kosztolányi és Nagy László – e kettős választás akár jelképes is lehetne: arra utal, hogy Kiss Ferenc nem irodalmi irányzatokban, hanem értékekben gondolkodott. Az irodalmat, nagy magyar hagyományok értelmezése szerint, a nemzeti élet és folytonosság tükrének, egyszersmind gondozójának tartotta, és ebben éppen úgy nélkülözhetetlennek látta a „városi” Kosztolányit, mint a „falusi” Nagy Lászlót. Ebben a tekintetben mindez, amit öröklül hagyott ránk, valójában példászerű, s arra neveli (nevelheti) a jelen irodalmi gondolkodását és életét, hogy a nemzeti hagyományokat a maguk teljességében kell birtokba venni és követni. Csoóri Sándornak van egy szép költeménye, a *Sérült vers*, mottója szerint „Kiss Ferencnek, aki agyvérzés után beszélni tanul”. Ezt a verset szeretném idézni most, végezetül: „Kosztolányi darazsa itt dülöng fejük körül [...] Mi már haltunk meg együtt. Az égből / homok hullt ránk s vad kiáltásfoszlányok / a Kárpátok fölől. De mondd azt, hogy azóta / Isten üzent s a föld apályideje lassan múlik. / Mondd azt, hogy csakazértis”. Kiss Ferenc ekkor már az egészséges beszéd-készség szomorú hiányával küszködve nézett szembe a maga végétével. Helyette most művei beszélnek, szeretném hinni: nemcsak hozzánk, barátaihoz, hanem az ifjúsághoz is.

POMOGÁTS BÉLA

Bimba, Darcsi, Ködöböcz...

(Beregi családnevek nyomában)

Minden vidéknek megvannak a jellegzetes családnevei, így a beregi tájnak is. Most ezek közül tallózgatok néhányat. Elsősorban olyanokat vizsgállok, amelyek nem szerepelnek Kázmér Miklósnak az egész magyar nyelvtérre kiterjedő családnévsztárában. A nevek egy része olyan, amelyeknek van közsői jelentése is, legfeljebb ma már mást jelentenek, mint névvé alakulásuk időpontjában. Amásik rész olyan, amelyeknek az eredetét csak hosszas kutatómunka során tudjuk feltárni. E rövid bevezetés után lássuk a neveket!

A személynevek közül hármat emelek ki. *Darcsi*: ótörök eredetű, tehát még a honfoglaló magyarok hozták magukkal, a jelentése: 'földműves'. A *Ködöböcz* nevet vagy a besenyőktől vagy a kunoktól vettük át még az Árpád-korban, a jelentése: 'aki nem őriz' (állatot), tehát úgynevezett óvónév volt. A *Szanyi* név meglehetősen elterjedt, Nagydobronyban például minden ötödik ember ezt viseli. Nem más, mint a 16. században eléggé gyakori Szaniszló név becézett formája. A Dunántúlon már Szany községből való embert jelent, az azonos alakúság ne tévesszen meg bennünket.

A névadótól való származásra, illetőleg a hozzá való tartozásra is vannak neveink: *Asszonyi*: az asszonyszónak a régiségben ez volt a jelentése: 'királyné', így a név a királyné jobbágyát vagy egyéb alkalmazottját jelölte. *Lányi*: ez nem az Asszonyi párja, hanem latin eredetű: a *lanius* 'mészáros' szó egyes szám birtokos esete, így a jelentése: 'a mészáros fia', *Baráté*: egy Barát nevű ember fia. *Móré*: nem román eredetű, hanem a Mór névből lehet levezetni: 'Mór fia'.

A foglalkozásnevek között említhetjük a következőket: *Élész* 'köszörűs, élesítő', *Kardkovács* 'kardkészítő', *Pajtás*: kissé zavarólag hathat, hogy ma is élő közszó. Csakhogy ez a névadásban nem játszott szerepet, hanem a pajta főnév képzett alakja, azaz 'pajtával rendelkező személy, csűr-bíró'. A *Prófusz* név egy ma már nem ismert, nem használt szóból ered: 'katonai börtönfelügyelő, foglár, tábori csendőr'.

Sokszor a foglalkozást nem mondják meg, hanem annak eszközével, eredményével utalnak rá: *Butella*: 'borosüveg, palack', tehát az első névviselő üveghutában dolgozott. Bereg megyében több is működött a 18. században. *Duflya*: tulajdonképpen a dupla szó alakváltozata, de Beregben a szép himzést, kivarrást jelölte, tehát a névviselő őse a ruházat díszítésével foglalkozott. Aberegi himzés fogalom volt az elmúlt századokban. Hasonló jelentésű a *Siti*, de magyaros hangzása ellenére ruszin-ukrán eredetű: 'himzett, kivarrt ruha'. Németből vették át a *Czap*(p)

nevet, amely ugyan szó szerint 'csap'-ot jelentett eredetileg, de itt a csaplárosra vonatkozik.

A helységnevi alaptagú családnevek között sok van, amely beregi falunévet takar; közülük hármat emelek ki: *Barkaszi*: a szó végi magánhangzó kiesésével keletkezett, hasonlóan jött létre a *Gerzsenyi* név is. Ma már ne keressük a térképen Gerzsenyőt. Az egykor virágzó község az 1717-es tatárjárást követően néptelenedett el, és olvadt Barkaszo határába. Mindkét név igen gyakori Kárpátalján, de még Szabolcsban is. A *Selesztai* név már nem ilyen gyakori: 'Selesztóról való'. Akad azonban olyan név is, amelyről hiányzik az -i képző: *Verbiás*. Ez egy falunak a neve a Vereckei-hágó közelében.

A tulajdonságot jelölő nevek közül több helységben ismeretes a *Bimba* családnév. Ez a ma már nem élő tájszó a vizek felszínén futkározó kis rovarra jelölte, következésképp az első névviselő gyors mozgású ember lehetett. A már 1570-ben meglevő név a *Kukri*, két eltérő tulajdonságot takar: 'görbe', illetve 'fösvény'. E csoportban sem mondják meg mindig a tulajdonságot, hanem másik szóval utalnak rá: *Gerics*: nem szláv név, hanem a gerinc szó alakváltozata, tehát az első névviselő feltűnően egyenes vagy görbe volt. A *C(z)uri* jelentése 'veréb', azaz a madár valamilyen tulajdonságára mutat rá.

Érdekes színfoltot képviselnek az úgynevezett szavajárási nevek. Ezeket a szavakat, kifejezéseket a névadó ős gyakran mondogatta: *Mondok*, *Mondi* 'mondja', szlávossá hangzásúnak látszik a *Mondik*, pedig csak a 'mondják' beregi tájszólásos alakja. Alighanem magától értetődőek a következő szavajárási nevek: *Hiszem*, *Hiába*, *Mennykő*. A *Milesz* nem a latin 'katon' jelentésű szóból alakult, hanem magyar kérdő mondatból: mi lesz?

Végezetül azokról a nevekről ejtünk néhány szót, amelyeknek nem egy, hanem több indítéka van. Közülük a legelterjedtebb a *Hadar* név. Alapja lehet ige: 'csapkod, verdes, szaporán beszél', illetve főnév, de itt már két jelentése van: 'a kasza nyelének a két fogantyú közötti része', továbbá 'a szélmalom karbantartási eszköze'. Hogy melyik lehetett a névadás indítéka, ma már nem lehet kideríteni. A *Körte* név utalhat a körtetermesztésre, -árúsításra, illetve tulajdonságra: felfelé keskenyedő fejű emberre.

Természetesen ez a közlés csak mutató az igen gazdag beregi családnév-kincsre. Igaz, igyekeztem főként olyanokat válogatni, amelyeknek a jelentése a mindennapos beszédben ma már homályban van.

MIZSER LAJOS

A kormányzó kézcsókja

Mikor hazalátogatok, mindig elmegyek Árpád-kori templomunkba háláadó istentiszteletre. Ilyenkor örömmel konstátálom, hogy él még Técsőn a régi szokás: legalább félórával a kezdés előtt, az első harangozáskor már gyűlnek a hittestvérek a cinteremben, hogy elbeszélgessenek, meghányják-vessék a világi dolgait, megbeszéljék az eltelt napok eseményeit. Ezt a szokást inkább a tisztességes korúak éltetik, talán azért, hogy kipihenjék a templomba vezető út fáradalmait, vagy talán azért, hogy „vigyék a szót”, ahogy arrafelé mondani szokás.

Általában ahhoz a lócához igyekszem, amelyen a kisváros legidősebbjei pihennek, mert nagyon érdekelnek a történeteik.

Húsvét első napján is ott voltam közöttük. Akadozva indult a beszélgetés, de egy felénk közeledő, úgy saccoltam, hetven év körüli asszony „megadta a témát”.

– Ez az Irma – nézett a nő felé a nyolcvanastapostó Béla bácsi – még úgy megy, mint ha neki csókolt volna kezét a kormányzó.

Ez a számomra addig ismeretlen szólásmondás arra késztetett, hogy rákérdezzek:

– Béla bácsi, ezt meg hogy kell érteni?

– Hát úgy, fiam, hogy kihúzza magát, peckes a járása, még a jobb kezét is előre tartja, pedig már velemmel együtt készítheti szemére a garast.

– Azt én is látom, hogy korát meghazudtolva kihúzza magát, de nem tudom, mit jelent az a mondás, hogy „mintha neki csókolt volna kezét a kormányzó”?!

– Sose hallottad még? No, akkor elmondom – mosolygott a bajusza alatt a mindenkori által tisztelt Béla bácsi. – Habár éppen a te nagyanyádról van szó. Igaz – komolyodott el –, te már nem emlékezhetsz rá, mert régen elment a jobb világba.

Arasznyi szünetet tartott, miközben a múltba révedtek szemei, majd mesélni kezdett:

– Mikor újra magyarok lettünk 39-ben, november vége felé elterjedt a hír: meglátogat bennünket Horthy Miklós, Magyarország kormányzója. Igaz, hogy nem éppen minket, mondták, hanem Körösmezőre menve áthalad a városon. Körösmezőre pedig azért megy, hogy a feleségével együtt a keresztvív alá tartsa volt tisztiszolgájának unokáját. A nagypapa annak idején a kormányzóval szolgált a Novarán, amikor Horthy Miklós a hajó kapitánya volt.

No, volt a hírre nagy felbuzdulás! Mindenki látni akarta a kormányzót és a feleségét. Mi, az egyház vezetőse – én akkor egyházi voltam – a város előjáróságával együtt napokig készültünk. Habár már uralkodott az ősz, Técső tele volt virággal. Szinte minden házon zászló lobogott, az ablakokban a cserepes virágok között ott volt a kormányzónak és a feleségének a portréja. Béla bácsi illedelmesen elhallgatott, amikor megszólaltak a templomba hívó harangok, majd amikor csend lett, folytatta:

– Azon a napon ott voltunk a város központjában. Mindenki ünneplőben, ➤

A kormányzó kézcsókja

■ a gyermekek és az asszonyok kezében virágszokrok, a tűzoltózenekar rezesein csillogtak a csákok, a rendőrök oldalán a fényesre suvickolt kardok. Asszonyaink már hajnaltól süregtek-forogtak a tisztai kaszinó konyháján, mert nagyapád, akit újra bírónak választottunk, leöletett egy jókora süldőt. Azt mondta: nincs kizárva, hogy megállnak nálunk, kínáljuk meg őket a jó torossal. Készítették is az asszonyok toros káposztalevest, véres és fehér hurkát, oldalast, meg mindenféle süteményeket. Nem hittük, hogy a kormányzó és kísérete megáll a városban, de ha a bíró így mondta...

Egyszóval reggel óta vártuk őket a piactéren, ami most a központ.

– Meglátjátok – mondta nagyapád –, hogy mikorra idáig érnek, kifogya a benzin a masinájukból, és megállnak feltölténi. Mi meg odabírónk hozzájuk, oszt illedelmesen meghívjuk őket egy kis beharapni-valóra.

Hittük is, meg nem is.

Miközben mi, férfiak, csendben beszélgetve álldogáltunk, és a pulyák meg az asszony-nép-ség köröttünk virnyikált, motoros katonák vonultak be, leálltak az útkereszteződésben, majd két gyönyörű kocsis lassan közeledve megállt a benzinkútnál, amely ott volt a központban.

Hirtelen olyan csend lett, mintha mindenki megnémult volna. És akkor a második autóból fürgén kilépett egy fess tiszt, kinyitotta a hátsó ajtót, tisztelgett... és a kocsiból kilépett a kormányzó.

Senki nem adott jelt, nem szólt egy mukkanást sem, mégis olyan üdvkiáltás lett egyszerre, hogy a kormányzó úr is megdermedt. És akkor a tűzoltózenekar rázendített az „Isten áldd meg a magyart”-ra. Mindenki csendben, feszesen végighallgatta a Himnuszt, majd újra életetni kezdték a kormányzót és a feleségét.

Nagyapád ránk kacsintott, mintha azt jelezte volna, hogy „ugye, megmondtam!”. Odalépett a kormányzóhoz, tisztelettel üdvözölt, majd mondott még valamit. A kormányzó úr bólintott, kezét nyújtva kisegítette feleségét az autóból, és az utat mu-

tató nagyapád mellett elindultak, majd betértek a kaszinóba, ahol elfoglalták a főhelyet.

Hogy mi volt benn, mi nem, azt nem tudhatom, mert én nem voltam ott, de a meghívottak mesélték, hogy a kormányzó úr és kedves felesége jóízűen fogyasztottak a rogyásig terített asztalról, miközben csevegtek a város előjáróival...

Harmadszorra harangoztak, Béla bácsi elhallgatott, majd elindultunk a főajtó felé.

– Béla bátyám, ha kijövünk, elmondja mi volt még?

– Persze, fiam, majd folytatom.

Istentisztelet után Béla bácsi elfoglalta megszokott helyét és tovább csörlözte emlékeit.

– Azt mesélték akkor, majd még évekig utána, hogy a kormányzó úr megköszönte és nagyon megdicsérte az ételeket. Különösen ízlett neki a véres hurka, meg a vele járó kovászos uborka. Meg is kérdezte, hogy ki készítette ezt a finomságot, mert ilyet ő még nem evett. Mondták neki, hogy a bíró felesége ennek a mestere. Erre azt mondta, hogy szeretné neki személyesen megköszönni.

Rohantak is a konyhába nagyanyáért, aki majd elájult, mikor megtudta, hogy a kormányzó elé kell járulnia. Zavartan törölgette a kezét a kötőjébe, hebegett is valamit. Mikor előállt, a kormányzó odalépett hozzá, megköszönte a finom ételeket, megfogta nagyanyád kezét és megcsókolta.

Nagyanyád úgy kellett kitámoogatni, a világról sem tudott! Persze, híre ment a városban meg a környéken ennek a nagy tiszteletnek. Jöttek-mentek a látogatók a nagyanyáékhoz, mindenkinek újra és újra el kellett mesélni mindent töviről-hegyire.

Nagyanyád meg, ha kinn járt a városban, peckesen kihúzta magát és azt beszélték, hogy nem is lóbálta, hanem megemelve vitte magaelőtt a jobbát. Azt is mesélték, hogy hetekig nem mosott kezét, nehogy lemossa róla a kormányzó úr csókját.

Hát – mosolygott Béla bácsi –, azóta mondják ezen a fertyálon arra, aki peckesen jár, hogy olyan, mintha neki csókolt volna kezét a kormányzó.

SZÖLLŐSY TIBOR

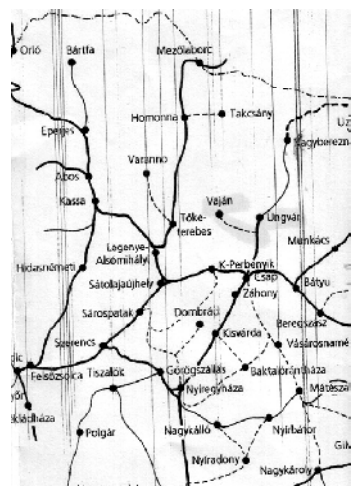
Kis vasúttörténet az Ungvidéken

A szlovák kormány rendelete alapján az országban több vasútvonalon vagy megszüntették, vagy korlátozták a személyközlekedést. Az intézkedés első sorban a magyarlakta vidéket érinti. Így a hajdan Ungvárról nyugatra induló, Nagykapost és környékét Kassával összekötő, szárnyvonallá süllyedt távon naponta már csak egy-egy regeli és esti személyvonat jár.

Az Ungvár-Bánóc közötti vasút, amely két tájat és azok falvait kötötte össze, megépítése óta meghatározó lett a térség életében. Bánóc kis állomása regionális kapocsként működhetett a már kiépített magyarországi vasúti hálózatban. Kassa és Ungvár mindkét oldalról könnyebben elérhető lett. Így volt ez a Csehszlovákia és a Szovjetunió közötti vasfüggöny megépítéséig. Ekkor a Bánóctól keletre fekvő kis térség elvesztette otthonos városát, Ungvárt és a lakosságának is a távolabbi Kassa elérése lett a fontos, a kettészakított vonalon már csupán Nagykapostól kezdve, a gyér forgalmúvá vált rövid szárnyvasúton.

... A vonal megépítése nagy esemény volt Ung és Zemplén életében. Elsőnek az Ungvár felől Vajánig érő szakasz jött létre. Az egy évtizedig tartó engedélyeztetési eljárás után 1910. november elsején történt az ünnepélyes átadás. A 25 kilométeres vonalból ma 12 kilométer kárpát-aljai területen fekszik.

Utközben négy állomást és három megállóhelyet nyitottak meg. Agózmozdonyok két állomáson vételezhettek vizet. Négy évvel később megkezdődött a folytatás, a Bánócig terjedő továbbépítés, de a háború következtében az építkezés elhúzódtott és üzembe helyezésé-

re már csak 1921. október 20-án, immár csehszlovák uralom alatt kerülhetett sor.

Az 1900-as induláshoz e sorok írójának családi krónikája is fűződik. A vonaltervezés és építkezés éveiben Kusnyír Gyula anyai nagyapám volt Nagykaposon a járási főszolgabíró, mindvégig a helyi hatóság képviselője.

A vasúttársaság megbízottjaként Budapestről érkezett mérnök – szállólehetőség helyben nem lévén – nála talált befogadásra, de, mint kiderült, döntő segítségre is. A falvak népe ugyanis bizalmatlan volt a nagy találmány, a vasút iránt: tartott a hagyományos életmódjába belépő újítástól. A távolból jött ismeretlen mérnök a földek kisajátításához szükséges körutjai során sem jutott. A kérésére hozzá csatlakozó főszolgabíróknak, tekintélyét latba vetve, sikerült a gazdákat az új világ előnyeiről meggyőzni, így végül is nagyobb zökkenők nélkül elfogadták, hogy a vasutat földjükön építsék meg.

SKULTÉTY CSABA

Kis magyar nyomorúság ?

Nehéz átjutni az ukrán-magyar és a magyar-ukrán határon. A hír nem új keletű, hiszen soha sem volt könnyű Záhonytól átkelni az ukrán oldalra. Mostantól azonban a magyar fél nem kukoricázik, ellenőrizni fogják az üzemanyagtartályokat, a benzint és a dízelolaj, a cigaretta és a vodka mennyiségét, mert rendnek kell lennie. Hogy miért uralkodnak áldatlan állapotok ezen a határszakaszon? Egyszerű a válasz: több mint húsz éve. Azóta, amióta szabadabbá vált az oda-vissza közlekedés. A rendszer- és ország-váltás után valóságos iparágga nőtte ki magát a csempészszerű errefelé. Mind a két oldalon bezártak a gyárak és az üzemek, munkahelyek szűntek meg; nem csoda, hogy az emberek a pénzszerzésnek ezt a módját választották.

Korábban, amíg állt a birodalom, csend honolt a környéken, legfeljebb a madarak jártak errefelé. A Szovjetunió szétesése előtt a lengyel turisták ezreivel lehetett naponta találkozni Záhony és Csap környékén, akik mindent felvásároltak, amit az üzletben meg lehetett kapni. Utálták is őket rendesen, seftes senkiháznak tartottak minden lengyelt, pedig ők is csak a túlélésért harcoltak. Abban az időben, amikor Lengyelországban még a kenyérgyegyet is csak jegyre adták, ezen nem is lehetett csodálkozni. Persze a hivatalos propaganda azt sulykolta az emberekbe, hogy lengyel testvéreinknek bűdös a munka, ami nyilván nem volt igaz.

Már régóta nem látunk lengyel „szociális” turistákat errefelé, viszont annál több a magyar. Miért van ez így? A múlt század kilencvenes éveitől kezdve alakult a bevásárló turizmus Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és Kárpátalja között. Kárpátalján – méga Szovjetunió felbomlása előtt – iszonyatos volt az áruhiány. Aki ekkortájt járt például Ungváron, megdöbben az üres üzletek láttán. A boltok polcain nem volt semmi, cipőt, vodkát, szappant, cigarettát csak jegyre, vagy még arra sem lehetett vásárolni. A szovjet rubel megszűnése után az emberek nem pénzben kapták a fizetésüket, hanem durva, kék színű papírlapokon, amelyekre rá voltak nyomtatva az összegek. Egy-egy ilyen lapon több kocka volt. Amikor beléptünk a boltba, ahová még a jegyet is magunkkal kellett vinnünk, az elárulító ollóval levágta a tíz- vagy húszrubeles kockát és azt egy hegyes drótra tűzte. Visszajáró nem volt. Csak később vezették be az úgynevezett kuponokat, amelyeket már jól lehetett hamisítani fénymásoló segítségével. Igaz, annak meg nem volt sok értelme, mert úgysem lehetett érte kapni semmit, legfeljebb néhány év börtönt.

Abban az időben, ha valaki szeretett volna meginni egy korsó sört, át kellett rándulnia Záhonyba, ahol nagyon hamar megutálták a kárpátaljaiakat, akik hozzájuk képest csórók voltak. Gyakoriakká váltak az áruházi lopások is, mert a viszonylagos árubőség sokkolta a nyomorúságos világból odaérkezőket. A záhonyi piacon ekkor már nem a lengyelek sefteltek, hanem a munkájukat elvesztő csapjak.

Akkor még senki nem gondolta, hogy néhány év múlva megfordul a világ és érdemesebb lesz az ukrán és a csapi piacra járni. Pedig ez történt. Ennek prózái oka van: arrafelé ma nagyobb az áruválaszték és minden olcsóbb. Forintot, dollárt, eurót szabadon lehet váltani mindenütt. És nemcsak üzemanyagért ruccannak át ma magyar földről Kárpátaljára, hanem élelmiszerért és ruháért is.

Maradjunk azonban még egy kicsit a kilencvenes éveknél. Ma már nehezen tudnám megmondani, hogyan vészeltük át azt az időszakot. Történtek tragikomikus esetek is, amit magyarországi ismerőseim abban az időben nem akartak elhinni, pedig megtörténtek. Ungváron például nem lehetett koporsót vásárolni. Ha valakinek meghalt egy hozzátartozója, előfordult, hogy kölcsönkoporsóban kellett eltemetnie a rokonát. Az elhunytat kivitték a Kálvária-dombon levő ravatalozóba és az egyházi temetés után nejlonszába rakták a tetemet és úgy helyezték végső nyugalomra. A kölcsönkoporsó maradt a ravatalozóban! Ez nem vicc! Számtalan esetben történt hasonló temetés.

Ekkoriban teljesen megszokottá vált, hogy hónapokig késtek a fizetések. A tanárok, az orvosok, a még működő gyárak, üzemek munkásai hosszú ideig gyakorlatilag ingyen dolgoztak. Akik a határ közelében éltek, kénytelenek voltak a nyíregyházi piacon ügyeskedni.

A legnehezebb helyzetbe a távolabbi járások lakói kerültek, akik korábban főleg idénymunkából tartották el családjukat. A Szovjetunió azonban megszűnt létezni, már nem lehetett Oroszország távolabbi vidékeit célba venni. Nem maradt más út, mint Szlovákia, Csehország és Magyarország, ahol szükség volt az olcsó kétkezi munkásokra. Ekkor azonban már különböző orosz és ukrán maffiabandák tartották rettegésben őket, akik elszedték a fizetésüket. Aki ellenállt, azt megölték. Ezekkel a gengszterekkel nem tudtak mit kezdeni az illető országok rendőri szervei sem. Vagy nem mertek? Ma már nehéz erre választ találni.

A maffia szerepét egy idő után átvették az állami szervek, az egykori banditákból megyei, országos képviselők lettek, néhányat pedig meggyilkoltak a konkurens bandák. Ez már történelem. Így zajlott ez mindenütt Ukrajnában. Kárpátalján is. Még ma is sok egykori vezető van szökésben azok közül, akik komoly állami funkciókat töltöttek be.

Az elmúlt évek során hirtelen nagyon sok gazdag ember lett a kis Kárpátalján is, pedig ez a vidék nem hasonlítható össze a Donyec-medencével. Ungváron olyan negyedek épültek rövid idő alatt, hogy azok bárhol a világon megállnák a helyüket. A rendőrség vezetői erdőt tudtak vásárolni, üzletláncokat működtettek. Vajon miból? A közlekedésszolgáltatás volt a legkorruptabb. Az utakat ellenőrző zsaruknak külön tarifájuk volt, mindenkitől leszedték a sápot. A pénzt egészen Kijevig kellett továbbítaniuk. Annak idején Jucsenko elnök kirohanása

nem volt véletlen, hiszen mindenki tudta, hogy ezek az emberek semmi mással nem foglalkoznak, csak az autósok sarcolásával.

Igy működött ez a rendszer az országhatáron is, ahol a vámósok szintén csak pénzszerzéssel foglalkoztak. Néhány év alatt a vámhivatalok váltak a legmenőbb munkahelyekké, ahová csak külön tarifával lehetett bejutni. Ez a tarifa dollárezresekben volt mérhető. Akinek volt elegendő pénze és kapcsolata, hivatalhoz juthatott. Ha az illető tovább tudta osztani a pénzt, akkor nem járt rosszul, amit az egy-két év alatt felépített, kacsalábon forgó paloták is jeleztek. Nem kellett tartani a felelősségre vonástól, mert minden komolyabb hivatal a korrupció tartott össze. Ember legyen a talpán, aki rendet tud és mer tenni egy olyan közegben, ahol természetes jelenségnek számít a megvesztegethetőség, a megvásárolhatóság. Akik korábban a kommunista pártot és a Szovjetuniót istenítették, pillanatok alatt milliárdosokká váltak a kapcsolati tőke jóvoltából. Itt még azt sem lehet kideríteni, hogy mi számít manapság baloldaliságnak vagy jobboldaliságnak.

Klánok működnek és nem pártok, gazdasági érdekcsoportok döntenek a parlamentbe jutásról. Korábban gyakran előfordult, hogy egy parlamenti ciklus alatt valaki különösebb következmények nélkül – kemény dollár tízezesekért cserébe – négy-öt frakciót is válthatott. Ez a biznisz, nem pedig az érdekképviselés! Hogy mi lesz a kényszer-csempészekkel ezután? Nos, ez komoly fejtörést kell hogy okozzon mindkét régióban, mivel ezzel senki sem törődött korábban.

Mindenki tisztában voltazzal, hogy mi történik a határokon, csak senki nem akart vele törődni. Ezt alétező szociális problémát azonban nem lehet tovább a szőnyeg alá söpörni. Kárpátalján a határátelöhszáz mentén az elmúlt években több benzinkút épült, mint a szocializmus éveitől együttvéve! Nem véletlenül, hiszen miközben Magyarországon az elmúlt években az egekbe szöktek az üzemanyagárak, itt viszonylag olcsón lehetett tankolni. Természetes jelenséggé vált a benzinturizmus, amelynek mindenki haszonélvezőjévé vált. A vámósok és a határőrök is, sőt azok családtagjai, rokonai, ismerősei. Itt mindenki ismer mindenkit, mindenki tud a másiktól mindent. Az elmúlt két évtized alatt komoly kapcsolatok, érdekszövetségek alakultak ki, amelyeket nehéz lenne egyik napról a másikra megszüntetni. Ha ideig-óráig sikerül is visszaszorítani a csempészséget ezt a fajtáját, lesz helyette másik. Ez borítékolható.

Azokról, akik két évtizede a kényszerből éltek, nem fizetnek adót, nehezen hihető, hogy hatvan-hetven ezer forintért vagy ezer-ezerkétszáz hrivnyáért most elmennek dolgozni. Én nem vagyok optimista a jövőt illetően, mert a helyzet nem fog változni ezután sem. Maradnak a sorok, marad az idegeskedés, mert ezután is megéri majd üzemanyagot tankolni Csapon, Beregszászban vagy Tiszaújlakon.

Két évtizede így működik a magyar-magyar kapcsolat a keleti határszakaszokon. Kis magyar nyomorúság? Meddig még?

DEBRECENI MIHÁLY

Szegény ember vízzel főz

A hallgatóság nagy érdeklődéssel figyel a csaknem fél világot bejárta egyetemi tanár színes videofilmekkel illusztrált, dél-amerikai utazásairól szóló immár sokadik úti beszámolóját. Nem irigykedve, inkább sóvárogva hallgatom én is az előadást.

Néha megesik, hogy bármennyire is figyelünk, a gondolataink messze járnak. De éppen az elhangzottak segítenek olykor-olykor észrevétlenül átbillenteni gondolatváltóinkat az emlékezés vágányaira. Így az én gondolataim is egy hosszú, széles nyomtávú sínpáron zakatolnak a múlt vonatán. Lassan pöfög a gőzös az egykori birodalom vasútvonalán, amelynek utasai még álmodni sem mertek arról, hogy távoli, tengeren túli országokba utazzanak, hiszen hosszú időn keresztül a szomszédos anyaországba sem mehettek át a kárpátaljai magyarok. A szögesdrótkerítések olyan szigorúan őrizték a szovjetek országát, hogy azon talán a madár sem repülhetett át.

A brezsnyevi puha diktatúra korában kezdték engedélyezni a szovjet állampolgároknak, hogy rokoni látogatás céljából külföldre utazhassanak. De nem ment az olyan simán akkor sem, mert a rokoni meghívólevélhez egy kétoldalas űrlapot is ki kellett tölteni orosz nyelven, ami egy egyszerű falusi magyar ember számára ügyvédi segítség nélkül szinte lehetetlen volt. S ha néhány igazolványkép és illetékbélyeg kíséretében sikerült benyújtani a kérelmet, következett a több hetes, izgalommal teli várakozás. S ha végül a kezébe vette az állampolgár a külföldi utazásra jogosító útlevélét, „büszkén”, sőt, „boldogan” felmutathatta a határátkelőn Majakovszkij szovjet költő „Vers a szovjet útlevélről” című propaganda ízű verséből idézve ama sorokat: „Olvasátok, irigyljétek – én a Szovjetunió polgára vagyok!” Ha-ha-ha!!!

S ha netalán saját gépkocsiján próbálkozott útra kelni a szerencsésnek mondott halandó, kezdődtek az újabb bonyodalmak. Ellenőrizhették a vezetői jogosítványát is, és ha annak kiadási ideje eléggé réginek bizonyult, újra vizsgáztathatták az állampolgárt, nehogy már balesetet okozzon külföldön, és szégyent hozzon szovjet hazájára. Meg aztán a jármű rendszámtábláját is ideiglenes külföldi használatra jogosítóra kellett cserélni. Az is megtörtént olykor, hogy ez idő alatt az útlevél határideje járt le, hosszabbítása ismét időbe telt. Atortúra végére a szovjet állampolgárnak végképp elment a kedve a külföldi utazástól.

A hatalom nyilván így is akarta, mondván: mire való külföldre utazni, elég nagy a Szovjetunió, élvezzék annak szépségeit, ahhoz útlevél nem szükséges. És valóban, személyi igazolványunkkal keresztül-kasul bejárhattuk az egész szovjet birodalmat anélkül, hogy a kutya megugatott volna bennünket.

Így hát, ha nem utazhattunk külföldre, idézzük fel a hatalom által „kedvesen”, „nagy-lelkűen”, „udvariasan” felkínált szovjet örö-

möket! Szegény ember vízzel főz – tartja a mondás. Rajta hát! Tegyük fel egy fazék vizet a még hagyományosan fával fűtött tűz helyre. Lássuk, mit főzünk belőle?!

1958-at írtunk akkor. Moszkvában rendezték meg a Világifjúsági Találkozót. A földkerekség különböző részeiről érkező ifjából álló küldöttségekkel párhuzamosan a Szovjetunió tájairól is érkeztek ifjúsági csoportok a szovjet fővárosba. A kárpátaljai küldöttségbe szerény személyem is bekerült egy húsz tagból álló megyei labdarúgó-válogatott kíséretében. Húsz focista meg egy kultúros! Ebből is látható, hogy milyen becsben tartották a kultúrát akkortájt.

Elég unalmas volt az utazás, naphosszat a labdarúgásról folyt a beszéd, amihez én vajmi keveset értettem. Hacsak annyit nem, amennyire gyermekkori focizásom idejéből emlékeztem, hogy „három kornel tizenegyes”.

A különvonatnak számító szerelvény lassan döcögött. A gőzös csaknem minden telefonoszlopnál megállt: hol szemet, hol vizet vételezett, vagy néha magát a mozgonyt cserélték. Meg aztán az útba eső megyéken áthaladva ifjúsági csoportokkal szaporodtunk, hogy mire Moszkvába érünk, megteljen a szerelvény.

Egy bentlakásos iskolában szállásoltak el bennünket, ott is étkeztünk. Gazdag programmal fogadott a főváros, amelyből futballista útitársaim csak a sport örömeit élvezték: reggeltől estig a mérkőzéseket nézték a Luznyiki Stadionban, s velük együtt a moszkvai idegenvezetők is, aki szintén futballrajongónak bizonyult. Így hát kezemből az ünnepi műsorok programját és az ingyenes belépőjegyekkel, magamra maradtam a nyüzsgő fővárosban.

De ne feledkezzünk meg a főzni feltett vizünkről sem, amely közben forni kezdett. Tegyük bele némi élményízest. Legyen ez egy belépő a moszkvai Bolsoj Színházba, ahol megtekinthetem Csajkovszkij Diótörő című balettjét, amely örök élmény marad számomra, vagy egy szabadjegy a Tretyakov Képtárba, ahol híres festőművészek vásznaiban gyönyörködhettem.

A legmaradandóbb élményem talán a Gorkij Kultúrparkhoz fűződik. Már kora délután sorba kellett állni, hogy belépőjével a többszörös lovasrendőr-kordonon át bejusson az ember erre az ünnepségre. Nem csoda, hiszen a fél Moszkva lakossága ott szeretett volna lenni. Itt láttam először csodálatos vízi parádét a Moszkva folyón. Akkor mutatták be az első szovjet származóját, amelynek Rakéta volt a neve. Óriási tapsorkán köszöntötte a víz tükrén suhanó, szárnyaló szovjet csodát. Közben az esti fényben felhangzott a találkozó nemzetközi dalversenyén első díjat nyert, majd világsikert aratott, magyar nyelven „Moszkva-parti esték” címmel megismert dal. Ennek csodálatos dallamára szálltam be a parkban magasba ágaskodó óriáskerékbe. Egy donyecki (Donbász) bányász mellett ültem. Beszédes ifjú volt, érdeklődött,

honnan jöttem. Nem tudom, miért, de azt föltettem neki, hogy budapesti vagyok. Ezt hallván még beszédesebb lett, büszkén újságot, hogy járt Budapesten egy komszomol-küldöttséggel, mint élmunkás. Elismeréssel beszélt Budapestről, de persze Moszkva százszor szebb, mutatott a magasból a fényárban úszó fővárosra. Lelkesen beszélt a magyar parlament épületéről, amelyben találkoztak a KISZ Központi Bizottságának első titkárával. A nevére már nem emlékezett. Hogy is hívják, kérdezte, segítséget kérve. Nekem persze halvány fogalmam sem volt arról, hogy ki Magyarország kommunista ifjúságának vezetője. Amit én akkor tőle kaptam, nem volt könnyű zsebre tenni! Bezzeg ő büszkén sorolta a szovjet ifjúság vezetőit. Alaposan megszégyenített a vájár, alig vártam, hogy az óriáskerék földet érjen és elvegyüljek a tömegben. Nos, ízesítőként ezt is beletesszük a készülő levesbe, remélem, nem rontja el.

Történt egyik nap, hogy Moszkva forgalmas utcáján magyarul beszélő fiatalok csoportja haladt el mellett. Hozzájuk csatlakoztam és megismerkedtünk. Itt már nem mertem föltüntetni, hogy magyarországi vagyok, nehogy hazugságon kapjanak. Közöltem velük, hogy kárpátaljai magyar vagyok, aminek nagyon megörültek. Elűjságot, hogy idegenvezetőjük is egy földim. Megtudtam tőle, hogy a csapi vasúttálmáson élmunkás váltokezelőként dolgozik, s abban a kitüntetésben részesült, hogy gyorstalpaló turistavezető tanfolyamot véggezhetett, és ideiglenes idegenvezetőként került Moszkvába. Gyenge felkészültségre hamarosan fény derült.

Egy múzeumban kötöttünk ki a magyar társasággal, amikor az egyik üvegvitrin előtt az orosz hivatásos idegenvezető kézimunkával kicicomázott tárgyra mutatott, mondván, hogy az egy kidisztített strucctojás. A strucc madarat orosz nyelven „sztrausz”-nak mondják. Ezt kellett volna magyarra fordítania az újdonsült csapi idegenvezetőnek, ha halvány fogalma lett volna arról, hogy mit jelent ez a szó magyarul. Viszont volt némi sejtelve arról, hogy a világhírű osztrák zeneszerzőt orosz nyelven Johanes Sztrausz néven ismerik. Így hát megszületett a magyar változat, ami így hangzott: íme, önök strausznak a tojását láthatják. A magyar csoport harsány hahotázással fogadta a magyarázatot.

Közben kacsintsunk a levesünkre, amely még javában fő. Ízesítsük meg iménti humoros történetünkkel is... Micsoda? Hogy tojásleves sikeredett belőle? Még hozzá strucctojásleves?! Nahát, ilyen talán még nem is ettünk!

Nekem kissé sótlannak tűnik. Hát persze, elfelejtettem beletenni, hogy ma már csöppet sem izgat, és nem is szégyellem, ha annak idején a Magyar Népköztársaság KISZ-titkárát nem ismertem, viszont mindmáig büszkén dicsekszem: Moszkvában láttam a híres-neves keringőkirály tojását!

Nos, úgy érzem, most már ehető ez a leves. Nem is olyan szegényes. Köstöljük meg. Ha ízlett, váljék egészségükre!

SCHOBER OTTÓ

Kárpátaljai örökségem

Kedves Judit!

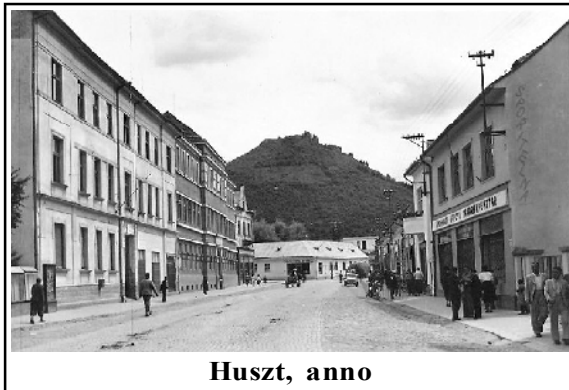
Nehéz dolog magyarnak lenni, hát még megmaradni! Erről szeretnék most írni neked, amit te még nálam is jobban tudhatsz ott, a Beregben. De hátha tanulságos lesz a mondanivalóm másoknak is! Ez az én igazi örökségem története. Mert lehet, hogy a **valóságos** most éppen veszni látszik, de az **igazit** elvenni már sohasem tudják.

Egyszer régen azt kérdeztem öreganyámtól: Mondd, nagy, miért olyan szomorú a Magyar Himnusz? Talán a balsors-tól, ami benne van, válaszolta. Bevallom neked, nem voltam nagyon meglegedve a válaszával. Amikor a fiam is ugyanezt kérdezte tőlem, én azt válaszoltam: Gondolj arra, hogy mi is mennyit kibírtunk és mégis megmaradtunk, de ha Isten velünk, meg is maradunk! Hát ez nem győzelem itt a Kárpátok között?

A valóságos örökségem története pedig úgy kezdődik, hogy apám tehetséges ember volt a Máramarosban, amiről már írtam neked. De alighogy megszülettem örökösnek, behívót kapott a frontra, hogy védje meg a Kárpátok vonalait a Donnál. Nem nagyon tetszett neki, de a muszáj nagyúr! Ezért, tennie kellett valamit. Először is vigasztalta a szép fiatal feleségét, édesanyámat, hogy visszajön, aztán a vállalkozását, ami már tehergépkocsi-javító hadiüzemmé fejlődött, rábízta az apósára, végül elment a közjegyzőhöz és kanyarítottak egy végrendeletet, amelyben körültekintően leírta mindenki feladatát. Én kaptam a legfőbb feladatokat csecsemőként, mert tulajdonossá válni felelősséget is jelentett nála! Amint belenővök a vagyonba, nekem kell majd gondoskodnom a családban a nőkről! Anyámról és mindkét nagyanyámról! Hát így ment el apám a frontra, de visszatérni már nem tudott. Helyette a front jött a vörössökkel! Rosta nagyapám a hadiüzemet vezette, nagynyám a sebesülteket ápolta a hadikórházban, mint vezető helyettes ápoló, anyám pedig velem foglalkozott, az örökösrel. Mindaddig a helyükön voltak, amíg át nem törték a frontot. Amikor a kórházat is evakuálták, felpakoltak három kocsit a maradék vagyonnal és menekültekkel, aztán ők is visszavonultak a fronttal Budapestre.

Akkor még úgy látszott, nem veszett el minden, mármint nem az egész balta, mert a nyele még ott volt öregapám és anyám kezében. Az egyik műhelyt nyitott a Liliom utcában, a másik meg MATEOSZ fuvarozó lett hadiövezgyi jogon a maradék Mercivel, mert a másik kettőt már elszerették a nyilasok és az oroszok. Nekem csak azt a rigmust kellett megtanulnom, hogy faluváros összefog, hetes lista győzni fog! Sokat mondogattam ezt a versikét, és fölényesen győztek is a Kisgazdák, de Rákosinak nem tetszett ez az eredmény, ezért az ismétléskor, amit Vöröslovas segítségével kieroszakolt, bedobta a kékcédulás vándorszavazást, ami nagy csalás volt ugyan, de mégis

győzelmet hozott a kommunistáknak. Ezzel öregapám üzletének is befellegzett, de mivel nem ismerte a lassú munkát, sztahanovista lett egy esztergapad mellett. Anyám is divatba jött, mert bár az utolsó autóját is elvették, de kapott egy személygépkocsit Ratkó Annától az Egészségügyi Minisztériumban, hogy éjjel-nappal furikázza szerte az országban az orvos elvtársakat, mert a vörösök módjához tartozott a nőket is bevonni a fizikai munkába. Anyám szerint ezek voltak élete legsötétebb éve. A változást a forradalom hozta, amit a megmaradottaknak ellenforradalomnak kellett mondani. Anyám most sem tudott elszakadni az autóktól, ezért autóvezetést kezdett tanítani. Ez olyan jól sikerült neki, hogy dr. Dutkay Lászlót úgy megtanította vezetni, hogy jobban megszerette anyámat, mint az autóvezetést, ezért elvette feleségül, velem együtt. A változó világban öregapám újra maszekolt és akkoriban már aranykezü kisiparosnak is becézték az elvtársak.

Huszt, anno

Az országos nagy ígéretek láttán anyám úgy találta, hogy eljött az idő a kárpátaljai vagyon megmentésére is, amiről a jogászok csak annyit mondtak anyámnak, hogy nagyon nehéz, de nem lehetetlen. Ennyi elég volt, hogy új személyit kapjak, mint hivatalos örökös, amiben újra szerepelt az édesapám neve és az, hogy Huszton születtem, Máramaros megyében, Magyarországon! Nagyon büszke voltam ezekre az adataimra, de elszomorítottak a rendszerváltás után, amikor a vonalkártyás személyimen a Szovjetuniót (még csak nem is Ukrajnát!) akarták feltüntetni szülőhazámnak és arra a kérdésre, hogy már megint rossz a rendszer, szíveskedtek kézi vezér-léssel, méltányosságból és szabálytalanul (sic!) Magyarországot feltüntetni szülőhazámnak a személyimen.

De visszatérve az 1958-as tavaszi nagy felbuzdulásra és a huszti örökség visszafoglalására, anyámnak új ötlete támadt! Jött Hruscsov a húsvéti feltámadásra! A templomokat bezárták, a körmeneteket betiltották, amikor Bábolnán egy felcícomázott ötös fogatot kapott ajándékba a nagy kopasz vezér. Anyám ötlete abban állt, hogy futnom kéne egyet a fogat után, meglepve a nagyvezért, aki jókedvében visszaadná nekem legalább az örökségemet a Tolsztoj u. 4-ben, ami akkor már kalapgyár volt, Kárpátalja nélkül. Nos az én futásom elmaradt, de nem maradt el június 16-a, amikor Nagy Imrét, a

forradalom miniszterelnökét kivégezték. A szülőföld messzire szakadt! Polencsik nagymama is Vécésén porladozott már, a huszti unokatestvéreket egyszer fogadta anyám, aztán a kapcsolatunk teljesen megszakadt.

A rendszerváltás is csak a bánatot hozta, amikor az alapszerződésben Antall József lemondott Kárpátaljáról. De halál nélkül nincs feltámadás! Amikor tudórákat diagnosztizáltak nálam, felvettem a betegek kenetét és már csak a szenvedéstől félttem, mint gondolom apám bevetés előtt a Donnál, és Krisztus az olajfák hegyén. De a Teremtő úgy döntött, hogy elhalasztja a találkozást velem, ezért az operációm után a legfontosabb feladatommak tartottam körbeutazni Magyarországot a határainkon túl. Első utam Kárpátaljára vezetett, de akkor még nem a maradék rokonokhoz utaztam, hanem átfogóbb képet akartam látni az egészről, mindenről egy kicsit. Leginkább hiteles újságokat, könyveket, lemezeket kerestem és otthoni ízeket! Szülővárosomban, Huszton még a földet is megcsókoltam, mint II. János Pál Krakkóban. Most csak kiemelem a legnagyobb hatásokat, amik akkor értek: Botlik József „A hűség csapdájában” c. könyve, Dupka György versei, Ivaskovics József lemezei voltak az első lélekemelő hatások.

Második látogatásom a szülőföldön már a rokonoknál történt. Apámnak szerettem volna emléktáblát állítani a templomban, de a ferences atyák nem jöttek el a találkozóra. Mégis jókor érkeztem, mert Bözsi néni, a nagynéném még élt egy hétig! Megvárt, hogy lásson! Es mi volt a feje alatt? Pálinka és a Rákóczi-szabadságharc története.

Családi küldetésemet is teljesítettem, megnéztem az örökségemet! Egy felújított műszaki áruháza mutatott a rokonok, de nem biztos, hogy az az igazi! Akkor elhatároztam, hogy mégiscsak felajánlom a ferenceseknek, mert inkább legyen magyar óvoda, mint ukrán üzlet. Fogadtam a tartományfőnök Budapesten, átadtam neki a lemondó nyilatkozatomat, a végrendeletet, a vonatkozó hivatalos iratokat és fordításokat. Egy év után jött a válasz: köszönik, de nem kéri.

Talán kiderült e rövid történetből is, hogy nem könnyű magyarnak lenni, de megmaradni még nehezebb. Magyarnak lenni a világon mindenhol küldetés, de Kárpátalján különösen! Itt mindenkinek megvan a maga megmaradás története. Hát van kitüntetőbb gazdagság, mint magyarnak lenni, és egyenes gerinccel megmaradni a Kárpát-medencében? Mert az én igazi örökségem is csak egy kitűrülhetetlen érzés a szívemben, ami erőt és tartást ad, ami a huzatos Máramarosból származik, ahonnan engem is elért apám végrendeletének üzenete.

Kölcsey szavaival: „Négy szócskát üzenek, vésd jól kebeledbe, s fiadnak! Hagyd örökül ha kihunysz: A HÁZA MINDENELŐTT.”

Szeretettel üdvözlő öreg barátod:

*Lacibá
(Dutkay László)*

Lapunk idei márciusi számában „Üzenet haza” című rovatunkban „Kárpátaljai gyökerek” címmel közöltük a Vecsésen élő Dutkay László írását, amelyben a szerző gyökereiről, a huszti Polencsik családról közölt visszaemlékezéseket. Az írást több olvasónk is érdekesnek találta, és többeket is arra késztetett, hogy tollat fogjanak és megosszák szerkesztőségünkkel élményeiket. Alább Mikolay Imre levelét adjuk közre.

Kárpátaljai emlékeim

Nagykaposon születtem 1927-ben, édesanyám, Hegedűs Margit Ungváron, édesapám, Mikolajcsik János Csapon látta meg a napvilágot. Mindketten az ungvári tanítóképzőben szereztek diplomát. Innen ered kárpátaljai kötődésem.

Édesapám Sárosorosiban, édesanyám Dobóruszán kezdte pályafutását segédtanítóként. Az esküvőjük után pályázat útján kerültek Nagykaposra, a római katolikus elemi iskolába. Nagykapos plébánosa akkoriban Mécs László premontrei papköltő volt.

Gyermekkori élményeim Beregszász és Csap városaihoz kötődnek. Beregszászban töltöttem a szünidők nagyrészét, ahol Pásztor Ferenc nagybátyám volt a plébános.

Nyaranta a kiterjedt rokonságból sokan töltöttük a nyarat a plébánián. Pásztor Máriával (Babci) egykorúak voltunk.

A legfőbb szórakozásunk a focizás volt. Babci, lány létere, nagyon ügyesen kezelte a labdát. Időnként a plébánia egyik alkalmazottjának a fia, Kudlatyák Karcsi is csatlakozott hozzánk.

A katolikus legényegyletnek a plébánia szomszédságában volt a klubhelyisége. A gondnok néha megengedte, hogy mi, gyerekek is biliárdozzunk egy kicsit. A Vérke patakban felnőtt felügyelettel csónakáztattunk és pecáztunk. A felnőttek a kerti lugásban esténként kártyáztak. Reggelként Babcival mindig találunk a lugásban az asztal alatt elszóródva filléreket. Nyilván filléres alapon játszhatták a partikat. Rokonaink észrevették, mennyire örülünk a talált aprópénznek, ezért rendre megtörtént, hogy csupa „véletlenségből” el-elvesztet-

ték az aprót. Amikor már elég pénzünk összegyűlt, elmentünk a Pazar cukrászdába fagyaltozni.

A plébánia tulajdonában volt a beregszászi szőlőhegyen pár száz négyszögletes szőlő is. Mi, gyerekek rendszeresen jártunk ki lovas kocsival szüretelni. Nagyon élveztem, amikor a kocsis átadta nekem a gyep-lőt, hogy én irányítsam a lovakat. A Tiszára is kocsival jártunk fürödni. Beregszászban laktak a rokonságból a Lusánszki és a Birta családok.

Beregszászhoz kapcsolódik egy igen bensőséges élményem is, az 1938-as berlini olimpia közvetítésének hallgatása. A népes rokonság nagy izgalommal ülte körül a rádiót, és várta a híres sportriporter, Pluhár István közvetítését a 100 méteres gyorsúszás döntőjéről, amelynek egyik résztvevője a magyar Csík Ferenc volt. Természetesen a győzelmét nagy ovációval fogadtuk. A magyar Himnusz elhangzása alatt nagy volt a meghatottság, a felnőttek szeméből még a könny is kicsordult.

Csap. Mikolajcsik nagyapáménál már ritkábban nyaraltam. Ennek az volt az oka, hogy egy alkalommal megbetegedtem ott,

és a szüleim nagyon féltettek. Csapon, vasúti csomópont lévén, nagy volt a forgalom, és a füstös vonatok a nagyapáék kertje alatt közlekedtek és tolattak. Pedig náluk is nagyon szerettem nyaralni. Molnár Pista bátyám néha elvitt vadkacsa-vadászatra, és megengedte, hogy én is lőjek a kacsákra. A szárnyasok nekem köszönhették az életüket, mert egyiket sem találtam el.

Ungvár. Ott lakott Hegedűs nagyapa és Pásztor Lajos bátyám. Hozzájuk csak látogatába jártunk, náluk nem nyaraltam, pedig jó viszonyban voltunk.

Kassán a premontrei gimnáziumban végeztem az I-IV. osztályt. A front közeledtével és Kassa bombázása miatt az V. osztályt bejáróként már az ungvári Drugeth Gimnáziumban fejeztem be. A háborús események miatt a tanév félévre zsugorodott.

Ungvárral kapcsolatban két élményt is meg kell említenem. 1937-ben még „csehek alatt” az édesapám elvitt Ungvárra, ahol a Ferencváros csapata barátságos mérkőzést játszott az akkori ungvári csapattal, az UAC-val. Az eredményre már nem emlékszem, de néhány híres Fradi-játékosra igen. Most is előttem vannak a Sárosi testvérek, Lázár, Toldi, Háda, Hohut. Nagy élmény volt...

A másik: már Magyarországhoz tartoztunk, és diák létremre felcsaptam újságíró-nak. Tudósításokat küldtem az ungvári Kárpáti Híradó című újságnak, többek között beszámoltam a kaposi KTK csapatának mérkőzéseiről.

1971-ben a családommal ellátogattunk Kárpátaljára, felkerestük a rokonokat Ungváron és Császlócon. Az ungvári nagybátyám elvitt minket kocsival Beregszászba, Munkácsra, és a nevecikei várhoz. A rokonság közt nagyon jól éreztük magunkat, de a külső benyomások nagyon elszomorítóak voltak, főleg amit Beregszászban a plébánia körül tapasztaltam, amelyhez annyi szép gyermekkori emlékem fűződik.

MIKOLAY (MIKOLAJCSIK) IMRE
MATÁV-nyugdíjas, Budapest

Áldását szívemben hordom

Most, amikor boldoggá avatták II. János Pált, minden idők legnagyobb pápáját, engedtesék meg nekem, hogy megosszam életem egyik legnagyobb élményét. A Mindenható jóvoltából abban a kegyben részesülhettem, hogy szemtől szemben láthattam őt, megérintett és megáldott.

1991 augusztusában magyarországi látogatásának napjaiban részt vettem egy anyaországi rendezvényen, mint a határon túli magyarok képviselője. A Mátyás-templommal szembeni, Szentháromság-téri, valamikor püspöki palotában voltunk elszállásolva. Házigazdánk felhívták a figyelmünket: Őszentsége ünnepi misét celebrál a Hősök

terén augusztus 20-án, ahová korlátozott számban lehetett meghívót igényelni. Nekem nem jutott. 20-án kora reggel megtudtam: a pápa látogatásával megtisztelt a Mátyás-templomot.

Nyolc óra előtt pár perccel kimentem a palota elé, tíz előtt megérkezett Antall József kormányfő, Göncz Árpád köztársasági elnök és néhány miniszter, magas rangú egyházi személyiségek, akik a templom főbejárata előtt várták Őszentségét.

Amikor a pápa kilépett a kocsiból, üdvözölte az őt fogadókat, de nem feléjük indult el, hanem, megkerülve az autót, felém vette az útját. Ez néhány másodpercnyi tétovázást és látható értetlenséget váltott ki a kísé-

rők és fogadók körében egyaránt.

Közeledésére négyünk szíve (egy anya gyermekével, és egy férfi állt még mellettem) olyan hevesen kezdett kalapálni, hogy betöltötte a teret. Megállt előttünk, tengerkép szeméből, jóságos arcáról békesség, öröm sugárzott. Lehajolt, felemelte a gyermeket, keresztet rajzolt

homlokára és megcsókolta. Én automatikusan feléje nyújtottam jobb kezemet: megérintette, keresztet formált rá, rám mosolygott, mondott valamit, gondoltam, Isten áldását tolmácsolta, megfordult, lassú léptekkel körbejárta a teret, áldását adva az ott lévőknek, majd a templom bejárata felé vette útját, ahol kölcsönösen üdvözölték egymást a vendég és a házigazdák.

Mint akinek földbe gyökerezett a lába, álltam ott, nem is tudom, meddig. Valamiféle szégyenérzet fogott el, mert addig azt hittem, köztem és Őszentsége között mérhetetlen a távolság. Pedig nagyon is közel, velünk volt mindennapjainkban.

SZÖLLŐSY TIBOR
Técső-Nyírmada

Könyvek a magyarságról

Mátyás Szabolcs neve nem ismeretlen a magyar történelmi olvasmányokat kedvelők körében. A közelmúltban Gortvay Gábornak, a Kárpátaljai Szövetség Bercsényi Alapítványa titkárának módja volt interjút készíteni a népszerű íróval. Az írást alább közöljük.

– *Fiatal kora ellenére számos könyve jelent meg, amelyek mind a magyarságtudat erősítését szolgálják. Honnan jött az indíttatás, mikor kezdett írással foglalkozni?*

– Magamról talán annyit mondanék, hogy egy keresztény értékrendet követő családban nőttem fel, ahol természetes volt az, hogy március 15-én kitűztük a kokárdát, vagy hétvégéken édesapám határon túli tanítványai nálunk ebédeltek. Neveltetéséből adódóan, felnőtt fejjel kötelességemnek érzem azt, hogy szolgáljam nemzetemet, és könyveimen keresztül minél több emberhez eljuttassam nemzetünk szellemi kincsét és értékeit.

A gyökerek Angliáig érnek. Feleségemmel az egyetem elvégzése után a kódos Albionba mentünk nyelvtudásunk tökéletesítése céljából. Itt számos alkalommal meghívtak bennünket ebédelni és vacsorázni, amikor a házigazdák rendszerint Magyarországról kérdezősködtek. Én, tudván azt, hogy az emberek alapvetően vizuális beállítottságúak, a magyar tehetségek találmányain keresztül mutattam be nemzetemet. Beszéltem arról, hogy magyar ember fejében született meg például a golyóstoll, a televízió, a számítógép, a bűvös kocka ötlete. Ismerőseim mindig kétkedve hallgatták az elmondottakat. Nem értették, hogyan lehetséges az, hogy egy olyan nemzet, amelyről ők alig hallottak valamit, ennyi kincset adott a világnak.

Elgondolkodtam azon, milyen hasznos lenne, ha ezek egy könyvben mind együtt szerepelnének, hiszen eddig nem jelent meg ilyen kiadvány. Nos, így született meg az első könyvem „Ahol a zsenik bölcsője ring” címmel.

– *Ha jól tudom, akkor ezt követően több mint egy tucat könyve jelent meg. Mi inspirálta ezek írására?*

– Az első könyv megírása volt a legnehezebb, az első lépés megtétele okozta a legtöbb problémát. Ezt követően már könnyebben ment az írás és az ezzel kapcsolatos egyéb dolgok intézése. Későbbi könyveimben is a magyarság értékeit mutattam be, így többek között a magyar történelem jeles képviselőiről, a hungaricumokról és Nobel-díjasainkról írtam.

– *A közelmúltban kilépett a „Gutenberg-galaxisból” és a digitális média felé kacsingat. Milyen témájú filmet készített?*

– A „kacsingat” szó nagyon találó, mivel ez egy teljesen új terület volt számomra. 2009-ben egy olyan filmet készítettem, amely olyan magyar és magyar származású olimpiai bajnokokat mutat be, akik nem magyar állampolgárként nyertek olimpiai aranyérmet. Sajnos, a legtöbben nem ismerik őket, pedig sokuk büszkén vallja magyar származását. A film majdnem két óra. 26 sportolót mutatok be. Időközben rátaláltam még egy hazánkfírára, akit Ted Ligetinek hívnak, és sielésben nyert olimpiai aranyat amerikai színekben. Természetesen szerepel a filmben – a néhány hónapja sajnos elhunyt – Beca József is, aki az egyetlen kárpátaljai származású magyar olimpiai bajnok. Volt szerencsém személyesen is találkozni vele, riportot is készítettem, az olimpiai aranyérmét pedig a kezemben tarthattam.

– *Említette, hogy Önnek is vannak kárpátaljai gyökerei. Erről is született könyv.*

– Nagypám révén van kárpátaljai kötődése a családnak. Ők a Bereg vármegyei Barabás községben éltek, ahonnan a család 1941-ben Husztra, majd később Rahóra, Szeklencére és Mihálkára költözött. A front közeledtével azonban menekülni kényszerültek és kilenc gyermekkel gyakorlatilag nincstelenül érkeztek vissza 1944 őszén Barabásba. Innen december 1-jén nagypámat és dédapámat elhurcolták „málenyikij robotra”, ahonnan sajnos májnapem nem tért vissza, nagypám pedig majdnem kétévnyi rabság után láthatta csak viszont édesanyját. Visszajövetelének története, állíthatom, hogy a hollywoodi filmekbe látottakon is túltesz, mivel megmenekülése a sztálini pokolból olyan csodák sorozata volt, hogy az szinte elképzelhetetlen. Ennek története a 2005-ben megjelent „Beregi sorstalanság” című regényemben olvasható. Részben nagypámnak köszönhető Kárpátalja iránti vonzódásom. En sohasem éltem ott és rokonaim sincsenek a vidéken, de ha Kárpátalján járok, akkor a szívem mindig megdobban, és úgy érzem, hogy otthon vagyok.

– *Köszönöm a beszélgetést.*

GORTVAY GÁBOR

Táncház Beregszászban

Különleges alkalomra került sor május 28-án Beregszászban. Magyar népzene és néptánc – mindez egy fergeteges koncert keretében, és végül élőzenés táncház a város főterén minden odalátogató számára.

A rendezvény szervezője, a Sion Rádió a magyar népzene és a táncházmozgalom népszerűsítését tűzte ki célul. Az est népzenei koncerttel kezdődött a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Gross Arnold termében, ahol a megjelenteket Birta Zoltán, a Sion Rádió főszerkesztője köszöntötte. A Budapestre érkezett Zurgó együttes a moldvai magyar népzene világába kalauzolta a hallgatóságot. A Bartók Béla-díjas öttagú együttes – vezetőjük Nagy Bercel – Magyarországon és a határon túl is igen nagy népszerűségnek örvend.

A koncert után a város főterén az Ungvárról érkezett Napraforgó néptánc-együttes bemutatója következett. Az együttes (vezetője Sütő Mihály, Ukrajna Erdemes Művésze) első ízben lépett fel Beregszász közönsége előtt.

Az est zárásaként élőzenés táncházra került sor a város főterén, a talpalávalót ezúttal a Zurgó együttes húzta. A vállalkozó kedvű és táncos lábú gyermekek, ifjak, felnőttek hivatásos tánctanártól moldvai kör- és sortáncokat tanulhattak. A botosánka, a drumuj, az öves, a zdrabuleánka hangjaira a hazaiakkal együtt táncoltak az ukrán és a lengyel turisták. Szinte minden korosztály képviseltette magát – a 4 évesektől a 80 évesekig.

Az éjszakába nyúló mulatságot csángó magyar imádság dallamai zárták.

A Sion Rádió szervezésében már eddig is több koncertre került sor. A népi örökség megismertetését az itt élő magyarsággal ezután is szeretnék folytatni. Reméljük, a népzenei koncerttel, táncbemutatóval és az élőzenés táncházzal hagyomány született, és Beregszász lakóinak a jövőben is része lehet hasonló élményben.

KISS JULIANNA

Fotó: Sion Rádió

Kedves Olvasóink!

A Kárpátaljai Szövetség honlapjain tájékoztatjuk az érdeklődőket az aktuális programokról, tervekről, beszélgetünk korábbi rendezvényeinkről. Szeretnénk kikérni véleményüket: mit látnának még szívesen a www.ksz.egalnet.hu c. honlapon, illetve a fiatalok www.karisz.egalnet.hu című honlapján.

Könyv készül az egykori ungvári magyar iskoláról

Egy fontos információt szeretnék megosztani a Kárpátaljai Szövetség ungvári, ungvárdi gyökerű tagjaival. Meskó János történész, aki 35 évvel ezelőtt érettségizett az ungvári magyar középiskolában (amely akkor Zalka Máté nevét viselte) elhatározta: könyvet ír az alma materről. Az iskola megnyitása körül ma is vannak homályos foltok, ezért Meskó János a levéltárakban kutat. Keressük az egykori iskolatársakat, fotókat is gyűjtünk. Anyagi támogatásra is szükség lenne ahhoz, hogy a kiadvány nyomtatott formában napvilágot láthasson.

Kérem mindazokat, akik segíteni tudnak az anyaggyűjtésben, jelezzék a következő e-mail-címen vagy telefonszámokon: dayka@e-mail.uz.ua, 00-380-312-61-71-01, mobil 00 380 95-64-38-788. Segítséget előre is köszönjük!

ÁRPA PÉTER, az Ungvári Dayka Gábor Középiskola igazgatója

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

MÁRCIUS

* Március 3–6. „Kisebbségek Európáért – Európa a kisebbségekért” címmel rendezett több napos nemzetközi konferenciát a pécsi Palatinus Hotelben a Magyarországi Németek Pécs-Baranyai Nemzetiségi Köre, amelyen mintegy hetven szakértő, nemzetiségi szervezeti képviselő, történész, jogász, kutató és más meghívott vett részt. Matkovits-Kretz Eleonóra, a Német Kör elnöke a nagyszabású konferencia célját abban látta, hogy a jövőben jobban odafigyeljenek uniós szinten is a Kárpát-medencében élő hagyományos kisebbségekre. A konferencia során neves előadók jártak körül a témát a kultúra, a történelem a politika, a szociológia és az jog oldaláról. A Kisebbségek múltja, jelene, jövője elnevezésű szekcióban szót kapott Bartók Csaba szepsi újságíró, a Szlovákiai Magyar Televíziósok Szövetségének al-elnöke, F. Cirk Zsuzsa zombori újságíró, Gönczö Mandler László, a Vajdasági Németek Nemzetiségi Tanácsának elnöke, Dupka György Gulág-kutató. Az ungvári svábok történelméről Fuchs Andrea, az Ungvári Svábok Baráti Körének képviselője olvasta fel dolgozatát.

* Március 8-án „Tavaszi ébredés – a természet dallama” címmel kiállítás nyílt a Péterfalvai Képtárban a Magyar Köztársaság beregszászi konzulátusának szervezésében. A rahói Darabán János és tanítványa, Ilak Marina tájképfestők tárlatát Tóth István beregszászi főkonzul és Borbély Ida igazgató nyitotta meg.

* Március 9-én a Magyarok Kijevi Egyesülete szervezésében a Pecserszki Lavra 1. számú épületében került sor a Kijevi Magyar Napok nyitó rendezvényére. Vass Tibor elnök üdvözlő beszéde után a „Magyar karikatúra” csoportos kiállítást Bayer Mihály, a Magyar Köztársaság rendkívüli és meghatalmazott kijevi nagykövete nyitotta meg.

* Március 11–13. Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc 163. évfordulója alkalmából kétnapos rendezvénysorozatot tartott a Jász-Nagykun-Szolnok megyei Berekfürdő önkormányzata, amelyre meghívást kaptak a Kárpát-medencei testvértelepülések küldöttségei is. A határon túli magyar közös-

ségek képviseletében felszólalt többek között Zubánics László elnök (UMDSZ Ukrajnai Magyar Nemzeti Tanács). Ezután Berekfürdő testvértelepülései aláírták a Kárpát-medencei települések első testvérvárosi közösségének megalakulásáról szóló dokumentumot, amely értelmében a testvértelepülési kapcsolat a jövőben egymás között is érvényes. Az okmányt Tóth Bálint, Tiszapéterfalva polgármestere és dr. Hajdu Lajos, Berekfürdő polgármestere látta el kézjegyével. A jelenlévők megtekinthették Pró fusz Marianna népművész, a Bereg Alkotóegyesület elnökének beregi szöttesekből álló kiállítását.

* Március 14-én az ungvári Dayka Gábor Középiskolában Nemzeti dal-mondó versenyt szervezett a MEKK.

* Március 14-én az ungvári Kárpátaljai Népművészeti és Népi Építészeti Múzeumban a MEKK és a KMMI támogatásával megnyílt Nigriny Edit ungvári festőművész jubileumi életmű-kiállítása.

* Március 14-én a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége (MEKK) nyílt levelet tett közzé, amelyben visszautasítja a szélsőjobb oldali Szvoboda párt kárpátaljai megyei szervezetének magyarellenes vádaskodásait az 1939-es kárpátaljai eseményekkel és a vereckei magyar honfoglalási emlékművel kapcsolatban. Az ungvári zakarpattya.net.ua hírportálon publikált, Dupka György MEKK-elnök által jegyzett tiltakozásban a magyar szervezet a Szvoboda egy nappal korábban ugyanitt megjelent nyilatkozatára válaszol, amelyben az ukrán párt kárpátaljai szervezete „a magyar állam felelősségének tisztázását” követelte a „Kárpát-Ukrajna 1939-es megszállása idején elkövetett bűntettek”, „az ukrán nép ellen 1939–1944-ben végrehajtott népirtás” ügyében.

* Március 15-én Kárpátalja-szerte méltatták az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc 163. évfordulóját. Az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) Beregszászban, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) a Munkács mellett a podheringi emlékműnél tartotta központi rendezvényét. Az előbbi helyszínen Gajdos István, az utóbbin Kovács Miklós elnök volt a fő szó-

nok. A nemzeti ünnep számos helyszínén megfogalmazódott: a márciusi ifjak példája arra biztatja a ma emberét, hogy összefogással nagy dolgokra képes a nemzet. A Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége Ungváron a Petőfi-szobornál ünnepelt, ahol Bacskai József ungvári főkonzul, Dupka György, a MEKK elnöke, Zubánics László, az UMDSZ UMNT elnöke, dr. Soós Kálmán, a KMKSZ elnökségének tagja mondott beszédet.

* Megemlékezést tartottak Lembergben a központi könyvtárban, ahol ünnepi beszédet mondott Szarvas Gábor, a Lembergi Magyarok Kulturális Szövetségének elnöke. Kijevben, a Petőfi-szobornál Vass Tibor, a Magyarok Kijevi Egyesületének elnöke méltatta az évfordulót.

* Március 18-án a Kijevi Magyar Napok záró rendezvényén a kijevi Mologyozsna Tyeatr előadásában bemutatták Örkeny István: Tóték című darabját. A közönségszervezésben Vass Tibor elnök irányításával a Magyarok Kijevi Egyesülete is közreműködött.

* Március 19-én a Verke-parti város fő kijáratain korábban felállított kényelvű, címeres táblák fölé rovársíras „Beregszász” névtáblákat tettek. A városnévtáblák felavatására Gajdos István polgármesternek, Kovács Béla európai parlamenti képviselőnek, illetve a Jobbik Magyarországiért Mozgalom küldöttségének részvételével került sor. A felavatást követően a Credo versenklő együttes koncertet adott az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színházban, ahol a jelenlévők meghallgatták Usztics Mátyás „Magor nyelv és történelem” című előadását.

* Március 24–25-én Kecskeméten lezajlott a Kárpát-medencei Magyar Kulturális Szervezetek Konferenciája, amelynek munkájában a KMMI küldöttsége (Zubánics László, Dupka György, Fuchs Andrea, Sipos Attila) is részt vett.

* Március 26-án a Magyar Köztársaság Beregszászi Konzulátusa szervezésében Edvin Marton hegedűművész nagysikerű koncertet adott Nagyszőlősen.

* Március 26-án nyílt meg Végh Hajnal budapesti festőművész kiállítása a beregszászi

Európa–Magyar Házban a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) szervezésében. A rendezvényre érkezett művész pályafutását Zubánics László, a KMMI elnöke méltatta. Az egybegyűltek – köztük dr. Surján László európai parlamenti képviselő és Gyurin Miklós, a Magyar Köztársaság beregszászi konzulátusának konzulja – a művész kalauzolásával tekintették meg a tárlatot.

* Március 26-án Beregszászban Kovács Béla európai parlamenti képviselő ügyfélfogadó irodájában megtartotta soros ülését a Credo Klub. A „Beszéljük meg!” című fórum moderátora Kovács Dezső irodavezető és Ivaskovics József zene-szerző volt.

* Mátészalkán március 31-én a városi könyvtárban megrendezték a kárpátaljai alkotók estjét, amelynek Vári Fábián László és Dupka György volt a vendége. Az alkotókkal Oláh János költő készített élő interjút.

ÁPRILIS

* Önálló tárlata nyílt Ungváron Berecz Margit képzőművésznek 55. születésnapja alkalmából.

* Kárpátalján immár hosszú évek óta hagyomány, hogy a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) költészetnap versmondó versenyt szervez: egyik évben középiskolások számára a Bányai Középiskolában, másik évben pedig az általános iskolások részére a Nagyberegi Középiskolában. Idén április 9-én a Nagyberegi Középiskola adott otthont a költészetnap rendezvénynek, amelyen a járási középiskolák tizenhat dobogós versenyzője vett részt.

* Április 12-én „Tavaszi álmok” címmel Matl Péter pasztellképeiből nyílt kiállítás a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán.

* Április 14–15-én a budapesti könyvfesztivál egyik kárpátaljai vendége volt Vári Fábián László költő, akinek erre az alkalomra a Kortárs Kiadó gondozásában napvilágot látott a „Tábori posta” című naplója.

* Április 14-én a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház társulata Árkosi Árpád rendezésében Márai Sándor „A szegények iskolája” című írásának dramatizált változatát mutatta be.

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

■ * Április 15-én a Magyar Köztársaság Beregszászi Konzulátusa szervezésében az Európa–Magyar Házban „Tavaszi ébredés – a természet dallama” címmel kiállítást rendeztek Darabán János és Bilák Marina rahói képzőművészek munkáiból. A rendezvény résztvevőit Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet elnöke köszöntötte, aki röviden ismertette Darabán János életútját. Az ünnepélyes hangulatról Lengyel Alexandra és Marcsák Gergely, az Együtt című irodalmi folyóirat szavalóversenyének győztesei gondoskodtak Vári FABIÁN László egy-egy versének elszavalásával. A konzulátus képviselőjében dr. FÉLEGYHÁZI Péter szöveget adott elő. A fiatal művészt a Kárpátaljai Hírmondó idejének első számában mutattuk be az olvasóknak.

* Május 12-én az ungvári Kárpátaljai Nemzetiségek Kulturális Központjában kiállítás nyílt Juhász László Sárosorosziban élő grafikus munkáiból. Az idősebb pályatársak köszöntői után Marcsák Gergely versmondó és versenklő, saját gitárkísérettel megzenésített költeményeket adott elő. A fiatal művészt a Kárpátaljai Hírmondó idejének első számában mutattuk be az olvasóknak.

* Május 13-án a Nemzetközi Szent György Lovagrend ünnepséget tartott Zalaegerszegen, ahol vitéz Zubánics László történetét és a csefalvai Nagy Györgyöt, a beregvidéki zöld falusi turizmus mozgalom egyik vezetőjét is lovaggá avatták. Az ünnepségen műsort adtak a Lovagrend Somogy és Zala Megyei Priorátusa és a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) által szervezett „Mert én magyarnak itt születtem...” című tehetségkutató verseny győztesei. A testvérvárosok jövőbeli közös rendezvényeiről Kincs Gábor, Beregszász alpolgármestere folytatott tárgyalásokat Zalaegerszegen.

* Május 19-én X-faktor változatát tartották Kárpátalján. Hamarosan újraindul az X-faktor, ezért a műsor szervezői ismét tehetségeket keresnek. Most először Ungvárra is ellátogattak, hogy személyesen is találkozzanak a kárpátaljai magyar tehetségekkel. Erre a szemlére az Ungvári Magyar Tantervű Drugeth Gimnáziumban került sor. A megmérettetésen azok a tehetséges fiatalok vettek részt, akik betöltötték a 15. életévüket.

* A Kárpát-medencei Magyar Egységügyi Társaság május 21-én az Ungvári Megyei Kórház dísztermében vándorgyűlést tartott. A házigazdák nevé-

ben az erdélyi, délvidéki, felvidéki és anyaországi szakorvosokat dr. Ljajh Erzsébet alelnök köszöntötte. A plenáris ülés előtt a kulturális műsor keretében Dupka György szakíró „Fogyó, gyarapodó nemzetiségek, érdekképviseletek Kárpátalján” címmel a könyvhétre megjelent könyvről beszélt. A Credo versenklő együttes képviselőjében Ivaskovics József zeneszerző, művészeti vezető és Varga Katalin énekes megzenésített verseket adott elő.

* Május 25-én Beregszászban, a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház társulata előadta Vörösmarty Mihály Csongor és Tünde című mesedramáját. A befolyt összeget a négyéves, súlyos beteg Himinecz Valéria gyógykezelésére ajánlották fel.

* Május 28-án az 1. sz. Zrínyi Ilona Cserkészcsapat szervezésében második alkalommal rendezték meg a Munkácsi Magyarok Találkozóját, amelynek a II. Rákóczi Ferenc Középiskola adott otthont.

* Ugyancsak május 27-én az Ungvári Közművelődési Kollégia Magyar Tagozata megalakulásának 20. évfordulóját koncertműsorral ünnepelte az Ungvári Filharmonia. A műsor után csángó táncbálat varázsolt

a koncertterembe a budapesti Zurgó együttes.

* Május 28-án Szalókán csángózenei mesterkurzust tartott a Zurgó együttes. Aznap a Napraforgó táncegyüttes élőzenés táncbálat keretében bemutatót tartott a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Gross Arnold termében. Közreműködött a Credo és a Zurgó együttes.

* Május 29-án gyermeknapot szervezett a „Beregszász 900 éves” Városvédő, -széplő és Művelődési Alapítvány az Oázis parkban.

* Május 30-án elnökségi ülést tartott Budapesten a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaságának elnöksége. Pomogáts Béla elnök előterjesztésében a nyári-ősi programok megvitatása és jóváhagyása szerepelt. Kárpátaljáról Dupka György, a MEKK elnöke vett részt a testület munkájában. Az Anyanyelvi Társaság és a MEKK szervezésében az idén is megrendezték Kisvárdán azt a tanfolyamot, amelyen a kárpátaljai óvónők is továbbképzésben részesültek.

2011. május 31-én a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház társulata a Csapi Kultúrházban bemutatta a Giovanni Boccaccio Dekameronjából készült Sólompecsenye című darabot.

D. Gy.

In memoriam Valla György

84 éves korában elhunyt Valla György, a Rákóczi Szövetség beregszászi városi szervezetének tiszteletbeli elnöke.

1927. január 1-jén született Beregszászban, itt járt iskolába, itt élt élete végéig. Imádta a sportot: úszott, vízilabdázott, asztaliteniszezett. Az utóbbi sportágban 1950–53-ban négyszer nyerte el az ukrán bajnoki címet vegyes párosban és férfi párosban. Sokáig edzőként tevékenykedett, majd mintegy két évtizedig a Szpartak Sportegyesület beregszászi klubjának elnöke volt, mindent megtett városunk sportéletének fellendítéseért. Elhivatottságának köszönhetően sportpályák épültek, sportkapcsolatait kihasználva felszereléseket szerzett a beregszászi sportolók számára. Az ő segítségével alakult meg a legendás beregszászi női kézilabdacsapat, amely Szpartak néven Ukrajna bajnoka, majd évekig az országos legfelső liga egyik meghatározó csapata lett.

27 éven keresztül a Beregszászi Konzervgyárban dolgozott, 16 esztendőig volt szakszervezeti elnök.

Valla György szíven viselte történelmi hagyományaink ápolását. 1995-ben történt megalakulásától 15 éven keresztül volt a Rákóczi Szövetség beregszászi városi szervezetének elnöke. A szövetség tagjai minden, a múltunkhoz, történelmünkhöz kapcsolódó megemlékezésen részt vettek. Sok beregszászi fiataalt vont be a szövetség munkájába, nevelte őket a szülőföld iránti szeretetre.

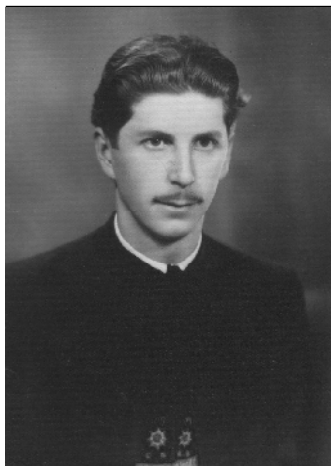
Emlékét örökre megőrizzzük!

A Rákóczi Szövetség
beregszászi városi szervezetének elnöksége

Mozaikok illusztrációkkal

90 éve született Garanyi József festőművész

„Gyakran megkérdezik tőlem, milyen tájat festek a legszívesebben. Őszintén szólva, egy kifejező arc jobban megragad bennem, mint bármilyen vidék látványa”. Ezt a meglepő vallomást 71. születésnapján hallottuk a képzőművésztől, akit a legtöbben a beregszászi Vérke-partot megőrkítő képeiről ismernek. Sokszor megfestette a Vérkét, a rajta átívelő púpos hidat, a partját szegélyező fákat, az arra sétáló embereket. Mindig másképpen: őszi borongós hangulatban és tavaszi virágfelhőbeöltözött fákkal, jégpáncél borította vízzel. Ahány kép, annyi hangulat.

Az optimista

Életének javát Beregszászban töltötte. Ismerte minden szűk utcáskáját, régi épületét, mindezek visszaköszönnek képeiről. Sokat barangolt a városban, de messzebbre is elkalandozott rajztömbjével, festőállványával. Bejárta és ecsetvégre kapta a környéket, a Borzsa és a Latorca völgyét, a volóci, rahói vagy a jaszinyai hegyvidéket. Ezek a barangolások fedhetetlen élményt nyújtottak számára, belőlük merített ihletet. Az itt készített vázlatok később a műteremben értek igazi műalkotásokká. Képein érződik a friss tájélmény varázsa. Zordon szépségű hegyvonulatok, tiszta vízű, csobogó patakok, napfényes tisztások, szénaboglyák, falurészletek, faházikók, a téli táj vagy éppen az őszi aranybarna színeibe burkolózó erdők tanúskodnak arról, hogy a városképeken kívül más téma is megragadta.

Szerette Beregszászt, ragaszkodott hozzá. 32 festményét a városnak adományozta. Ma ezek az alkotások végre méltó helyen, a Beregvidéki Múzeumban találhatók, ahol – akarata szerint – láthatják az ide látogató turisták, a művészetek iránt érdeklődő emberek.

Garanyi József 1921. március 16-án született Bányán Gussenberger József néven, sváb családban. Szülei Minajból költöztek a településre. Szülőháza ma már nincs meg. Mindössze négy éves volt, amikor a család Beregszászba költözött. Itt telt a művész gyermekkor, itt végezte tanulmányait, itt vált felnőtté.

Már gyerekkorában nagyon szeretett rajzolni. A gimnáziumban is kitűnt tehetséggel. Jó rajztanára volt, aki felfigyelt rá. Az 1938–39-es tanévben megnyerte a gimnázium legjobb rajzolója díját. Kezdetben kisméretű akvarelleket készített. Később olajjal is dolgozott, élete utolsó szakaszában főleg pasztellképeket festett. Portréfestőként vált ismertté. Az 1950-es, '60-as években festett portréi ma már egyfajta kordokumentumok.

1927-ben a polgári iskolában kezdte tanulmányait, majd szülei átírták a Beregszászi Gimnáziumba. Kevesen tudják, hogy Guzsaj beceneven a gimnázium labdarúgócsapatának oszlopos tagja volt. 1943-ban érettségizett, még Gussenbergerként, a család ebben az évben változtatta nevét Garanyira.

Bakaruhában

Építészmérnöknek készült, de a háború beleszólt a tervibe. Volt katona, aztán hadifogoly. Leszerelése után a leltározási hivatalban helyezkedett el. Az előléptetés elkerülte: almról le kellett mondania, mert nem tudott oroszul. Volt fényképész, a moziban plakátfestő, tanítószkodott is, később portrék készítésével kereste a kenyerét. Hosszú és göröngyös út vezetett az első tárlatig, amelynek a beregszászi mozi előcsarnoka adott otthont.

1957-ben az a megtiszteltetés érte, hogy egy moszkvai kiállításon Boksay József és Kassai Antal mellett ő képviselhette a kárpátaljai festőket. 1958-ban tagja lett a Szovjet Művészek Társaságának. 1962-ben kollégái unszolására írta meg felvételi kérelmét a Szovjetunió Képzőművészeti Szövetségébe. Boksay József,

Soltész Zoltán és Glück Gábor javasolták, kérelmét Kassai Antal írta alá. 1963-tól volt a szövetség tagja.

Szaktanulmányokat nem végzett, autodidaktaként, kitartással és akarattal magas színvonalra fejlesztette tudását. A festőművészek közül Boksay Józseffel és Erdélyi Bélával állt szoros kapcsolatban. Tőlük leste el a festészet kulisszatitkait, ők voltak a példaképei. Egyéni stílust alakított ki, amelyet kitartó szorgalommal fejlesztett, csiszolt. Azt vallotta, hogy csak tökéletes munkát szabad kiadni a kezünkből.

Gyakran ellátogatott az Ungvári Szépművészeti Múzeumba, ahol tanulmányozta a pályatársak és a klasszikusok alkotásait.

Naplemente

Igen termékeny, sokoldalú festő volt. Tehetségét színes csendéletek, hangulatos városképek, tájképek, karakteres portrék dicsérik. A művészetben találta meg az élet igazi értelmét. Örömmel töltötte el, ha képeivel sikerült közvetítenie a műértők felé azt a vizuális élményt vagy hangulatot, amelyet szeretett volna.

Egykori iskolatársai, a Vérke-parti öregdiákok, akik nyaranta hazajöttek a szülőföldre, mindig betértek munkácsi utcai műtermébe. Képei számtalan magángyűjteményben megtalálhatók a nagyvilágban.

Sok kiállítása volt szerte az országban és az országhatárokon túl is. 1997-ben

Barátai, a Vérke-parti öregdiákok

A Kárpátaljai Hírmondó galériája

GARANYI JÓZSEF FESTŐMŰVÉSZ

■ Beregszász város Pro Urbe-díjjal tüntette ki, 1999-ben Soroksár is hasonló kitüntetéssel jutalmazta, 1991-ben Izabella-díjat kapott.

Szeretett városának lakói 2009 májusában kísérték utolsó útjára.

A művész ma is köztünk él. 90. születésnapja kapcsán két tárlatot is szerveztek: a beregszászi főiskolán portréiból láthattunk válogatást, szülőfalujában, Bátyúban pedig Kovács László magángyűjteményének szép darabjait tekinthette meg a közönség.

Elnézegetve ránk maradt alkotásait, irigyeljük tőle „mindentlátó” szemüvegét. Mert kinek is van olyan belső látása, aki észreveszi a téliben a zöldet, a nyárban a tél hidegkék csillogását, a mosolygós arcon a lélek szomorúságát, a szomorú szemekben a szív üzenetét?

Visszatérve a művész vallomáshoz: lehet, hogy egy kifejező arc jobban megragadta, mint egy kies táj, de érdekes módon tájképei belakják otthonainkat. Tulajdonképpen alkotásait nem is kellett volna szignálnia, mert messziről világítanak stílusjegyei. „Az ott egy Garanyi, ugye?” – kérdezik a Kárpátaljáról elszármazottak, ha belépnek egymás otthonába.

Az, hogy Magyarországon is jócskán vannak Garanyi-képek, bebizonyosodott, amikor évekkel ezelőtt Beregszász mutatkozott be a budapesti Magyar Kultúra Alapítvány székházában: a csodálatos Garanyifestmények mind magántulajdonból kerültek a kiállításra.

A művész 90. születésnapján a Kárpátaljai Hírmondó szerkesztősége is Garanyi-alkotásokkal ajándékozza meg az olvasókat. Olyan festményekkel, amelyek máskor nem kerülnek közszemlére, mert családok, közösségek féltett kincsei. Most itt vannak, szeressék őket.

SZEMERE JUDIT

